

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції директорів обласних бібліотек для дітей

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: КОРИСТУВАЧАМ, ГРОМАДІ, СУСПІЛЬСТВУ

18-20 жовтня 2022 року
м. Київ

Київ – 2022

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції директорів обласних бібліотек для дітей

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: КОРИСТУВАЧАМ, ГРОМАДІ, СУСПІЛЬСТВУ

18-20 жовтня 2022 року
м. Київ

Київ – 2022

027.625(477):005.745](06)

Б 59

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко.

Укладач Т.М. Кузілова.

Літературний редактор В.В. Зеленська.

Бібліотека для дітей: користувачам, громаді, суспільству : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції директорів обл. б-к для дітей, 18-20 жовт. 2022 р. / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова. – Київ, 2022. – 132 с.

Збірник містить доповіді та тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів обласних бібліотек для дітей «Бібліотека для дітей: користувачам, громаді, суспільству», що проходила 18-20 жовтня 2022 року на базі Національної бібліотеки України для дітей.

© Національна бібліотека України для дітей

ЗМІСТ

<i>Сільвія Варделл</i>	Вітальне слово учасникам конференції	5
<i>Алла Гордієнко</i>	Бібліотека для дітей: користувачам, громаді, суспільству. Прагнення та реалії	9
<i>Людмила Полікарпова</i>	Правові аспекти функціонування бібліотек	14
<i>Данієла Банаурс</i>	Роль бібліотек в інформуванні та підтримці дитячого читання, сприянні навчанню та вихованню	19
Секція 1 «ВІЙНА. БІБЛІОТЕКИ. ДІТИ»		
<i>Юлія Василенко</i>	Складний шлях Донецької обласної бібліотеки для дітей	25
<i>Лариса Данилова</i>	Бібліотека для дітей – зона активних дій	29
<i>Тетяна Жайворонок</i>	Бібліотеки для дітей Миколаївщини: простори підтримки громад під час воєнного часу	35
<i>Галина Трохименко</i>	Тримаємо культурний фронт: дитячі бібліотеки Харківщини під час війни	43
<i>Ольга Прокопович-Ткаченко</i>	Бібліотечний простір для дітей: підтримуємо, навчаємо, захищаємо	50
<i>Лілія Тогобіцька</i>	Дитяча бібліотека і війна: у кожного свій фронт	56
<i>Тамара Ключ</i>	Волонтерська діяльність Чернігівської обласної бібліотеки для дітей	62
<i>Тетяна Палій</i>	Бібліотечне обслуговування дітей. Сучасні реалії	67

Секція 2 «ПРАЦЮЄМО У НОВИХ РЕАЛІЯХ»

<i>Лариса Лугова</i>	Нова реальність: 5 облич бібліотеки	72
<i>Таїса Манжула</i>	Тилова територія. Перезавантаження дитячих бібліотек регіону	77
<i>Валентина Черноус</i>	Соціалізація читачів-дітей у бібліотеці	84
<i>Лідія Ушакова</i>	Бібліотеки Черкащини: працюємо на Перемогу	87
<i>Наталія Назарук</i>	Тату, почитай 20/22: р одинний марафон, що об'єднує читачів, громаду, Україну	92
<i>Валентина Чіка</i>	Особливості діяльності бібліотек для дітей Закарпаття у реаліях воєнного стану	98

Секція 3 «РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ!»

<i>Ірина Тацакович</i>	Об'єднані однією метою: бібліотечне волонтерство	104
<i>Надія Новіцька</i>	Бібліотека і партнери: гуртуємось заради Перемоги!	110
<i>Лариса Митрофанова</i>	З книгою до Перемоги!	115
<i>Аліна Біла</i>	Частинка Буковини у дитячих серцях	121
<i>Людмила Михальчук</i>	Стратегія бібліотеки – цілеспрямоване майбутнє	126

Sylvia Vardell, the President of the
International Board on Books for Young
People (IBBY)

Сільвія Варделл, президент Міжнародної
ради з дитячої та юнацької книги (IBBY)

Dobroho Ranku. Good morning. I'm Sylvia Vardell, IBBY President, and I come to you from Dallas, Texas, at home, and I'm so honored to be invited to speak with you this morning.

To begin, I would like to tell you a little bit about myself. My parents were both born and raised in Germany. My father's family, extended family, still remains there. My mother's family suffered greatly during World War II, and they lived in what is now Poland, but were forced out as refugees during the war. My mother tells me stories about being on the train out of Dresden before the Americans bombed the city and about being forced at gunpoint from their home by Russian soldiers.

When my mother's family was reunited with my opa, they immigrated to Australia, and that is where I was born because my mother met my father on the ship heading to Australia. Her whole family is still in Australia, but my father went there simply to explore and learn. And he had previously been in the United States as an exchange student. So when he and my mom married and I was born, he said: "we're migrating again. Let's move to the United States".

And that's what took my family here. My adult children now have expanded my circle, and I have a Guatemalan daughter-in-law and a grandbaby who is learning to speak both English and Spanish. My son married a beautiful Native American woman last November, and they had a beautiful ceremony with the Native American Indian blanket ceremony. So that is just by way of example to show you my world expanding and all of the cultures and countries that have come together to make me. And it's also part of how IBBY works, how IBBY is made up of sections around the world and has continued their work in 70 years in sections in Ukraine, in the United States, and in countries all around the globe.

I'm so pleased to tell you that IBBY stands with you and continues to support IBBY Ukraine in the most difficult of circumstances. We speak frequently about how we can help and have worked to raise funds through children in crisis and through other contacts to support the Ukrainian refugees in Poland. But we hope that as things contin-

ue, you will let us know how we can further support IBBY Ukraine.

I'd like to share a poem with you because I'm a big lover of poetry for young people, and this is one that I thought might be appropriate. It's from a book called «America at War» gathered by Lee Bennett Hopkins, and the poem is about war, and it's from a young child's perspective on an older brother who is fighting in the war. This one is based on the United States War in the Middle East, but I hope it will have some meaning for you as well.

It's called...

MISSING

By Cynthia Cotten

My brother is a soldier
in a hot, dry,
sandy place.
He's missing -
missing things like
baseball, barbecues,
fishing, French fries,
chocolate sodas,
flame-red maple trees,
blue jays,
and snow.
I'm missing, too -
missing
his read-out-loud voice,
his super-special

banana pancakes,
his scuffed up shoes
by the back door,
his big-bear
good night
hug.
There are people
with guns
in that land of sand
who want to shoot
my brother.

I hope
they miss him,
too.

I'd love to learn more about Ukrainian literature for young people, especially any of your favorite poets or poems for young people. I've been doing some looking, and I don't know enough yet, but I hope I will learn.

Meanwhile, I commend you for your courage, for all that you are trying to do for Ukraine's children and families in the most difficult of circumstances. Our hearts are with you and I for one I am keeping you in my prayers.

I hope your conference is effective and meaningful. I don't know how you're managing it. It's amazing. But as IBBY President, I want you to know that all of IBBY stands with you, and we are ready to help.

Proshchannia. Farewell.

Доброго ранку. Я – Сильвія Варделл, президент IBBY і я зараз звертаюся до вас із дому, де я мешкаю в Далласі, штат Техас. Для мене велика честь звертатись до вас цього ранку.

Для початку я б хотіла вам трохи розказати про себе. Мої батьки народилися і виросли у Німеччині. Родина мого батька досі залишається там. Сім'я моєї матері дуже сильно постраждала під час Другої світової війни. Вони жили на території нинішньої Польщі, але були змушені виїхати звідти як біженці під час війни. Мама розказувала мені, як вони їхали потягом із Дрездена перед тим, як американці почали бомбити місто, і про те, як під прицілом російських солдат їх виселяли з будинків. Коли сім'я моєї мами возз'єдналася з дідусем, вони іммігрували до Австралії. Саме там я і народилася, адже моя мама зустріла мого батька саме на кораблі до Австралії. Вся її родина і досі проживає там, а мій батько їхав туди на навчання. Перед цим він перебував у США як студент за обміном. Тож коли мої батьки одружилися і народилася я, він сказав, що вони знову іммігрують до США і таким чином я опинилася тут. Мої старші діти розширили це коло і тепер у мене є невістка з Гватемали і онук, який вчиться розмовляти як англійською, так і іспанською мовами. Мій другий син одружився з чудовою корінною американкою. У них була чудова церемонія з національною американо-індійською церемоніальною ковдрою. Це лише приклад того, як мій особистий світ розширився, як культури різних країн об'єдналися в одній сім'ї.

Так само працює IBBY – створена з різних секцій по всьому світу, вона продовжує свою роботу впродовж 70 років. Я рада повідомити вам, що IBBY стоїть поруч з Україною, ми підтримуємо вас у такі неймовірно важкі часи. Ми часто обговорюємо, як і чим ми можемо вам допомогти. Ми збирали кошти для дітей, які опинилися у кризовій ситуації та для підтримки українських біженців у Польщі. Ми сподіваємося, що у випадку продовження даної ситуації, ви повідомите нас, яким чином ми зможемо надати підтримку українській секції IBBY.

Я хотіла б поділитися з вами поемою, адже я захоплююся поезією для молоді. І ця поема, я вважаю, може бути сьогодні доречною. Вона була надрукована у книзі «Америка у війні», вірші, зібрані Лі Беннетом Гопкінсом. Поема, яку я хочу причитати, про

війну і вона написана, наче з точки зору маленької дитини про старшого брата, який воює на війні. В основі цієї поеми лежать події, що відбувалися під час війни Сполучених Штатів на Близькому Сході, я сподіваюся, що вона матиме певне значення і для вас. Вона називається «Зниклий безвісти», автор Синтія Каттен.

Мій брат – солдат
У гарячому сухому піщаному місці
Йому бракує –
Бракує таких речей, як
Бейсбол, барбекю,
Рибалка, картопля фрі,
Шоколадний напій,
Червоні кленові листя,
Блакитні сойки
І сніг
Мені теж бракує –
Бракує його гучного голосу,
Його надзвичайних бананових млинців,
Його витертих черевиків,
Що стоять біля входу,
Його міцних обіймів перед сном.
На тій землі з піском
Багато людей зі зброєю, які хочуть застрелити мого брата.
Я сподіваюся, що вони у нього не влучать.

Я хотіла б дізнатися більше про українську літературу для молоді, особливо, ваших улюблених поетів або улюблені поезії для дітей. Я вже сама досліджувала це питання, але не знайшла достатньо, тому маю надію довідатися більше.

Водночас я вдячна вам за вашу мужність, за все те, що ви намагаєтесь зробити для дітей та родин України у найважчих обставинах. Наші серця з вами, і я особисто продовжую молитись за вас. Я сподіваюся, що ваша конференція результативна, змістовна, і я не уявляю, як вам це вдається. Це приголомшливо. Але як президент IBVY я хочу, щоб ви знали, що всі країни-члени IBVY разом із вами, підтримують вас, і ми готові надати вам допомогу.

*Алла Іванівна Гордієнко,
генеральний директор Національної
бібліотеки України для дітей,
заслужений працівник культури
України, кандидат культурології*

БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ: користувачам, громаді, суспільству. Прагнення та реалії

Коли планувалася робота на 2022 рік, зокрема наша щорічна науково-практична конференція, ми дуже сподівалися, що, нарешті, призвичаївшись до життя в умовах коронавірусу, ми повернемося до формату зустрічей наживо. Конференція минулого року на Івано-Франківщині підтвердила необхідність та незамінність цього живого спілкування. Але цей рік навчив нас, що за кожним викликом, який постає перед нашим суспільством, може виникнути ще драматичніший. Ми дізналися ціну такому простому і звичному побажанням «мирного неба». Війна торкнулася кожного з нас.

І кожен із нас пройшов крізь всі стадії прийняття ситуації: ми **заперечували** – не вірили, що таке відбувається з нами.

Ми **гнівалися**, ми страшенно гнівалися на те, що наше життя, життя наших близьких, блискавично змінилося, цей гнів, попри все, назавжди залишиться з нами – за Бучу, Ірпінь, Бородянку, Маріуполь, Краматорськ, Вінницю, Ізюм і ще за чималу кількість населених пунктів; за кожного сина, брата, батька, за кожну з дівчат, матерів, бабусь, сестер... за кожну дитину; за знищені бібліотеки Маріуполя, за спалену вщент Донецьку обласну бібліотеку для дітей, за зруйноване приміщення дитячої міської бібліотеки ім. Олександра Довженка у Чернігові, за понівечені бібліотеки для дітей у селищах Макарів та Бородянка у Київській області, за пошкоджені дитячі бібліотеки міст Миколаїв, Харків, Ірпінь, Нікополь. За спалювані фонди бібліотек на окупованих територіях. І у нас ще довгий список.

Ми шукали компроміси – як продовжувати жити і не наражати на небезпеку себе та близьких. Як продовжувати працювати

під супровід повітряних тривог. Як взагалі жити з усвідомленням того, що відбувається і залишатися при здоровому глузді?

Ми пережили і стадію **депресії** – подекуди глибокої та затяжної, коли втрачалися стимули, втрачалася енергія та віра у власні сили. Але ми навчилися вірити в ЗСУ, повернулися до улюбленої роботи – і це стало найкращим антидепресантом.

Ми прийшли до **прийняття**. Прийняття невідворотності того, що з нами відбувається та неповернення до минулого життя. Прийняття того, що ми **МОЖЕМО** змінити цей світ і що ми **ВЖЕ, ЗМІНЮЮЧИСЬ, ЗМІНЮЄМО** світ.

Нам болить. Ми вболіваємо за наших колег із Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки, які зараз не з нами, які не полишили рідне місто, але залишилися вірними Україні. Нам не вистачає Анни Іванівни Бардашевської та її невтомного креативного колективу, але ми віримо, що у наступних наших конференціях Херсонська обласна бібліотека для дітей імені Дніпрової Чайки звучатиме знову.

Ми живемо надією, вірою і... ДІЄЮ.

З 24 лютого кожна з бібліотек мала власні обставини – хтось втратив усе, комусь «прилетіло», інші працювали за себе та за своїх колег – адже чимала хвиля тимчасово переміщених дітей припала на західний регіон. Більшість із вас на постійному зв'язку, ви присутні віртуально на наших заходах. І ми разом з вами за цей рік провели вже не один всеукраїнський проєкт.

Всеукраїнська естафета єднання до Дня Соборності України «Нас єднає рушник-рекордсмен». 21 січня, на День Соборності України, у Національній бібліотеці України для дітей розпочав свою урочисту місію унікальний рушник, виготовлений у старовинній техніці фелтинг. Саме рік тому під час нашого візиту до Калуського фахового коледжу культури і мистецтв народилася чудова ідея організувати естафету єднання, щоб рушник як символ соборності побачили у кожному обласному центрі нашої країни. Ця естафета набула особливого значення, коли 22 лютого Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач» представила рушник для своїх відвідувачів. А потім почалася війна. Та естафета набула нових сенсів, коли попри все ми відновили місію і рушник помандрував Україною далі: 21 травня

побував у Полтаві, 1 червня – у Дніпрі, 2 серпня – у Кропивницькому, 26 серпня – у Черкасах, а на свято Покрови 14 жовтня його побачили жителі Чернівців.

Не зважаючи на обставини, ми з вами провели низку запланованих на 2022 рік всеукраїнських конкурсів:

- **Всеукраїнський конкурс із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих»** до Дня Конституції України (спільно з ГО «Асоціація розвитку суддівського самоврядування України»), до якого долучилися 1054 учасники з усієї України, кожен з яких отримав примірник віршованої Конституції України, а 200 найкращих авторів відео – ще й чудові футболки від наших партнерів;

- **Всеукраїнський конкурс плакатів до Всесвітнього Дня Землі «Майбутнє планети у наших руках!»** (спільно з Державною екологічною інспекцією України та Національною спілкою художників України), який розпочався 1 лютого і мав би завершитися 22 квітня, але з об'єктивних причин продовжився до липня. На конкурс надійшло 1483 роботи з 20 областей (окрім Івано-Франківської, Київської, Харківської та Херсонської обл.). Дитячі роботи, які були надані на розгляд Головного журі, вражали своєю майстерністю, щирістю та глибиною сприйняття проблематики конкурсу. Всі переможці отримали чудові подарунки;

- щорічний **Всеукраїнський конкурс «Лідер читання», який цього року був присвячений 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди**. До участі долучилися 6456 читачів з 14 областей. На жаль, не долучилися до конкурсу Вінницька, Донецька, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Тернопільська та Херсонська області;

- зараз проходить завершальний етап **щорічного Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули – 2022»**, у якому взяли участь майже 1000 дітей з усіх областей України, крім Луганської, Запорізької та Тернопільської областей (так, у нас є учасники з Донецької та Херсонської областей, хоча й лише по одному);

- також чекаємо на підсумки **Міжнародного конкурсу дитячої листівки «Дітям світу – сонце й мир!»** до Всесвітнього дня дитини.

Національною бібліотекою України для дітей започатковано онлайн-проект **«Національно-патріотичний рух підтримки захисників «Що я скажу Солдату Перемоги»**, у якому беруть активну участь діти з усієї України, і ми вважаємо, що до перемоги матимемо чималий збірник щирих дитячих побажань, які надихають та мотивують наших героїчних воїнів.

Підтримка бібліотек на державному рівні. Війна несе розруху та економічну нестабільність. Але, як будь-яка криза, вона активізує процеси переосмислення багатьох речей, що у мирний час залишалися малопомітними. Це стосується і культури.

Попри певні економічні обмеження на сьогоднішній день урядом розробляється **«Програма з відновлення України»**, де значну увагу приділено культурному сектору, у тому числі й відновленню бібліотечної галузі. Серед перспективних планів – розробка та втілення проекту «Ідеальної бібліотеки» та запровадження мобільних книгозбірень для якнайшвидшого відновлення бібліотечного обслуговування на територіях, де бібліотеки було зруйновано внаслідок російської військової агресії.

Готується до затвердження урядом **Стратегія розвитку читання на 2021–2025 роки «Читання як життєва стратегія»**, де, маємо надію, звучатимуть спеціалізовані бібліотеки для дітей. Оскільки читання як життєва практика людини закладається з дитинства, ми вважаємо, що у реалізації Стратегії невід'ємною є роль бібліотек для дітей, оскільки виховання читача закладається у дитячому віці, і саме фахівці спеціалізованих бібліотек для дітей мають необхідний досвід та напрацювання, надають бібліотечні послуги, що сприяють популяризації читання з урахуванням індивідуальних, вікових, психологічних та фізіологічних особливостей із застосуванням різноманітних форм і методів бібліотечного обслуговування.

Крім того, зважаючи на непрості економічні умови, що склалися внаслідок повномасштабної військової агресії РФ, прогнозованим є падіння купівельної спроможності населення. Тому, роль бібліотек як закладів, які надають безкоштовний доступ до книжок, є особливо актуальною.

А якість надання таких послуг нерозривно пов'язана наявніс-

тю ресурсів у бібліотек. Це стосується як наповнення фонду, так і кадрового забезпечення. У спеціалізованих бібліотеках України для дітей сьогодні спостерігаємо досить різні спроможності. Деякі бібліотеки працюють майже без обмежень, і вже провели актуалізацію фондів у повному обсязі. Але є й ті, де частина працівників виїхала до більш безпечних регіонів, і тому, звичайно, діяльність не може здійснюватися належним чином. Та й результати актуалізації фондів не однаково вплинули на остаточний стан фонду, адже регіони мали різний за відсотками мовний склад фонду до війни. Але за вже наявними результатами актуалізації видно, що більшою чи меншою мірою поповнення новою якісною літературою вимагають фонди усіх бібліотек. На жаль, на державні програми найближчим часом розраховувати важко. Зараз у пріоритеті – допомога нашим військовим. Як на державному рівні, так і на місцях. Тож ця проблема є однією з тих, що потребують рішення, як варіант – активного пошуку грантових пропозицій, у т.ч. закордонних.

У нас попереду чимало обговорень і чимало роботи. Ми з вами працюємо так, що нас бачать, чують, знають. Національна бібліотека України для дітей намагається підключати всі області до проведення заходів із цікавими гостями та відомими партнерами. Це і прямі ефіри у соцмережах і онлайн-підключення через ZOOM. Зараз ми маємо гуртуватися, як ніколи. Тому закликаємо до посилення корпоративної співпраці. Щоб нас чули, бачили і знали про нас ще більше.

Тож разом до Перемоги. З вірою і натхненням!

Людмила Полікарпова,
заступник генерального директора
з науково-методичної роботи НБУ
для дітей, заслужений працівник
культури України

Правові аспекти функціонування бібліотек

Бібліотеки в умовах війни довели беззаперечність своїх переваг, підтвердили авторитетний статус як сучасних соціальних центрів, які консолідують суспільство, координують та об'єднують громадськість у різноплановій благодійній, гуманітарній, волонтерській діяльності. Трансформувалася соціальна місія бібліотеки, з'явилися нові підходи до розв'язання нагальних проблем.

Розширюється роль і можливості сучасної бібліотеки в запобіганні деструктивним соціальним та інформаційним процесам у суспільстві, вони позиціонуються як громадські центри не лише інформаційні, культурні, просвітницькі, а й соціальні. Бібліотека для дітей – це елемент і частина публічного простору, місце діалогу, комфорту, безпеки. Це надзвичайно важливий простір, де у дитини формується уявлення про минуле, сучасність і майбутнє, а особливо в умовах війни. Найпростіший спосіб переконатися в тому, що ми виховуємо освічених дітей, патріотів своєї країни – навчити їх читати, мислити, аналізувати. Стратегічне значення читання дітей – національна безпека держави; формування соціально орієнтованої, духовно зрілої, освіченої особистості; подолання атмосфери бездуховності та аморальності; формування національної самосвідомості, гуманності та добра. У період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз, і водночас, великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері, культурі український

уряд уже працює над стратегічними планами. План відновлення України базується на 5 основних принципах: негайний початок і поступовий розвиток; нарощування справедливого добробуту; інтеграція в ЄС; відбудова кращого, ніж було, в національному та регіональному масштабах; стимулювання приватних інвестицій.

Одним із проєктів нацпрограми є розвиток систем культури та спорту, який включає:

- цифрові трансформації в культурі — це комплексне стратегічне бачення цифровізації у культурі (наприклад, національна електронна бібліотека, електронні послуги, електронний архів, електронне управління);

- створення Національної електронної бібліотеки, завершення автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів «Бібліотечна справа»;

- створення Національного центру підтримки міжнародних бібліотечних стандартів;

- створення єдиної пошукової інформаційної платформи бібліотечних ресурсів «Знання онлайн»;

- розбудова мережі центрів культурних послуг;

- розвиток та наповнення Української цифрової бібліотеки;

- комп'ютеризація та інтернетизація публічних бібліотек.

Міністерство розвитку громад та територій України оголошує відбір проєктів, фінансування яких може здійснюватися за рахунок відповідної субвенції в межах «Програми з відновлення України». Кошти будуть спрямовані на реалізацію проєктів із відновлення соціальної інфраструктури, об'єктів житло-комунального господарства у регіонах, що постраждали внаслідок військового конфлікту, а також у тих, що зазнали найбільшого навантаження через значну кількість внутрішньо переміщених осіб.

Сьогодні, в умовах російської навали, поширення російської пропаганди в українському інформаційному просторі, формування стійкого інтересу до читання української книги, як ніколи, стає потужною зброєю проти російської всебічної агресії. Міністерством культури та інформаційної політики України ініційовано оновлення Стратегії розвитку читання на 2023 – 2032 роки «Читання як життєва стратегія», яка визначає мету, стратегічні цілі та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація дер-

жавної політики щодо підтримки й розвитку читання. Внесені зміни і до Закону України «Про видавничу справу», а саме передбачено створення електронного каталогу всіх видань на українському ринку, електронний каталог «Книжки на ринку» – автоматизована інформаційно-аналітична система, що містить інформацію про книжкові видання, доступні на ринку України, у тому числі, запропоновані видавцями для продажу. Поповнення бібліотечних фондів публічних бібліотек за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів здійснюється виключно книжковою продукцією, відомості про яку включені до електронного каталогу «Книжки на ринку». Законом України «Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні» передбачено реалізацію програми надання громадянам України щорічної натуральної допомоги у вигляді сертифіката на придбання книг на безоплатній основі. Діяльність із реалізації програми надання громадянам України щорічної натуральної допомоги у вигляді сертифіката на придбання книг здійснюється Українським інститутом книги у порядку та на умовах, встановлених цим Законом; інший спосіб, передбачений законодавством. Сертифікат видається при видачі свідоцтва про народження; при отриманні ID-картки громадянина України, який досяг 14-річного віку, паспорта громадянина України.

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза державній незалежності, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Міністерство освіти і науки України оновило Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року та затвердило заходи щодо її реалізації (наказ МОН від 06.06.2022 № 527). Серед основних складових національно-патріотичного виховання в концепції виокремлені громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання.

Метою національно-патріотичного виховання визначено становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження

національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей українського народу, національної самобутності. Формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (герба, прапора, гімну України);
- активна участь у громадсько-політичному житті країни;
- верховенство права, повага до прав людини;
- готовності до природоохоронної діяльності;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Відтак концепція визначала нову стратегію цілеспрямованого і ефективного процесу виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина – патріота України.

Сьогодні ми живемо у світі з різким збільшенням доступу до інформації та онлайн-спілкування. Інтернет, без сумніву, став ядром інформації. Серед шаленого потоку інформації важко визначити, що таке достовірна інформація, а іноді й незрозуміло, як варто на неї реагувати, ділитися та коментувати.

Тому, окремо звертається увага на важливість розробки заходів з інформаційної безпеки, спрямованих на запобігання негативним наслідкам інформаційної війни. І це дійсно надзвичайно важливо, як для освіти, культури, інформаційної політики, адже інформаційна війна не зупиняється ані на мить. Медійна та інформаційна грамотність, за концепцією ЮНЕСКО, об'єднує три взаємопов'язані комплекси компетенцій: інформаційну грамотність – вміння знаходити, аналізувати, використовувати інформацію; медіаграмотність – вміння отримувати доступ до медіа, а також створювати контент для самовираження та спілкування; технологічну/цифрову грамотність – передбачає вміння користуватися сучасними інформаційними технологіями та програмним забезпеченням з урахуванням усіх можливостей. Найактивнішою, але досить вразливою, групою серед користувачів інтернету є діти, які є основним користувачем інформації та генератором нових комунікаційних

технологій. І сьогодні дуже важливо підтримати нове покоління для ефективного та медіаграмотного використання потоків інформації.

Міністерство культури та інформаційної політики України з 2021 року впроваджує національний проєкт із медіаграмотності «Фільтр», який має на меті об'єднати зусилля держави, громадського сектору, міжнародних організацій та медіаспільноти задля покращення рівня медіаграмотності українців, інформує про проєкти з медіаграмотності в Україні та знайомить відповідні цільові аудиторії з корисними матеріалами, також долучається до формування державної політики, реалізації державних ініціатив навколо розвитку питання медіаграмотності.

Ще одним із важливих напрямів у діяльності бібліотек для дітей є всебічний розвиток української мови як однієї з найважливіших складових національної ідентичності українського народу, яка є гарантією національної безпеки і суверенітету України та забезпечує єднання нації. Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава», у якій зазначено, зважаючи на те, що Стратегія охоплює період до 2030 року, вона спрямована на формування розвинутого і функціонального мовного середовища та культурного простору, у якому житиме та розвиватиметься покоління нинішніх дітей. Дослідники теорії поколінь вважають, що представники цього покоління приєднуюватимуться не до структур чи організацій, а до способу життя і мислення; активно обговорюватимуть ідеї та етапи реалізації проєктів перед їхнім втіленням у життя; знання та навички набуватимуть і розвиватимуть за посередництва неформальних горизонтальних зв'язків та способів отримання інформації, а не в рамках офіційних інституцій. Тому необхідно створити всі умови для продуктивної комунікації та взаємодії українців між собою як запоруки їхнього ефективного особистісного і професійного розвитку. Водночас варто пам'ятати, що мова – не просто засіб комунікації, а важлива складова для формування особистості, її самоідентифікації, національної свідомості.

Бібліотеки для дітей як важливі державні інституції сприяють реалізації державної політики у інформаційній, культурній, освітній сферах, в умовах воєнного стану є підтримкою і опорою як для дітей, так для і їхніх батьків, наближаючи ПЕРЕМОГУ.

Daniela Banaurs,
librarian of the Branch for Children and
Youth of the Departmental Library,
named after G. Bariciu, Brasov city,
Romania

Даніела Банаурс,
бібліотекар філії для дітей
та юнацтва Відомчої бібліотеки
ім. Г. Баріциу м. Брашова,
Румунія

The role of libraries in the information and support of children's reading, promotion of learning and education

Роль бібліотек в інформуванні та підтримці дитячого читання, сприянні навчанню та вихованню

Hello everyone.

Thank you for this invitation on behalf of the institution I represent here, G Bartiu County Library in Brasov, Romania. Warm wishes for better and peace from the leadership of our institution, represented by director Daniel NAZARE.

It is a great pleasure to meet you, even virtually, to be part of your typical work day, which you build despite the events around you.

Before I start, I will ask you to excuse my English pronunciation; I am not so familiar with this language. For me, the language of communication is French.

But I am glad to be able to present today, during this conference, aspects of a large project developed in Romania and the Republic of Moldova.

I say that what you will see and hear is an example of good practice about how things happened in this project.

The project is called "Citim Impreuna Fara Frontiere – Reading Without Borders." It was launched at ANBPR – National Association of Public Libraries in Romania, our professional association, and started this March.

We all know what started in February 2022 in Ukraine and what followed. Suddenly, some countries neighbouring Ukraine were faced with a massive influx of refugees, most of them women with children and older people, a flow that we learned on the go how to manage by making progress for the better every day. All sorts of analyzes were made of the needs of the refugee population. Beyond urgent material needs, there was also an urgent need for education and culture even, in a safe environment, in a warm and welcoming atmosphere like what we encounter all the time in public libraries, true oases of calm and quiet.

@Romania Educab, @OvidiuRo Association, Brandi Anderson Bates, and ANBPR, the project organizers, had an answer for these needs of peace, security, and calm. They started this project with the thought, I think, of contributing to bringing pleasant moments in the life of these little ones forced to leave their homes and houses in which they abandoned many things. But especially abandoned part of their child universe, made up of beautiful toys, story books, and unique moments spent with love in the family.

The project was designed for 100 libraries / 50 librarians from Moldova and 50 librarians from Romania so that the participants selected can cover a large area in any corner of the country where Ukrainian refugees are present.

When the announcement of participation in this project was distributed, as soon as I read it, I understood that I could apply and that I wanted to be part of this project, which involved hard work and sustained effort for 15-35 reading workshops. It was my chance to sign up and win a place among the 50 selected librarians. But beyond the opportunity to represent my library in this project, it was my own challenge, the one through which I thought I could contribute even a little to the emotional comfort of the refugee children in our city, Brasov. I relied on my 25-year experience in the library, an activity intended for most of my work with the public. Over the years, I have organized, coordinated, and carried out a huge number of activities for people from the smallest to the seniors. As a result, I have the experience of reading both in the library space and beyond its walls. I read for the community in conventional and unconventional, non-formal spaces, schools and kindergartens, centers for children

in difficulty, Roma community, but also in the park, shopping mall, hospital, public transport, etc.

The project officially started in April and lasted until July 15. During this time, the 100 librarians coordinated reading workshops for refugees. For our library, the following figures were recorded: A team of 9 volunteer librarians and 11 story books were received for the reading workshops from OvidiuRo Association, who donated these books to the project.

We joined our efforts for this project together with the Brasov Community, who, following a public call launched by our library, responded more than quickly to our needs. Hence, they donated to the library 400 coloring books, school supplies, games, and toys, all new.

What happened next, you will see in the pictures: reading workshops are always accompanied by creative activities to amuse themselves by creating characters from the story to get actively involved.

More than 1122 students from schools and kindergartens benefited from reading and creativity, of which 10% were Ukrainian children present in special classes.

I hope they had one (1) hour of wonderful reading and felt integrated, part of the same team as the other children.

Дякую за це запрошення від імені установи, яку я тут представляю, – філії для дітей та юнацтва Відомчої бібліотеки ім. Г. Баріциу (м. Брашов, Румунія). Палкі побажання добра та миру від керівництва нашого закладу в особі директора Даніеля НАЗАРЕ.

Дуже приємно зустрітися з вами навіть віртуально, бути частиною вашого звичайного робочого дня, який ви будуєте, незважаючи на події, які відбуваються навколо вас.

Перш ніж почати, я прошу вибачення за мою англійську вимову, я не дуже добре нею розмовляю, для мене мова спілкування – французька.

Але я радію, що можу представити сьогодні, під час цієї конференції, аспекти великого проєкту, спільно розробленого в

Румунії та Республіці Молдова. Те, що ви побачите і почуєте, є прикладом якісної практики, я маю на увазі – організацію та переліг проєкту.

Проєкт називається «Citim Impreuna Fara Frontiere» – «Читання без кордонів», він розпочався в березні цього року, коли його було ініційовано та розпочато ANBPR – Національною асоціацією публічних бібліотек Румунії, нашою професійною асоціацією.

Ми всі знаємо, що почалося в лютому 2022 року в Україні і що було далі. Несподівано деякі сусідні з Україною країни зіштовхнулися з величезним потоком біженців, більшість із яких були жінки з дітьми та люди похилого віку, потоком, яким ми навчилися керувати на ходу, роблячи прогрес щодня. Було зроблено моніторинг потреб біженців, окрім нагальних матеріальних, існувала також нагальна потреба в освіті, культурі, навіть у безпечному середовищі, у теплій та привітній атмосфері, подібній до тої, з якою ми звикли постійно стикатися у громадських місцях. Бібліотеки – це справжні оазиси спокою й тиші.

@Romania Educab, @OvidiuRo Association, Brandi Anderson Bates та ANBPR – організатори цього проєкту, знайшли відповідь на ці потреби миру, безпеки та спокою. Вони розпочали цей проєкт, я вважаю, з думкою зробити вклад у приємні миттєвості в житті цих маленьких дітей, змушених покинути свої домівки, будинки, в яких вони залишили багато речей, а особливо – частину свого дитячого всесвіту, що складається з улюблених іграшок та казок, а також унікальних моментів, проведених із любов'ю в сім'ях.

Після оголошення про цей проєкт, як тільки я його прочитала, зрозуміла, що можу подати заявку, адже я хочу бути частиною цього проєкту, який передбачав наполегливу роботу та постійні зусилля для 15-35 читацьких майстерень. Це був мій шанс вибороти місце серед 50 відібраних бібліотекарів. Але окрім можливості представляти свою бібліотеку в цьому проєкті, це був мій власний виклик, завдяки якому я вважала, що зможу хоч трохи зробити свій вклад у емоційний комфорт дітей-біженців у нашому місті Брашов. Я покладалася на свій 25-річний досвід роботи в бібліотеці – діяльність, більша частина якої базувалася саме на роботі з громадськістю. За ці роки я організувала, координува-

ла, провела величезну кількість заходів для населення від найменших читачів до людей похилого віку. Я маю досвід читання як безпосередньо у бібліотечному просторі, так і поза стінами бібліотеки, я читаю для спільноти в неформальних просторах, від шкіл і дитячих садків, центрів для дітей, що перебувають у складних умовах, а також ромських спільнотах, парках, торгових центрах, лікарнях, громадському транспорті тощо.

Проект офіційно стартував у квітні і тривав до 15 липня, протягом цього часу 100 бібліотекарів координували читацькі майстерні для біженців. Наша команда складалася з 9 бібліотекарів-волонтерів, які отримали від Асоціації @OvidiuRo 11 книжок оповідань для семінарів з читання.

Ми об'єднали зусилля людей із громади Брашова, які після публічного заклику, оголошеного нашою бібліотекою, дуже швидко відреагували на наші потреби та пожертвували бібліотеці 400 книжок-розмальовок, шкільне приладдя, ігри та іграшки.

Що було далі, ви побачите на слайдах моєї презентації: майстер-класи з читання завжди супроводжувалися творчою діяльністю, щоб розважитися, створюючи персонажів із оповідань, у яких діти активно брали участь.

Читанням і творчістю скористалися понад 1122 учні шкіл і дитсадків, з них 10% українські діти, які навчаються у спеціальних класах.

Я сподіваюся, що вони мали годину чудового читання, що вони відчували себе інтегрованими, частиною того ж колективу, що й інші діти.

Секція 1 «ВІЙНА. БІБЛІОТЕКИ. ДІТІ»

Юлія Василенко,
директор КЗК «Донецька ОБД»

СКЛАДНИЙ ШЛЯХ Донецької обласної бібліотеки для дітей

24 лютого 2022 року віроломний напад російських військ на Україну порушив мирне життя країни. Жахливі часи настали і для Маріуполя, де жила своїм щасливим бібліотечним життям Донецька обласна бібліотека для дітей. Наша бібліотека була осередком культури, платформою для можливостей людей різного віку і просто сучасним інноваційним та прогресивним закладом Донеччини. Вона мала 10 тис. користувачів, майже 2 тис. підписників у соцмережах, 9 тис. користувачів сайту та 145 одиниць власного відеоконтенту. Крім того, читачі відвідували бібліотеку понад 50 тис. разів на рік. Для користувачів лише у 2021 році було організовано та проведено 654 масові заходи. У нас був унікальний фонд – понад п'ятдесят тисяч примірників нових та сучасних книг. Ми мали найсучасніше технічне обладнання (комп'ютери, ноутбуки, БФУ, планшети, рідери для читання, ігрові приставки, фотокамери, 3D-окуляри та пристрої, мультимедійна дошка, інтерактивна панель, телевізори, проектори, графічні планшети, сервер). У нас був свій ляльковий театр, театр книги та костюмерна з великою кількістю костюмів. Чудові та затишні локації були обладнані зручними дизайнерськими меблями та мали тематичний напрям. Для молоді був обладнаний кіберпростір та локація з музичним обладнанням (гітара, мікрофони, мікшер, синтезатор, звукопідсилююча система, диктофони), працював фотоклуб «КЛюФ». Підлітки мали свій простір, де для них працювали: креатив-ROOM «Хоббі-ти», етно-майстерня «Коло», майстерня «Кольорова палітра «Нарру-арт» та бібліолабораторія «Шалені досліди». Для маленьких читайликів були організовані: music-простір «До-Міношки», художня майстерня «МАЛЯРiК°», Talant-студія «Грайлик», Art-ПроСтір «Смайлик», театральна студія. Для батьків працював «Батьківський клуб» та була реалізо-

вана програма розвитку та підтримки сімейного читання «Хай мудрість книг об'єднає родину». Всього в бібліотеці діяло 18 творчих студій та клубів. У процесі реалізації були соціальні програми та проєкти: соціокультурний проєкт «Схід-Захід онлайн», творчий проєкт «Академія розвитку Бібліо-Puzzle», творчий проєкт «Майбутнє України в дитячих руках», проєкт «Галерея талантів «Зроби крок», творчий проєкт «Берегиня», віртуальний екопростір «Green_Lab «РавУля», книжково-іграшковий благодійний майданчик «Charity shop», інклюзивна студія «СенсоBook». Все це, звісно, дуже подобалося нашим читачам. На тематичні бібліотечні суботи відвідувачі записувалися заздалегідь, бо не завжди вистачало місць для всіх бажаючих. І діти, і дорослі весело і корисно проводили в нашій бібліотеці свій вільний час. І все це було створено з нуля за три роки титанічними зусиллями колективу бібліотеки. 6 поточних ремонтів, 273 процедури закупівлі тільки у 2021 році, з яких 5 процедур відкритих торгів та 11 спрощених процедур. У планах було проведення поточного ремонту фасаду основного приміщення та капітального ремонту нового приміщення, де повинна була бути бібліотека з високим рівнем доступності та планувався до реалізації проєкт «4 кольори єднання». Крім цього були отримані 120 тис. грн на реалізацію проєкту «Жінка і війна: нескорена Донеччина».

Але війна вбила не тільки наші плани, вона знищила місто, зруйнувала наші долі, відняла життя багатьох людей. Під час бойових дій практично повністю було знищено приміщення бібліотеки, зокрема після прямого влучання снаряду вигоріло вщент усе майно книгозбірні втрачені книжкові фонди (вартість яких понад 4,5 млн грн.), знищено всі комп'ютери, мультимедійне обладнання, а яскравий сучасний дизайн та меблі перетворилися на попіл...

З перших днів війни місто опинилось в облозі — під вогнем ворожої артилерії та авіаударів. Але, на щастя, частина колективу обласної бібліотеки змогла вирватися з пекла окупації. Містом, яке першим зустріло та прихистило обласний бібліотечний заклад Донеччини, стало Запоріжжя. Для мене як директорки настали непрості часи, після жахів війни, окупації та складної евакуації з Маріуполя довелося відновлювати роботу закладу.

Це було дежавю – знову все з нуля і це було ще складніше та важче, ніж у 2018 році. Але колеги з Департаменту культури та інформаційної політики Запорізької ОДА і Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач», створили всі можливі умови для відновлення роботи закладу та надали всебічну фахову та психологічну підтримку, за що я особисто та весь колектив ДОБД безмежно їм вдячні. Щира вдячність місту Запоріжжю, яке надало нову домівку єдиному обласному бібліотечному закладу Донеччини! Особлива подяка директору бібліотеки Ларисі Даніловій і в її особі хотілося б подякувати бібліотекарям Запоріжжя та всієї України, які проявили небувалу єдність та увагу щодо надання допомоги колегам із постраждалих та тимчасово окупованих регіонів країни.

Нам довелося вирішувати багато питань. Так, перше, що було зроблено, це відновлення статутної, кадрової, фінансової документації, ключів для роботи в казначействі, банках, податковій службі, які були втрачені через руйнування та пожежу в бібліотеці. А ще відновлення роботи з соцстрахом, пенсійним фондом та архівом. Діяльність закладу в особі однієї директорки, без бухгалтерської та кадрової служби, без бібліотечних фахівців – серйозний виклик, але я впоралась. Ми виплатили всім співробітникам, які виїхали на територію підконтрольну українській владі, гроші за простій з лютого, налагодили роботу з усіма службами, відновили данні по співробітникам закладу та мережі бібліотек області. З часом до роботи закладу, у дистанційному режимі, доєдналася моя заступниця з науково-методичної діяльності, потім до нас приєдналася ще одна фахівчиня і з червня нас працювало вже троє. У липні з'явився і бухгалтер, а з серпня в нашій команді з'явився методист – це наша колега з м. Добропілля. Ось такою командою ми працюємо зараз. Не зважаючи ні на що, працівники нашої бібліотеки щиро вірять, що нам вистачить сил та навичок для того, щоб почати працювати в повну силу. А поки – вивчається досвід бібліотек, фахівці ДОБД беруть участь у професійних заходах, спілкуються з колегами та створюють інформаційну продукцію. Адже, підтримка українців інформаційно – найважливіша складова діяльності кожної бібліотеки сьогодні. ДОБД має багато планів і проєктів та мріє,

що бібліотека стане платформою для можливостей. Можливостей для дітей та дорослих проявити своє бачення, свої таланти та неординарні здібності. З цією метою запроваджена нова віртуальна платформа «Донеччина талановита», яка надає можливість розкрити свій талант: художній, літературний, творчий і заявити про себе. В планах проведення циклу телемоств із видатними особистостями, письменниками, ілюстраторами – своєрідний стрім-репортаж. Є в ДОБД яскравий досвід роботи в межах проєкту «Схід – Захід онлайн», завдяки якому проводилася досить цікава робота щодо культурного обміну між мешканцями різних регіонів, таким чином бібліотека тримає культурний рубіж нашої країни та допомагає налагоджувати інформаційну діяльність бібліотечних закладів регіону. Адже, спільна справа завжди об'єднує і допомагає вистояти. Незважаючи на складні обставини, ми повинні зберегти найкраще в наших серцях і разом здолати темні часи, зафарбовуючи їх яскравими барвами усмішок незламності, впевненості та віри у краще і Перемогу!

Бібліотека розпочала нові онлайн-проєкти: «Донеччина як артефакт», «Що вам розповісти про мою Україну», «Україно, свята мати Героїв», «Захисник – це слава, Захисник – це честь», Обласна патріотична акція «Сила нескорених», «Голуби миру». Щоп'ятниці в рубриці «Читай без обмежень» віртуальні користувачі мають можливість обрати книжку на свій смак та познайомитись з її скороченим варіантом та відомостями про автора. Ми відновили онлайн-рубрику порад, як зберегти своє здоров'я «З турботою про тебе» від AvoKid.

Діють та наповнюються онлайн-рубрики «Календар нагадує», «Про користь читання» та «Цитата дня». У рамках рубрики «Кожне слово – це перлина!» з'явився подкаст «Мова в портретах», де для читачів є можливість послухати прекрасні вірші українських поетів та більше дізнатися про їхніх авторів. Продовжив у віртуальному форматі свою роботу батьківський клуб.

Сьогодні Донецька обласна бібліотека для дітей – це «Бібліотека у валізі», бо все, що в нас залишилося, можна вмістити в одну маленьку валізку.

Проте наш багаж потроху збільшується – ми почали збір

книг, а географія друзів, які надсилають нам книжкові подарунки, розширюється: Полтава, Одеса, Костянтинівка, Рівне, Чернівці, Хмельницькій, Біла Церква, Житомир, Польша. Багато книжок надходить від авторів із усіх куточків країни. Кожний подарунок – це ковток свіжого повітря, надії на краще і віри у відродження. Кожний подарунок – це любов, турбота, співчуття людей, яким не байдужа доля бібліотеки, небайдужі долі людей. Залишаючись методичним центром бібліотечної спільноти регіону, ДОБД організовує мережеві акції, займається проєктною діяльністю та налагодженням партнерства, відновлює роботу сайту, ініціювала проведення дослідження «Бібліотеки Донецької області в умовах російської збройної агресії» та намагається налагодити комунікацію і відновити діяльність мережі бібліотек Донеччини. Сьогодні діяльність закладу забезпечують 5 фахівців (до слова, до війни нас було 44), які фізично знаходяться у різних регіонах України. Проте даний виклик команда сприймає як можливість «прокачати» власні навички.

Ми долаємо багато труднощів, але переконані, що український дух не зламати нікому! І ми в жодному разі не опускаємо руки, а навпаки – наш маленький колектив стовідсотково, рішуче і безкомпромісно налаштований продовжувати свою роботу заради наших читачів і читайликів! Так, ми змінили формат на віртуальний, але це тимчасово! Прийде час, ми все відбудуємо, відремонтуємо, відчинимо двері і знову зустрінемося з нашими любимими читачами, і все буде ще краще, ніж колись, адже випробування лише загартовують сильних! Все буде Україна!

Лариса Данилова,
в.о. директора
КЗ «Запорізька ОБД
«Юний читач»
Запорізької обласної ради

Бібліотека для дітей – зона активних дій

22 лютого 2022 року у таку сакральну дату в бібліотеці до Дня рідної мови було презентовано калуський чудо-рушник у рамках Всеукраїнської акції «Нас єднає рушник-рекордсмен». Ми очікували делегації із Києва, Калуша, Івано-Франківська, але, на жаль, вельмишановні гості не змогли приїхати, поїздка до Запоріжжя відмінялася із різних причин, мер Калуша Андрій Найда сказав: «Маю бути в місті і формувати Територіальну оборону». Але чи насторожили його слова? Ні. Презентація успішно відбулась. 23 лютого рушник було розміщено для загального огляду в бібліотечній художній галереї, а 24 лютого почалась ВІЙНА! 25 лютого рушник було знято і сховано в підвалі, а через 2 місяці відправлено до Полтавської обласної бібліотеки для дітей ім. Панаса Мирного. Незважаючи на повномасштабну війну, рушнікова естафета продовжилася.

Розпач, ні, злість – ось перші почуття, що відчули, мабуть, всі українці 24 лютого, а ще – велике бажання захищати свою землю, свою домівку, свою країну!

Березень – важкий місяць, бо майже 80% Запорізької області опинилось в окупації, бібліотеки зачинилися, бо співпрацювати з ворогом ніхто не погодився. Міста Орхів та Гуляйполе – на лінії вогню, повністю розбита ворогом Пологи́вська бібліотека. Бібліотекарі або виїхали, або залишилися без роботи на окупованій території, але Запоріжжя стояло, не пропускаючи ворогів, міцно трималися і бібліотекарі «Юного читача». Березень – місяць дистанційної роботи. Активізувалися наші онлайн-проекти #читомагія, #інфознайко, #митворчі, які знайомі нашим читачам по ковідним обмеженням, але з'явилися і нові. Проект #психологіс – це психологічна онлайн-допомога для батьків і дітей. Були підготовлені відеосюжети на такі актуальні теми: «4 способи залагодити конфлікт з дитиною», «Діти граються у

війну. Чи нормально це?», «Тримаємось: прості дії проти стресу», «Чим можна відволікти дітей в укриттях», «Як відповідати дітям на складні запитання?», «Як говорити з дітьми про війну» тощо. Всі ці відео можна переглянути на сторінці бібліотеки у фейсбуці або у відкритому доступі на YouTube-каналі. Всі заходи наших онлайн-проектів мали патріотичне спрямування, піднімаючи з перших днів війни бойовий дух і настрої. Практично свої вміння і навички роботи з дітьми бібліотекарі застосовували в укриттях і бомбосховищах, де були оформлені невеличкі дитячі куточки. Продовженням проекту-геокешингу «Невідома Україна», який ми успішно продали на міжрегіональному ярмарку «Бібліокреатив-2021», став проєкт «Моя мала Батьківщина» – це створення відеосюжетів про наші невеличкі міста і селища, які хоч і потрапили в окупацію, але залишилися стійкими і незламними: Мелітополь, Енергодар, Бердянськ, Пологи, Токмак; міста, які ворог щоденно знищує, але вони тримаються нескореними: Гуляйполе, Оріхів. Мета проєкту – показати, яка прекрасна наша рідна земля, скільки визначних пам'яток культури та архітектури є на цих територіях, чим відомі ці містечка і чому їх варто захищати і звільняти. В онлайн-форматі з 24 березня по 2 квітня відбувся традиційний Тиждень дитячого читання «З книгою – до Перемоги».

З 1 квітня, незважаючи на прильоти ворожих ракет, повітряні тривоги, обласна бібліотека для дітей «Юний читач» запрацювала для відвідувачів в офлайн-форматі, правда, зі скороченим графіком обслуговування читачів (з 10.00 до 16.00), а з 1 вересня – з початком нового навчального року – неділя також стала робочим днем. Ще з весни поновилася робота наших бібліогуртків: на повну запрацював англomовний клуб для малят «Балачучі курчата», зібралися на «Уроки різноколірного чарівництва» вихованці художньої студії, щоб через малюнок або самостійно створений оберіг передати свою вдячність нашим захисникам, доєдналися ми і до Всеукраїнського проєкту «Що я скажу солдату Перемоги?». Але найбільша потреба виникла в заняттях із арттерапії як для дітей, так і для дорослих, як для мешканців Запоріжжя, так і для вимушених переселенців, яких з окупованих територій приймає наше місто. Як відомо, арттерапія покли-

кана стабілізувати емоційний стан дитини, сприяти вирішенню накопичених проблем шляхом самоцілення. А проблем у наших дітей дуже багато. Програма занять будується з урахуванням вікових категорій. Зокрема, на одному із занять малеча шукала способи подолання страхів: розмальовували відбиток власної долоньки; малювали квітучу семиквітку та замовляли їй бажання; зображували кольорову парасольку і уявляли, хто під нею може схватись. А ось юні панянки 14 років предметом своїх «досліджень» обрали власні силуети. Змалювавши їх у повний зріст, дівчата відзначали зони, у яких, на їхню думку, концентрується негатив та намагались його нівелювати, застосовуючи техніку аплікації. Відвідувачі занять визнали, що аплікація, як і вже добре освоєний колаж, працює на «відмінно». Долучилися до проведення арттерапевтичних занять і професійні психологи із БФ «Посмішка UA». Психолог Анна Луганська стала нашим добрим другом, запропонувала використати цікаві форми роботи: познайомила родини з настільною грою Dixit, яка допомогла створити асоціативні ланцюжки, що вибудовувалися під час гри, і додала чимало позитивних емоцій. Костюмована казкотерапія сприяла зняттю емоційного навантаження і допомогла розібратися, над якими рисами власного характеру варто ще попрацювати. Такий тренінг із зняття психічного стресу, координації психоемоційного стану пройшли і всі працівники бібліотеки.

Наші гурткові заняття користуються чималим попитом серед відвідувачів, а з вересня на базі нашої бібліотеки розпочала свої заняття вокальна студія «Чайка» Міського палацу дитячої та юнацької творчості. Тож, якщо є бажання співати, — то це до нас.

Війна внесла свої корективи і в проведення масових заходів. Вдало був організований і проведений традиційний сімейний бібліофестиваль «Відкриваємо двері в літо» до Міжнародного дня захисту дітей, під час проведення якого всі наші бібліоактивності були організовані на окремих локаціях: майстер-клас та зустріч дітей із запорізькою письменницею і науковцем Галиною Гузовською-Корицькою — в гуманітарному центрі для переселенців; конкурс малюнка на асфальті «Дітям світу сонце й мир» — на ганку бібліотеки; веселий інтерактив «Літо, книга, гра — не нудьгує дівтора» та майстер-клас із хореографії «Хоп, хлоп — танцюємо

нір-нор» – на дитячому майданчику у дворі бібліотеки; виставки книжкових новинок – у бібліотеці. Онлайн-заходи: голосні читання казки Ольги Пилипенко «Дуже чемний лемур», відео «Щасливий, хто ходить стежками дитинства» до 85-річчя українського письменника Вадима Скомаровського, краєзнавча вікторина «З нами грай – свій край пізнавай!».

Але одне правило, яке для нас є наріжним каменем, – це безпека наших читачів. Для сховища та евакуації ми використовуємо нашу творчу майстерню, що знаходиться у підвальному приміщенні, або можемо скористатися бомбосховищем, яке є в цьому ж будинку.

Непересічною подією в бібліотеці стали заходи до Дня державності та Дня незалежності України.

Широкого розголосу набуло відкриття в художній галереї бібліотеки виставки картин «Таємничий світ Космо Макса» – 11-річного хлопчика-аутиста із окупованого Бердянська Максима Бровченка. Дякуючи БФ «Дитина з майбутнім» (м. Київ), що опікується дітьми з такими розладами, ми отримали картини з космічною тематикою, а вже в Запоріжжі, куди переїхала родина хлопця, Максим почав малювати патріотичні картини на підтримку ЗСУ. Перша картина хлопця «День Нептуна в Бердянську» була продана за 20 тис. грн. Придбати картини Максима можна через спеціально створений сайт. Максим Бровченко та Давид Понуляк із Запоріжжя стали лауреатами премії ДСНС «Діти – рятівники року», вони мали змогу зустрітися з президентом і першою леді і отримати подарунки за свою роботу. Наразі виставка Максима Бровченка в бібліотеці завершила свою роботу, її відкриття планується в планетарії м. Дніпра.

Повністю оновлено історико-патріотичну експозицію «Про час, Батьківщину і нас». Експозиція «Наші герої – наша перемога» складається з 4 основних розділів: «Український Донбас», «Битва за Київ», «Нескорений Південь», «Північний злам» і присвячена героям України російсько-української війни за незалежність.

Влітку читачі нашої бібліотеки мали змогу взяти участь у «Літніх читачьких перегонах» у рамках Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання – 2022». Активно долучилися до заходу 100 читачів «Юного читача», а переможцем став Михайло Юрчен-

ко – учень 7-Б кл. «Козацького ліцею». Всі активні учасники та переможці були нагороджені Дипломами та чудовими подарунками – книгами. На жаль, нам не вдалося залучити до «Лідера читання» всю область, але сподіваємося, що наздоженемо пропущене після деокупації області. З цих же причин повз нас пройшли і «Творчі канікули» – літературний конкурс, ініційований НБУ для дітей.

До Всеукраїнського дня бібліотек провели день відкритих дверей «Бібліотека – твоя територія», який став не тільки святковим для працівників «Юного читача», але й дав можливість нашим відвідувачам долучитися до розпису екоторбинок патріотичними малюнками, пограти у бібліодженгу, познайомитись із автентичними скарбами українців: столітніми рушниками, вишитими на домотканому полотні, знаменитими кролевецькими рушниками, керамічними та дерев'яними виробами, представленими на виставці «Духовні криниці українських традицій», заглянути в найпотаємніші куточки бібліотеки, почути книжкові передбачення, змайструвати обереги для захисників, а також онлайн послухати казку Робберехта Тьєррі «Про вовка, який випав з книжки».

До 14 жовтня, а це День міста Запоріжжя, День українських захисників і захисниць, День українського козацтва, День Покрови – теж підготували низку патріотичних заходів для читачів: виставку-презентацію «Сила нескорених», виставку-панораму «Письменницька спільнота про Військо Запорозьке», патріотичний діалог «Вклоняємось силі нескорених», а методичний відділ підготував до друку та опублікував на сайті бібліотеки методичний збірник сценаріїв «З Україною в серці. Робота бібліотек для дітей з національно-патріотичного виховання». До речі, це не єдиний посібник, підготовлений методистами і працівниками бібліотеки. На сайті опубліковані методико-бібліографічні та інформаційно-методичні матеріали: «Екологія: тривоги та надії» (робота бібліотек для дітей у рамках реалізації Цілей сталого розвитку та відзначення Року збереження природи та живого миру в Україні); «Шукач скарбів Приазов'я» (до 110-річчя від дня народження дитячого письменника, краєзнавця, дослідника природи Олексія Огульчанського); «Гетьман в еміграції, баро-

ковий поет та автор першої Конституції» (до 350-річчя від дня народження українського військового, політичного і державного діяча Пилипа Орлика); «Неперевершена і неповторна Соломія» (до 150-річчя від дня народження української оперної співачки Соломії Крушельницької), а ще низка буклетів та біобібліографічних довідок про Віктора Каву, Орхана Памука, Владислава Єрка, архітектора Віктора Весніна, Євгена Білоусова. Готується інформаційно-методичний матеріал «Світ ловив мене та не спіймав» (до 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди) та «Знань і розуму основа – рідна мова, рідне слово» (з популяризації української мови в бібліотеках для дітей).

А ще обласна бібліотека для дітей «Юний читач» запрошує всіх долучитися до збору сучасної української літератури для бібліотек, що постраждали від окупації в Запорізькій області, в рамках оголошеної бібліотекою «Книжкової мобілізації». До акції вже долучились як знані видавництва «Ранок», «Авіаз», «Равлик», так і відомі автори – Гроловиця Бердник, Рустам Гаджієв, Петро Дудик ну і, звичайно, наші читачі.

Долучився «Юний читач» до збору інформації про роль дітей у час війни, їхню допомогу ЗСУ, патріотизм і непересічність. Зібрана інформація з #діти_і_війна публікується в телеграм-каналі «Усна історія війни за незалежність». Там же з #моя_мала_батьківщина публікуються відеопроекти бібліотеки про стійкі й нескорені міста і селища Запорізької області. Підпишіться на канал, знайомтесь з інформацією.

Хочу зазначити, що «Юний читач» під час дії воєнного стану – не тільки центр інформації, дитячої творчості, а й волонтерський центр. Бо немає у бібліотеці жодного працівника, який би не долучився до волонтерства: це і грошова допомога, і виготовлення смаколиків, і приготування їжі для бійців, і робота в гуманітарному хабі, і ліки, і репеленти, і пошив спідньої білизни, і окопні свічки, і подушки, харчі і канцтовари тощо. А в своє професійне свято бібліотекарі вирішили на зібрані профспількою кошти придбати спальні мішки для наших захисників. Допомагаємо – перемагаємо. Незважаючи ні на що – життя триває.

Тетяна Жайворонок,
директор Миколаївської ОБД
ім. В.О. Лягіна, заслужений працівник
культури України

Бібліотеки для дітей Миколаївщини: простори підтримки громад під час воєнного часу

Для кожного з нас сьогодні стало надзвичайно важливим робити на своєму робочому місці все необхідне задля завершення війни, наближення миру.

Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В.О. Лягіна в умовах воєнного стану ні на день не припиняла свою роботу, забезпечуючи користувачів бібліотеки інформацією в соціальних мережах та на вебсайті бібліотеки.

У квітні 2022 року бібліотека зазнала пошкоджень – було частково зруйновано дах будівлі. Завдяки допомозі друзів і партнерів, зокрема Миколаївському академічному художньому драматичному театру покрівля була відремонтована.

З 1 червня 2022 року було прийнято рішення про часткове відновлення обслуговування користувачів. На сьогоднішній день бібліотека працює в обмеженому штаті, частина працівників та читачів бібліотеки, на жаль, знаходяться за межами Миколаєва і навіть України. В роботі бере участь не весь колектив, на сьогоднішній день у бібліотеці працює 9 осіб на чолі з директором.

1. Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В.О. Лягіна в реаліях війни. Організація бібліотечних послуг.

За цей період були здійснені невідкладні заходи щодо актуалізації фондів відповідно до «Рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України». Робота щодо списання означеної літератури та формування списків продовжується. За останній період із фонду бібліотеки було вилучено 4 129 прим. російською мовою (3734 – книги, 395 – періодика). Проводилися за-

ходи з метою впорядкування, очищення та розстановки фонду, підтримання санітарно-гігієнічного стану книгосховищ.

Для читачів організовано зручний віртуальний простір.

Скориставшись нашим сайтом, кожен має можливість знайти корисну інформацію, наприклад, посилання на перелік сайтів, де можна прослухати безкоштовно аудіокниги; у розділі «Електронні ресурси» розміщено віртуальні виставки «Класні комікси», «Що читають круті хлопці» та інші. Також із метою зосередження уваги на популяризації знань про Україну, її народ, історію, традиції та культуру: на сайті та у соцмережах бібліотеки розміщуються матеріали відповідної тематики.

Бібліотека організовує проведення інформаційно-просвітницьких заходів, діти мають змогу брати участь в онлайн-заходах, акціях, конкурсах. Так, до Міжнародного дня захисту дітей 1-2 червня для молодших читачів було проведено віртуальний вернісаж «Я мрію про щасливе дитинство», на який було надіслано 32 дитячих малюнки.

Фахівцями обласної бібліотеки для дітей було організовано проведення обласних турів всеукраїнських онлайн-конкурсів. Незважаючи на складні умови, працівники бібліотек області змогли організувати проведення обласних турів. Кількість бібліотек-учасниць невелика, але ми раді, що діти Миколаївщини взяли участь:

- у дитячому літературному конкурсі «Творчі канікули» (всього 14 учасників);

- у конкурсі із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих». Від Миколаївської області було направлено 12 відеороликів. Переможцями на всеукраїнському рівні стали Гладир Агата (8 років, м. Миколаїв) та Вовк Назар (5 років, м. Миколаїв).

- у конкурсі плакатів «Майбутнє планети у наших руках!» у рамках відзначення Року збереження природи та живого миру в Україні. Діти Миколаївщини створили понад 350 тематичних малюнків. На жаль, частина робіт не дійшла до обласного журі, бо внаслідок обстрілу постраждало відділення Укрпошти, де вони знаходилися на той час.

Щойно закінчився Всеукраїнський конкурс «Лідер читання», в якому брали участь учні 5-9 класів. Переможцем обласного туру стала Ангеліна Стоян, учениця 6 кл., читачка Веселинівської дитячої бібліотеки.

Хотілося б висловити велику вдячність усім учасникам, які змогли взяти участь у конкурсах, та фахівцям, які організували проведення обласних турів.

Бібліотека продовжує проведення різноманітних онлайн-заходів. Усі важливі дати не залишаються поза увагою ні фахівців, ні читачів.

За останні місяці працівниками відділу обслуговування учнів 5-9 класів були проведені:

- до Дня знань – урок «Ми українці: честь і слава незламним», на який було запрошено матір Романа Набегова (м. Херсон), який віддав своє життя заради звільнення України. Пані Оксана розповіла дітям про те, яким був її син;
- до Дня міста – онлайн-урок «Миколаїв – місто-герой» (для учнів гімназії № 25) та краєзнавче занурення в історію Миколаєва «Я – Миколаїв» (для учнів гімназії № 13);
- до Всесвітнього дня миру та Дня партизанської слави – онлайн-інформина (для учнів гімназії № 13);
- онлайн-спілкування «Ми рівні, хоч і різні!», присвячене темі гендерної рівності.

До Всеукраїнського дня бібліотек відділом обслуговування дошкільників та учнів 1-4 кл. започатковано фото-акцію «У світі бібліотек». Її учасникам незалежно від місця знаходження необхідно було зробити своє фото у бібліотеці чи біля неї і надіслати його на месенджер обласної бібліотеки для дітей. Мета акції – показати всьому світові, що МИ – нація, яка читає. МИ – нація, яка думає. МИ – нація, яка розвивається.

2. Бібліотеки для дітей Миколаївщини як важливий соціальний інститут громад в умовах воєнного часу.

Не залишаються осторонь і бібліотеки області. Бібліотеки, що обслуговують дітей, незважаючи на складні умови, продовжують надавати послуги своїм відвідувачам. В умовах воєнного стану бібліотеки координують свою діяльність із місцевою владою і виконують роботу, яка зараз найбільш затребувана та

актуальна. Бібліотеки стають осередками волонтерської діяльності. Відвідувачі мають змогу не лише провести вільний час у бібліотечному просторі, але й ознайомитись із найкращими зразками української, світової та краєзнавчої літератури, взяти участь у заходах бібліотеки.

На жаль, з деякими бібліотеками області ми не маємо зв'язку. На окупованій території знаходиться Публічна бібліотека Снігурівської міської ради (сектор дитячого обслуговування). Працівники значної кількості бібліотек області були або знаходяться на «простої». Та не зважаючи на обмеження, деякі бібліотеки продовжують обслуговування читачів. А саме:

- Єланецька бібліотека для дітей КЗ «ПБ Єланецької селищної ради Миколаївської області»;
- бібліотека-філія для дітей КЗ «Кривоозерська центральна бібліотека Кривоозерської селищної ради»;
- Лисогірська бібліотека-філія № 3 для дітей Софіївської ПБ Мигіївської сільської ради;
- бібліотека-філія для дітей КЗ «Кривоозерська центральна бібліотека Кривоозерської селищної ради».

Продовжує свою роботу публічна бібліотека для дітей КЗ «Новобузька публічна бібліотека» Новобузької міської ради тощо.

Більшість із тих, хто обслуговує користувачів, працюють на 2/3 окладу. На повну ставку працюють лише:

- комунальний заклад «Міська бібліотека для дітей» м. Южноукраїнська;
- Братська бібліотека-філія для дітей Братської централізованої бібліотечної системи Братської селищної ради Миколаївської області;
- Врадіївська центральна публічна бібліотека для дітей Врадіївської ЦБС;
- дитяча бібліотека Комунального закладу «Бібліотечна мережа м. Вознесенська».

Наведу деякі приклади про роботу бібліотек Миколаївщини.

З перших днів вторгнення фахівці Братської бібліотеки-філії для дітей, використовуючи свої знання, вміння та навички приходили на допомогу захисникам та цивільному населенню. Щотижня всі бібліотекарі Братської ОТГ готували смачну домашню

їжу, смаколики для захисників роти охорони. На допомогу залучали небайдужих жителів громади, внутрішньо переміщених осіб. Усі працівники також брали участь у плетінні маскувальних сіток, збирали продуктові набори та кошти на потреби нашим захисникам, організували збір та передачу дитячого та дорослого одягу до відділу соціального захисту для ВПО. Сергіївська бібліотека-філія Братської ОТГ організувала збір коштів та закупила медичні препарати, які було передано захисникам Херсона. Також усі бібліотекарі долучилися до проведення благодійної ярмарки, кошти від якої були перераховані на потреби ЗСУ.

Для внутрішньо переміщених осіб, у яких виникла гостра потреба в доступі до інформації як у друкованому вигляді, так і онлайн, було запропоновано послуги інтернет-центру публічної бібліотеки. Сюди приходять учні для участі в онлайн-уроках та вчителі-переселенці, які проводять заняття для своїх учнів.

Незважаючи на воєнний стан, усі фахівці Братської ОТГ долучилися до Всеукраїнського тижня дитячого та юнацького читання «Нація, яка читає – непереможна».

Наприкінці березня бібліотекарі проводили відеочитання «Молюсь за тебе, Україно!». У квітні було організовано художню акцію «Привітай захисника з Великоднем», під час якої користувачі передали свої найкращі побажання захисникам України. Всі роботи разом із чудовими великодніми випічками та смаколиками були надіслані нашим захисникам.

Також читачі бібліотеки долучилися до онлайн-флешмобу «Мирне небо і країна – то є наша Батьківщина». 1 червня відбулося відкриття літніх читань «Літо, привіт». До Дня Конституції України було організовано конкурс патріотичних листівок «Ми – українці!».

На початку липня пройшов майстер-клас «Оберег для захисника (патріотичні стрічки та сердечки)». Сергіївська сільська бібліотека-філія провела аналогічні майстер-класи із виготовлення оберегів (ангелочки та патріотичні стрічки).

Було організовано розважальний простір, де діти створили на асфальті, на подвір'ї бібліотеки, власні патріотичні малюнки. До дня відзначення Української Державності пройшов урок «Україна – це ти, Україна – це я». 1 серпня бібліотека провела

урок-бесіду «Правила поведінки під час повітряної тривоги», на який було запрошено психолога Братської ВП № 1 Вознесенського РУП Миколаївської області.

У вересні Братська бібліотека-філія для дітей приєдналася до онлайн-челенджу «Я так люблю здоровий сміх, веселий сміх, що гріє всіх» (до 100-річчя від дня народження П.П. Глазового).

З початку бойових дій Веселинівська дитяча бібліотека-філія не обслуговувала читачів. Вона запрацювала з березня 2022 року.

Напередодні війни бібліотека отримала 436 нових книжок від Українського інституту книги. Не маючи змоги повноцінно популяризувати літературні новинки шляхом організації масових заходів, на сторінці бібліотеки в фейсбук та на блозі бібліотеки було відкрито онлайн-рубрику «КнигоАфіша». Рубрика знайомить із новими книгами, що стануть у пригоді учням для вивчення шкільних предметів та отримання естетичного задоволення від читання.

Також у соціальних мережах розміщено відеоролик «Увага! Літературні новинки від УІК», триває онлайн-марафон «Прочитай сам – раджу вам», під час якого діти діляться враженнями про прочитані книги.

Учні 5-9 класів були активними учасниками Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання». Переможниця районного туру Ангеліна Стоян перемогла в обласному турі конкурсу та представляє Миколаївську область на Всеукраїнському рівні.

Бібліотека радо приймає всіх, хто зараз оселився у Веселиново. Переселенці мають змогу взяти додому книги на абонементі, поспілкуватися та переглянути відео в читальній залі, отримати інформаційну допомогу різноманітної тематики.

Фахівці бібліотеки багато часу приділили роботі з фондом бібліотеки згідно «Рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України».

У приміщенні бібліотеки діє пункт прийому гуманітарної допомоги: засоби гігієни, сезонний одяг, продукти харчування, дитяче харчування, господарські засоби, ліки. Бібліотекарі Веселинівської дитячої бібліотеки-філії активно допомагають у роботі пункту.

Працівники Комунального закладу «Бібліотечна мережа м. Вознесенська» з 24 березня по 25 травня були на «простої». В цей період вони займалися:

- плетінням маскувальних сіток; вивчали склад книжкового фонду дитячої бібліотеки, взяли участь в акції «Херсон – це Україна» (зробили відеоролики, в яких підтримали херсонців);
- відзначили День вишиванки (читачі бібліотеки створили відеоролик «Вишиванка – духовна броня українців»);
- відзначили День міста (разом з усіма бібліотеками міста Вознесенська) та провели пізнавально-розважальний бібліоквест «Живи, люби, вивчай і все про нескорене рідне місто знай!»;
- до Всеукраїнського дня родини створили відеопривітання з родиною тимчасових переселенців «Є цінності святі – любов, життя, родина».

Було започатковано роботу артмайданчика «Умілі долоньки», проведено майстер-класи з дітьми «Квіти в легендах та міфах», «Ти у серці моїм, Україно!», «Паперові крила».

До Дня Незалежності України оголошено фотоконкурс «Читають батьки – читають діти», проведено історичний екскурс «Українська Державність: твоя, моя, наша!».

У рамках проєкту психосоціальної підтримки проведено захід «Долоньки миру» з елементами творчості.

Також, бібліотека бере участь у Всеукраїнській патріотичній програмі «Література як боротьба з ворогом». У соціальних мережах публікуються патріотичні поезії з національного порталу «Поезія вільних». Щотижня проводяться тематичні читання з користувачами бібліотеки.

Новобузька публічна бібліотека КЗ «Новобузька ПБ» активно долучилася до волонтерського руху:

- плетення для потреб ЗСУ маскувальних сіток;
- працівники публічної бібліотеки (оператори газової котельні) стали членами територіальної оборони міста;
- працівники бібліотек забезпечують біженців теплим одягом, їжею тощо;
- бібліотекарі сільських бібліотек-філій із перших днів війни і до сьогодні невтомно працюють для наших захисників та захисниць, готують їжу, випікають смаколики.

Читачі постійно відвідують бібліотеку, де отримують як книжки, так і довідково-інформаційну, бібліографічну допомогу, доступ до інтернету.

Актуальною є робота бібліотеки з внутрішньо переміщеними особами. На сьогодні майже 200 користувачів із числа переселенців записалися до публічної бібліотеки для дітей і стали її активними читачами. Вони швидко влилися в читацьке коло і беруть активну участь в онлайн-заходах бібліотеки:

- онлайн-свято «Книжкова симфонія любові»;
- лінгвістичний онлайн pop-stop «Я спілкуюсь українською»;
- мистецький вернісаж «Художня палітра Т.Г. Шевченка»;
- книжковий балаганчик «Жінка. Мати. Господиня»;
- круїз «Диво-мандрівка до країни Читалії» та ін.

Весь час у бібліотеках тривають та постійно оновлюються книжкові виставки, які розповідають про історію та культуру України, презентують книжкові новинки, намагаючи популяризувати саме українську літературу, українських авторів.

Бібліотеки Миколаївщини, що обслуговують дітей, працюють і роблять усе можливе, аби підтримати кожного читача, організують дозвілля дітей. Великий внесок і самих читачів, які беруть участь у патріотичних конкурсах, акціях, поетичних марафонах та інших заходах.

В умовах воєнного стану бібліотеки залишаються відкритими для співпраці та допомоги, та доводять свою життєздатність як важливого соціального інституту громади.

Галина Трохименко,
директор ОКЗ «Харківська ОБД»,
заслужений працівник культури
України

ТРИМАЄМО КУЛЬТУРНИЙ ФРОНТ: дитячі бібліотеки Харківщини під час війни

З першого дня повномасштабної війни з російським агресором місто Харків стало північно-східним форпостом України. Харківська обласна бібліотека для дітей ще з 2014 р. була бібліотекою прифронтового міста. Ще тоді, передбачаючи неминучість подальшого посягання Росії на нашу територіальну цілісність і усвідомлюючи важливість своєї діяльності, ми зосереджували максимум зусиль на створенні надійної системи супротиву ворогові: ще активніше запроваджували проведення заходів з патріотичного виховання, регулярно проводили тренінги із першої домедичної допомоги, долучали організацію «Пласт» до масштабних заходів бібліотеки, підтримували тих, хто бажає вивчати українську, і пропагували проведення курсів української мови. Також організували зустрічі школярів із героями АТО, вивчали роботу системи цивільного захисту, створили власний бібліотрансформер «Заповігти. Врятувати. Допомогти», де протягом тривалого часу розміщували важливу інформацію щодо безпеки дітей.

Коли в перші години нападу ворог намагався захопити місто і танки їздили вулицями, Харків вистояв і відбив навалу. На превеликий жаль, майже 40% області навесні опинилося в окупації.

Відбулося переформатування основних напрямів статутної діяльності ХОБД, яка була продовжена в режимі онлайн. З метою функціонування закладу налагоджена дистанційна робота.

За кілька попередніх років через карантин нами накопичено колосальний досвід бібліотечного обслуговування онлайн. Це сприяло покращенню роботи закладу також в умовах воєнного стану за основними напрямками роботи.

Було тимчасово призупинено видачу документів із бібліотечного фонду через щоденну загрозу життю користувачів, але обслуговування ніколи не було нашим головним завданням, тому

що згідно Статуту ХОБД є обласним організаційно-методичним центром для дитячих, публічних, сільських та шкільних бібліотек із роботи з дітьми.

На жаль, для нас деякі напрями, що не були передбачені Статутом, стали реальністю – заради наших дітей, для нашої спільної Перемоги.

Від самого початку війни співробітники ХОБД долучаються до вирішення всіх актуальних потреб незламного Харкова: відвідування дітей в укриттях та передачі книжок у метро, допомоги з евакуацією, забезпечення ліками та продуктами літніх людей, фасування гуманітарної допомоги громадам області, відвідування поранених у військовому шпиталі, плетіння сіток, передачі дитячих малюнків для бійців на передову та збору коштів на потреби ЗСУ. Надзвичайно важливою стала робота з внутрішньо переміщеними особами, відновлення психологічної рівноваги користувачів через читання, творчі та ігрові заняття, консультації психологів, підтримка волонтерських організацій.

Можливо, все ж таки настав час оцінювати роботу бібліотек не за кількісними, а за якісними показниками.

Вересень – місяць, що впевнено можна назвати переможним для Харківщини. Дві події, між якими пролягають довгих вісім десятиліть, велично перегукуються: 19 вересня далекого 1943 року відбулося звільнення області від фашистів, почалася знакова віха в літопису всієї Другої світової війни. Сьогодні наша багатостраждальна область знов ятрить руїнами, згарищами і полум'ям ще не стихлих боїв із російським агресором. Проте на початку вересня 2022 року під час переможного контрнаступу ЗСУ було звільнено понад 450 населених пунктів краю.

Викликають повагу бібліотечні колективи Харківщини, що зуміли протистояти ворогові. Нарешті після звільнення наші бібліотекарі змогли вийти на зв'язок. Без перебільшення їхні дії сміливо можна назвати героїчними. Загалом десять дитячих бібліотек перебували на тимчасово окупованих територіях (Балаклійська, Великобурлуцька, Вовчанська, Дворічанська, Ізюмська, Шевченківська). Схиляємося у пошані перед колегами, які не йшли на співпрацю з окупантами, переховували комп'ютери та українські книжки, щоб вони не дісталися загарбникам.

Бракує слів, щоб передати, скільки жажіть довелося витримати нашим колегам. Із болем і співчуттям маємо констатувати, що й досі під постійними обстрілами перебувають місто Чугуїв, селище Печеніги та багато інших. Цокольний поверх Чугуївської бібліотеки служив прихистком для місцевих мешканців. У Печенізькій, у двох Балаклійських бібліотеках для дітей пошкоджено фасади будівель. Приголомшливим є той факт, що Дергачівська та Ізюмська бібліотеки для дітей зруйновані. Ці заклади були одними з кращих в області. Сподіваємося, що незабаром вони постануть із руїн, будуть наповнені новими українськими книжками, а в їхніх стінах знову зазвучать веселі дитячі голоси.

В останній день вересня – християнське свято мучениць Віри, Надії, Любові і матері їх Софії. Символічно, що саме в цей день, 30 вересня, бібліотекарі відзначають своє професійне свято, і християнські чесноти, відтворені у іменах святих, допомагали вистояти та дочекатися звільнення. З вірою й надією на Перемогу з великою любов'ю до ближніх, мудрі наші колеги ведуть щоденну копітку виснажливу битву і тримають оборону на не менш важливому, культурному, фронті.

Бібліотекарі вільної частини Харківщини з перших днів повномасштабного вторгнення почали шукати шляхи зміни власної діяльності, максимально ефективно допомагати дітям, громадам та ЗСУ. Вони роблять усе можливе для забезпечення бібліотечними послугами мешканців та переселенців, беруть активну участь у волонтерській діяльності.

Дитячі бібліотеки гідно прийняли виклик, почали інтенсивно працювати онлайн, у фейсбук, інстаграм. Попри вкрай важкі умови праці більшість дитячих бібліотек області продовжують свою діяльність: обслуговують читачів, проводять масові заходи.

У період воєнного стану вдалося зробити чимало корисного для своїх громад бібліотекам Богодухова, Близнюків, Валок, Зачепилівки, Змієва, Кегичівки, Краснограда, Краснокутська, Люботина, Нової Водолаги, Первомайська, Покотилівки, Сахновщини. Особливе місце посіла безпосередня допомога фронту, здача донорської крові, створення волонтерських осередків, плетіння маскувальних сіток.

Головна дитяча книгозбірня краю – Харківська обласна бібліотека для дітей – ні на мить не переривала зв'язок ані з читачами, ані з колегами.

Бібліотекою було продовжено кілька напрямів, що розроблялися з початку війни з РФ з 2014 р. у межах власного проєкту «Десять кроків назустріч миру»: робота з дітьми військових, «Школа безпеки», поглиблення діяльності музею АТО «Блокпост пам'яті. Харків» та ін.

Ми стали організаторами кількох масштабних проєктів. Широкого резонансу набув міжнародний патріотичний онлайн-флешмоб «Я з України», ініційований бібліотекою у перші місяці війни. До нього приєдналося майже 500 дітей з усієї України та з-за кордону. Більшість учасників малювали чи робили свої дописи, перебуваючи в укриттях, під час повітряних тривог та вибухів. Та попри це зуміли передати свою неймовірну любов до Батьківщини, висловили гордість за те, що називаються українцями.

Символічно, що ця виставка експонувалась у Німеччині у День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, а місцеві мешканці підтримали Україну, влаштувавши благодійний концерт.

Понад 350 повідомлень воїнам написали учасники в межах акції ХОБД «Дякуємо захисникам!». Усі послання наші співробітники зі збереженням орфографії та пунктуації авторів оформили, роздрукували та передали через волонтерів на фронт воїнам Збройних сил України разом із такими необхідними речами, як маскувальні сітки, аптечки, взуття.

Познайомитись зі статтями Конституції допоміг користувачам бібліотеки «Конституційний квілт» – відеочитання статей Конституції за книгою Володимира Читая «Конституція для всіх: і великих, і малих». Упродовж тижня на сторінці Facebook бібліотеки публікувалися відео, записані юними читачами бібліотек Харкова та області.

З нагоди Дня Незалежності України бібліотека ініціювала акцію-флешмоб «Незалежна Україна назавжди», під час якої виявилось чимало охочих привітати рідну державу зі святом.

Незважаючи на значні труднощі, наша бібліотека разом із дитячими бібліотеками області змогла згуртувати дітей і вда-

ло провести на обласному рівні низку знакових всеукраїнських конкурсів, у яких вони продемонстрували свої найкращі здібності. Так, Рибалко Федір, читач Нововодолазької дитячої бібліотеки, виборов почесне звання Лідер читання – 2022 у Харківській області та увійде до складу Національного дитячого журі Міжнародної премії IBBY. Також ХОБД підтримала проведення інших конкурсів, організованих Національною бібліотекою України для дітей («Творчі канікули», «Майбутнє планети у наших руках!», «Конституція для всіх: і великих, і малих»).

У вересні майже 100 творчо обдарованих юних харків'ян, які мешкають у одному з районів міста, де дуже активно відбувалися бої, отримали канцелярські товари та розвиваючі дитячі книжки. Це стало можливим завдяки бібліотечній акції «Допоможи творчій дитині».

Однією з головних тем у роботі ХОБД залишається культура безпеки, поширення знань та практичних навичок в умовах воєнних дій – мінна безпека, правила поведження під час повітряної тривоги та ін.

На жаль, ворог щодня жорстоко і планомірно здійснює свою чорну справу – через обстріли Харківська обласна бібліотека для дітей поки ще не має змоги приймати і обслуговувати відвідувачів. Однак, із перших днів війни книгозбірня активно працює онлайн і продовжує забезпечувати читачам доступ до якісного книжкового контенту. Як і раніше, на сайті бібліотеки та сторінках соцмереж безліч цікавих і пізнавальних дописів. Наразі до уваги підписників та читачів низка нових проєктів:

- «Євросоюз: рука дружби та допомоги»;
- «Спортсмени України на рубежі захисту та допомоги Україні»;
- «Мандрівний методист»;
- «Календар цікавих свят».

Читання є найшвидшим способом позбутися стресу. А читати дітям під час війни особливо важливо, адже позитивний ефект читання зберігається протягом тривалого часу. Аудіозаписи казок «Добрі історії для малечі» допоможуть батькам та дітям створити максимально сприятливі моменти для теплого сімейного дозвілля, проведеного за прослуховуванням цікавої

бібліотечної книжки. Наразі видано уже 35 випусків «історій», які щоразу все більше знаходять своїх вдячних слухачів.

Мовознавчі студії «Рідна мова: нетаємні таємниці» сприяють вивченню та вдосконаленню знань з української мови, яку зараз чують та підтримують майже у всьому світі.

Значна увага приділялася розвитку кадрових ресурсів як бібліотечних працівників області, так і співробітників ХОБД. Фахівці бібліотеки брали участь в організації і проведенні обласних курсів підвищення кваліфікації бібліотечних працівників, читали лекції з власним досвідом роботи, а також брали участь у круглих столах, громадських слуханнях, вебінарах з актуальних питань, що проводилися Міністерством культури та інформаційної політики України, Українською бібліотечною асоціацією, Українським інститутом книги.

Бібліотека виступила в ролі спікера на круглому столі «Бібліотеки в умовах воєнного часу», який проводив дитячий журнал «Джміль» для бібліотекарів різних регіонів України в режимі онлайн. Під час зустрічі обговорювались актуальні проблеми бібліотечної діяльності, відбувся обмін досвідом. Фахівець ХОБД виступила з доповіддю «Бібліотеки для дітей Харківської області в умовах воєнного стану».

Пріоритетним напрямом стала консультативна допомога: для бібліотек області, в першу чергу деокупованих громад, стали у пригоді постійні індивідуальні консультації з фахівцями ХОБД щодо Рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України з питань актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією РФ проти України.

Співробітники ХОБД постійно беруть участь у заходах, що проводять наші партнери, заклади освіти та туризму, наприклад в онлайн-марафоні туристичних ініціатив «Харківщина: все для перемоги».

Одним із пріоритетних напрямів роботи бібліотеки залишається координаційна робота із закладами освіти. З початком навчального року ми активно підключилися до освітнього процесу. Онлайн-проєкт «БібліоШкола», започаткований нами разом з освітянами Харківської ЗОШ № 36, спрямований на зміцнення адаптаційних можливостей дитини, підвищення її стресостійкості.

В умовах воєнного часу промовисто звучить гасло проєкту: «Ми разом, щоб світ вивчати. Нас нікому не здолати!».

У пеклі новітньої російсько-української війни постають герої, чий імена для наших нащадків стануть символами мужності, відваги та самопожертви заради волі й незалежності України. Про земляків, які пішли на небо і назавжди залишилися в наших серцях, ми розповідаємо у віртуальних екскурсіях музеєм АТО ХОБД «Блокпост пам'яті. Харків».

Сьогодні ми з гордістю і невичерпною вдячністю говоримо про воїнів, чоловіків та жінок, які взяли до рук зброю, щоб боронити рідну землю.

14 жовтня Харківська обласна бібліотека для дітей презентувала відеоролик вдячності «Героїв країна – моя Україна» до Дня захисників та захисниць України, створений юними харків'янами разом із фахівцями нашої бібліотеки. У відео представлені роботи учасників патріотичних акцій, ініційованих бібліотекою. Відео також було розміщено на сторінці Харківської обласної ради.

Під час війни надзвичайно важливим стало єднання українців для боротьби з ворогом. Стійкість і активність бібліотек Харківської області вселяє надію на Перемогу народу України і збереження культурних надбань.

Ольга Прокопович-Ткаченко,
в.о. директора КЗК
«Дніпропетровська ОБД»

Бібліотечний простір для дітей: підтримуємо, навчаємо, захищаємо

Бібліотека для дітей – невід’ємна і важлива складова культурного простору громади, центром її діяльності завжди є дитина. І в часи важких випробувань бібліотека – місце підтримки, захисту, допомоги кожній дитині. З перших днів війни наша бібліотека не полишала своєї діяльності – в перший місяць це була робота онлайн та активна волонтерська діяльність там, де вона була потрібна. Використовуючи дистанційну форму, співробітники бібліотеки пройшли тренінги з «Інформаційної та кібербезпеки», підвищили свій рівень медіаграмотності, освоїли інструменти, які допоможуть відрізнити об’єктивну інформацію від пропаганди, інформаційного сміття. Адже медіаграмотність запорука того, що ми виграємо інформаційну війну. Весь бібліотечний персонал отримав електронні сертифікати базового курсу «Безбар’єрна грамотність».

Дніпропетровська область прийняла і розмістила понад 300 тисяч людей, які рятувалися від активних бойових дій. Чимало вимушених переселенців залишилися у Дніпровській громаді. За час війни читачами бібліотеки стали майже 500 вимушених переселенців, в основному це діти та їхні батьки. Все частіше люди, які приїхали до нашого міста з дітками, просили залишити їх у бібліотеці, поки батьки вирішували питання з оформленням документів як внутрішньо переміщеної особи та отриманням гуманітарної допомоги. Бібліотекарі проводили з ними різні активності: майстер-класи, театралізовані вистави, ігротеки тощо. У Дніпропетровській обласній бібліотеці для дітей відкриті всі читальні зали, абонементи, є комп’ютери, Wi-Fi-зона. Фахівці пропонують під час дистанційного навчання і дітям, і студентам приходити до нас вчитися, здобувати знання. Найбільш актуально це для дітей-переселенців з областей, де ведуться активні

бойові дії. Не всі, рятуючи власне життя, взяли із собою комп'ютер чи ноутбук. З початком нового навчального року в читальному залі бібліотеки дистанційно навчаються п'ятеро дітей. Бібліотека організувала збір книжок та іграшок для дітей-переселенців.

Під час війни наші громадяни відчувають психологічні проблеми. Як зняти стрес і заспокоїтися в цей важкий для нашої країни час? Як замінити негативні почуття позитивними? Як знайти потрібні слова, щоб заспокоїти власну дитину, чим її зайняти? На ці питання дасть відповіді бібліотечний психолог, яка надає безкоштовні консультації в бібліотеці. З перших днів війни психолог бібліотеки долучилася до волонтерської діяльності. Працювала в волонтерському центрі з прийому переміщених осіб, що був розташований на базі школи № 80. Там надавалася допомога дітям та батькам, які прибували з зони бойових дій. Це був зовсім новий досвід. Робота з виснаженими, переляканими родинами. Немає чіткого алгоритму, немає прийомів. Є лише індивідуальний підхід до кожної дитини. Когось треба вислухати, комусь розповісти історію (наш досвід сторітелінга став у пригоді, він реально працює), а когось просто не чіпати. Поступово сформувався певний досвід, вирішувалося багато питань. Відвідувачі наших клубів «Моє серденько» та «Білий лелека» до війни були багаточисленні. Дітки з мамами приходили у бібліотеку, зустрічалися систематично з психологом, іноді виникали індивідуальні питання, які могли обговорити в групі в вайбері. Зараз кількість активних відвідувачів скоротилася, проте дві групи у вайбері нараховують майже 60 осіб. І це постійний зв'язок для вирішення безлічі проблем і питань. Мама виїхала в безпечні місця, і здавалося б, що все погане позаду, але період адаптації доволі складний. Хтось із дітей засумував за іграшкою, хтось за татом, хтось не може спати не вдома... І як наслідок «гризе нігті», «кліпа очима», «дефекти мови», «гіпердративність», «синдром дефіциту уваги», а мамі звернутись нікуди. Психологічні проблеми на фоні інших втрат здаються нікчемними. Але ж це не кадр з фільму жахів, це наші діти, і для них пів року це дуже великий проміжок часу, коли може сформуватися звичка. І ми допомагаємо чим можемо, використовуючи формат роботи

«онлайн» і цінуючи кожний момент живого спілкування.

З квітня місяця відновили свою роботу бібліотечні клуби: родинний клуб «Моє серденько», клуб гармонійного розвитку «Білий лелека», музична вітальня «Музика і ти», дитячий літературний кіноклуб «Книга + кіно».

Кілька місяців триває акція «Подаруй оберіг захисникам та захисницям України». Свою любов до Батьківщини діти Дніпропетровщини намагаються виразити в своїх малюнках та віршах. Сюжети малюнків різноманітні, яскраві та різнобарвні, і в кожному залишена часточка щирої дитячої душі. Ці вірші та малюнки лягли в основу збірки «Розкажи про подвиг», яку бібліотека підготувала разом із Департаментом освіти та науки облдержадміністрації. Побажання українським військовим – якнайшвидше повернутися додому з перемогою, любов'ю до України та бажанням жити у мирі. Моральна підтримка українським воїнам зараз потрібна не менше, ніж речі першої необхідності.

Під час повномасштабної війни, яку розпочала росія проти України, українська мова – не тільки ознака національної ідентичності та громадянської позиції, а й інструмент боротьби з ворогом. Боронити свою країну від агресора можна не лише зброєю, а й словом. Разом із письменницею Марією Дружко бібліотека розпочала новий онлайн-проект «Мовонька» для вимушених переселенців зі сходу країни. Було багато охочих покращити свою українську мову. Тож у бібліотеці запрацював розмовний клуб «Говорімо українською». Протягом заняття відвідувачі навчаються вільно та грамотно говорити в різних побутових ситуаціях, збагачують свій словниковий запас, невимушено спілкуються, обговорюючи різноманітні теми сьогодення. На сайті бібліотеки з'явилася постійна рубрика «Спілкуймося українською», де можна знайти нормативно-правову базу мовної політики держави, корисні посилання з вивчення мови, відеозаписи занять україномовних клубів. Для популяризації ресурсів бібліотеки створено відеоролики «Читай українською», «Удосконалюй українську», «Поширюй українську». З метою удосконалення української мови бібліотекарі та читачі писали єдиний онлайн-диктант зі збірки дніпропетровських авторів «Січеславщина: на варті слова».

«Читаймо – і перемагаймо!» – під таким гаслом бібліотека працювала в літній період, запрошуючи дітей-переселенців до бібліотеки. Тут можна було почитати, пограти, поспілкуватись, забути про власні негаразди та покращити настрій, хоч на деякий час. Також для маленьких читачів проходили голосні читання, майстер-класи, лялькові вистави, перегляди мультфільмів та художніх фільмів.

Наприкінці березня на платформі ZOOM відбулось онлайн-відкриття Тижня дитячого читання. Юних читачів Дніпропетровщини привітали письменники з України та зарубіжжя: Галина Вдовиченко (Львів), Марія Дружко (Кам'янське), Еліна Заржицька (Дніпро), Олена Лань (Прага, Чехія), Олена Ляшенко (Кам'янське), Віра Марущак (Миколаїв). До нас приєдналися 100 читачів: дітей, учителів, бібліотекарів області.

У Міжнародний день захисту дітей обласна бібліотека для дітей долучилася до Всеукраїнської естафети «Нас єднає рушник-рекордсмен». Під час святкового заходу «Ми – діти твої, Україно!» було презентовано унікальний «Рушник єдності», внесений до Національного реєстру рекордів України як найдовший рушник, виготовлений технікою фелтинг із використанням орнаментальної символіки 22-х етнографічних груп України. Він створений студентами та викладачами Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша Івано-Франківської області і за ініціативи НБУ для дітей мандрує обласними бібліотеками для дітей. Фахівці бібліотеки влаштували справжнє свято, до якого долучилися учасниці вокально-інструментального дуету «Folk blondes» (студенти Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки), читачі, діти-переселенці. Учасники свята мали змогу побачити привітання від Національної бібліотеки України для дітей. У цей же день мешканці міста на власні очі побачили цей витвір мистецтва, який презентували біля Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д.І. Яворницького. До розгортання рушника приєдналися студенти Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу культури.

Спільна ініціатива бібліотеки та літературного об'єднання VivArt – літній онлайн табір, літературний марафон для розвитку творчих навичок, що відбувся цього літа на літпорталі Arkush. За

6 тижнів учасники марафону натренували креативність, поспілкувалися із групою однодумців і просто отримали задоволення від процесу. Під час марафону проведено творчі зустрічі в режимі онлайн на платформі ZOOM, літературні і психологічні ігри, роботу над власними текстами. За підсумками марафону кожен учасник отримав власну публікацію на українському літпорталі Arkush у спеціальному розділі Літній VivArt 22.

У літній період у бібліотеці працювали майстер-класи «3D-модельювання та програмування» для дітей.

І у тяжкий воєнний час обласна бібліотека для дітей продовжує свою роботу як методичний центр із питань обслуговування дітей, постійно надає консультативну та практичну допомогу бібліотекам і закладам, що обслуговують дітей та займаються їхнім вихованням і навчанням.

В травні 2022 р. у Дніпропетровській обласній бібліотеці для дітей відбувся круглий стіл «Дитяча література, яка народжується під час війни» для письменників, журналістів, учителів, бібліотекарів міста. На заході були присутні: Еліна Заржицька – «золота письменниця України», журналістка, громадська діячка, член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України; Надія Антоненко – редакторка Дніпропетровської обласної педагогічної газети «Джерело»; Валентина Пустова – письменниця, вчителька, яка презентувала свою книгу «Христинка і дракончик»; Олена Швець-Васіна – поетеса, журналістка міжнародного часопису «Бористен», композиторка, член Міжрегіональної спілки письменників України, Конгресу літераторів України; Марія Дружко – поетеса та прозаїк, культурна і громадська діячка, видавець і літературний консультант, член Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України; Євгенія Яворська – прозаїк, член Національної спілки письменників України. За круглим столом обговорювалися різні думки, зокрема нібито книжки у війну не на часі, крім цього через постійні обстріли багато видавництв та друкарень призупинили роботу. Але всі присутні були впевнені: книжки завжди на часі! Особливо, якщо підтримувати наше, українське. Презентували книжку Валентини Пустової «Христинка і дракончик», видану уже під час гарячої фази російсько-україн-

ської війни. Книжка про цікавий світ українських народних звичаїв та родинних традицій.

Професійне навчання фахівців дитячих бібліотек області постійно в пріоритеті методичної роботи. Раз на два роки наша бібліотека організовує і проводить обласні курси підвищення кваліфікації для працівників бібліотек для дітей. Так у червні 2022 року на платформі ZOOM бібліотека провела чергові двотижневі курси. Робота була насичена змістовними виступами провідних фахівців нашого закладу, зокрема: «Креатив-колекція: інновації в рекомендаціях, або Уроки бібліографа», «Бібліотека для дітей в сучасному форматі: ефективні інноваційні практики», «Алгоритми створення креативних заходів для читачів дошкільного та молодшого шкільного віку», «Як підтримати дітей під час війни: поради психолога» та ін.

Бібліотека – відкритий майданчик для творчих людей. У серпні в обласній бібліотеці для дітей пройшла презентація методичного посібника «Мистецтво сценічного слова». На ній були присутні освітяни, письменники та митці міста та області. З великим успіхом відбувся творчий вечір поетеси і композитора, члена Конгресу літераторів України і Асоціації композиторів Дніпропетровської обласної організації Олени Швець-Васіної. Дуже цікавою була виставка творчих робіт «Вишивка греків Приазов'я» талановитої майстрині Олени Михайлівни Лазько, переселенки з Маріуполя.

Бібліотеки для дітей сьогодні – це місця безпеки та турботи, де кожен, хто потребує, отримує доступ до інформації, інтернету, літератури, психологічну підтримку.

Лілія Тогобіцька,
в.о. директора КЗ Сумської
обласної ради «Сумська ОБД»

ДИТЯЧА БІБЛІОТЕКА І ВІЙНА: у кожного свій фронт

Війна об'єднала всіх українців. Поки наші захисники боронять Україну на полі бою, в тилу кожен робить усе можливе, аби перемога настала якомога швидше.

Життя дитячих бібліотек Сумської області після широкомасштабного вторгнення російської федерації на територію суверенної України докорінно змінилося, як і життя кожного мешканця нашої держави. Бібліотеки для своїх користувачів стали і точкою опори, і місцем сили, і простором для спільноти.

Фахівці дитячих бібліотек Сумщини визначили допомогу Збройним силам України одним із основних своїх завдань. Кожна бібліотека Сумської області, яка надає інформаційні послуги дітям, вносить свою посильну частку в наближення перемоги і виконує функції осередків волонтерської діяльності, де плетуть маскувальні сітки, шують подушки, чоловічу білизну, готують їжу для військових, виготовляють розпізнавальні стрічки для підрозділів територіальної оборони, допомагають збирати речі для внутрішньо переміщених осіб, організовують різноманітні заходи з метою покращення емоційного стану та подолання стресу, надають різноманітну інформаційну допомогу та благодійні акції зі збору коштів для Збройних сил України.

Фахівці відділу обслуговування користувачів-дітей Недригайлівської публічної бібліотеки взяли участь у проєкті з пошиття подушок для військовослужбовців ЗСУ, який ініціював селищний голова. А ще виготовляли розпізнавальні пов'язки для військовослужбовців ЗСУ, збирали скляну тару та виготовляли м'ясні консерви для територіальної оборони та ЗСУ, плели маскувальні сітки, працювали на складах гуманітарної допомоги – сортували одяг, харчові продукти, товари гігієни, допомагали видавати місцевим мешканцям державну гуманітарну допомогу, прибирали території громади після окупації.

Працівники Роменської центральної міської бібліотеки для дітей долучилися до благодійної акції та ярмарку-продажу на підтримку Збройних сил України, яка відбулася у міському парку культури та відпочинку імені Тараса Шевченка. Користувачі цієї ж бібліотеки долучилися до Всеукраїнської акції «Вірю в Збройні Сили України» – під час патріотичних читань діти висловили слова подяки на адресу наших славних захисників й запевнили, що вірять у ЗСУ, збирали кошти від продажу виробів із бісеру на підтримку ЗСУ, приєдналися до акції по збору макулатури.

Працівники публічної бібліотеки міста-героя Охтирка теж активно займаються волонтерською роботою, аби наблизити таку бажану мить перемоги України – збирають тканину та ріжуть стрічки для плетіння маскувальних сіток, кошти, консервацію, теплі речі, постільну білизну для шпиталю, виготовляють окопні свічки, ангелики, в'яжуть шкарпетки. Також бібліотекарі долучилися до соціального проєкту «Стрічка життя» благодійного фонду «Меліос», в рамках якого виготовляли ляльки-мотанки. Ці обереги прикрасять бліндажі і будуть додатковим захистом для воїнів-захисників. А ще в бібліотеці діє акція «Разом до Перемоги» – збирають дитячі малюнки для створення гарного настрою нашим захисникам та підняття їхнього бойового духу, білу тканину для плетіння зимових сіток, жерстяні банки для виготовлення окопних свічок тощо.

Діти по-особливому відчують усе, що зараз відбувається у нашій країні. Хоч поки ще малі, але вже свідомі, вони всіляко підтримують дорослих і вірять у Збройні сили України! Зокрема, читачка Дептівської сільської бібліотеки-філії Комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради Марія Новак організувала продаж своїх малюнків серед жителів населеного пункту. У роботи дівчинка вклала тепло дитячого серденька, бажання миру і віру в перемогу! Кошти передані на придбання основи для плетіння маскувальних сіток для захисників, які нині відстоюють нашу незалежність.

А ще користувачі сільських бібліотек-філій Комунального закладу «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради долучилися до мистецько-патріотичної акції «Ти тільки живи!». Щоб підтримати моральний дух військовослужбовців Збройних сил України, які перебувають на лікуванні та реабіліта-

ції у воєнних госпіталях, діти писали зворушливі листи, сповнені безмежної любові і щирості, поваги до воїнів, віри у перемогу добра над злом. Військові, які перебувають на лікуванні та реабілітації у воєнних госпіталях, щиро раділи, отримуючи маленькі презенти від мешканців Попівської громади.

Бібліотекарі Грем'яцької та Імшанської бібліотек-філій Ямпільської публічної бібліотеки активно допомагали бійцям тероборони та військовим, готували полуфабрикати, обіди для бійців ЗСУ, вирізали устілки, плели шкарпетки, збирали старі речі, з них різали смужки для маскувальних сіток, а також зіпили 162 кг вареників.

Бібліотечні працівники Сумської обласної бібліотеки для дітей проводили майстер-класи для юних користувачів із патріотичного розпису пряників, які були потім передані через волонтерів військовослужбовцям, які перебувають на лікуванні в нашому місті, ми оволоділи технікою виготовлення окопних свічок, необхідних нашим воїнам, перераховували кошти на лікування поранених, які лікуються у нашому місті, до фонду Сергія Притули, на реабілітацію захисників Маріуполя, які були повернені з полону, для постраждалих міста Охтирка.

У такий тяжкий час для нашої країни, оговтавшись від перших днів ворожого нападу, дитячі бібліотеки Сумщини продовжували працювати, прагнули бути корисними своїм читачам, організовували заходи у зручному для них режимі, замінивши деякі форми роботи на онлайн, займалися волонтерською діяльністю, залучали фахівців, які проводили тренінги для дітей та батьків з усунення психологічних травм, інформували про важливі правила безпеки під час війни.

Діти потребують зараз особливої турботи та уваги. Через великий життєвий досвід і особливості дитячої психіки їм загрожує більше небезпек, ніж дорослим. Саме зараз вкрай актуальна потреба психологічної допомоги для дітей. Так для користувачів дитячої бібліотеки-філії Тростянецької публічної бібліотеки фахівці ГО «Кризовий центр психологічного здоров'я та порятунку» і Корпус військових капеланів Християнської служби порятунку м. Суми проводять щотижневі психологічні групові та індивідуальні тренінги по усуненню психологічних травм.

Але все ж таки у кожного свій фронт. Наш «бібліотечний» фронт – це популяризація книги і читання, українського слова, виховання майбутніх патріотів України. Я твердо переконана в тому, що відповідально та професійно виконувати свою роботу – це також вклад у перемогу України.

За цей період бібліотеками було проведено безліч заходів, підготовлено чимало інформаційних продуктів, серед яких: віртуальні виставки, відеоролики, електронні презентації, онлайн-вікторини, літературні проєкти, онлайн-огляди, інформаційні матеріали для дітей і батьків, що читати під час війни та як себе вберегти тощо.

Книга – це зброя, а бібліотека – її арсенал! Піддати сумніву цю тезу важко. Адже зважаючи на те, з якою люттю і завзяттям російські агресори на тимчасово окупованих територіях нищать українські книжки в бібліотеках, вони прекрасно розуміють важливість книжного слова в формуванні українського духу та вихованні майбутніх поколінь.

Тому бібліотеки області активно долучилися до проведення найбільш улюбленого книжкового свята – Всеукраїнського тижня дитячого читання, яке цьогогоріч відбулося під гаслом «Нація, яка ЧИТАЄ – НЕПЕРЕМОЖНА!». Щиро вдячні нашим колегам, що в такий складний час, в умовах активних бойових дій, віднайшли можливість підтримати своїх користувачів спілкуванням та книгою!

Популяризуючи літературу з історії нашої країни, її становлення як держави, традицій та культур, видатних людей, які прославили Україну, дитячі бібліотеки області проводили цикли заходів національно-патріотичного спрямування, серед яких – майстер-класи «Патріотичний метелик» у рамках культурно-мистецького проєкту «Мистецькі вихідні» (центральна бібліотека для дітей Конотопської ЦБС), години патріотичної інформації «Живи та міцній, Українська державо», патріотичні уроки «Герої не вмирають», історичні подорожі «Усе моє, що зветься Україною!» (Шосткинська центральна міська бібліотека для дітей), відеопроєкт «Нація, яка читає навіть у часи війни – непереможна!», інформаційне повідомлення «Один день в історії» (відділ обслуговування дітей Недригайлівської публічної бібліотеки), патріотичний проєкту «В їх очах світилася хо-

робіть і сила» (дитячі бібліотеки Роменської міської ЦБС), героїко-патріотичний репортаж «Війна така далека і близька» (дитяча бібліотека Краснопільської публічної бібліотеки), конкурс для дітей та юнацтва «Малюнок Герою України» (дитяча бібліотека-філія Путивльської публічної бібліотеки), цикл патріотичних віршів, які читали користувачі дитячої бібліотеки-філії Публічної бібліотеки Кролевецької міської ради тощо.

Надзвичайно важливим в умовах сьогодення є організація дозвілля наших юних користувачів. Цікавим для дітлахів Охтирки був літній проєкт Охтирської публічної бібліотеки – лаунж-зона «Бібліотека під липами – територія розваг та відпочинку». Це був місяць активної насиченої комунікації дітлахів і бібліотечних працівників – літературні ігри, розваги, вікторини, мозкові квести, а ще танці з хореографами дитячої музичної школи, можливість навчитися кататися на роliках чи плести ляльки-обереги і багато чого цікавого, що, в першу чергу, сприяло зняттю психологічного навантаження у дітей, активній комунікації з однолітками, розширенню дитячого кругозору.

Не менш активним літній відпочинок був і у користувачів Роменської міської центральної бібліотеки для дітей, дитячої бібліотеки-філії Тростянецької публічної бібліотеки, Шосткинської міської центральної бібліотеки для дітей, Воронізької бібліотеки-філії для дітей. Діти мали змогу пограти в настільні ігри та пазли, переглянути вистави театру ляльок, розфарбувати розмальовки, долучитися до літературних розваг, переглянути електронні продукти, стати учасниками різних проєктів тощо. В умовах майже щоденних обстрілів намагалися організувати літній відпочинок для юних мешканців громад працівники дитячих бібліотек-філій Великописарівської та Краснопільської публічних бібліотек.

Ось так, з вірою і надією у серцях, працюють бібліотекарі Сумщини, допомагаючи наблизити таку бажану Перемогу України!

І наостанок хочу розповісти вам про бібліотекаря Валентину Ганцеву із села Солдатське, що на Тростянецьчині, історія якої викликає неймовірну кількість емоцій. Ще на початку березня ця мужня жінка разом із чоловіком, не злякавшись обстрілів, евакуювала бібліотеку – вивезла книжковий фонд, настільні

ігри, меблі, комп'ютерну техніку, мультимедійну дошку. Сьогодні Валентина й сама дивується, як вони змогли все вивезти на старенькому «Запорожці». Мабуть тому, що це не просто речі, а щось дуже важливе й рідне! Отож, на війні завжди знайдеться місце і для маленького подвигу. Цьому підтвердження – героїчний вчинок Валентини, про який чула вся бібліотечна спільнота України.

Надзвичайним є те, що у цей скрутний час для країни, до Всеукраїнського дня бібліотек у селі Дернове Тростянецької громади відкрили оновлену бібліотеку, яка розмістилася у відремонтованих кімнатах приміщення старостату. Облаштування цього закладу культури обійшлося в 240 тисяч гривень.

Ми дуже хочемо, щоб закінчилася ця страшна війна, яка принесла стільки горя нашій Україні. Впевнені, що скоро будемо жити під мирним небом, скрізь лунатиме дзвінкий сміх наших дітей. І оживе життя бібліотек!

Тамара Ключ,
директор КЗ «Чернігівська ОБД»
Чернігівської обласної ради

Волонтерська діяльність Чернігівської обласної бібліотеки для дітей

Про волонтерський рух в Україні сьогодні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності в Україні припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі 2014 року. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Після анексії Криму і початку війни на Донбасі волонтерство піднялось на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України. Волонтерством в Україні почали займатися усі небайдужі, всі, хто болісно переживає за майбутнє країни — окремі громадяни, організації, культурна і наукова еліта, політики.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей із самого початку війни в Україні стала справжнім волонтерським центром міста і області. Враховуючи сталі традиції роботи бібліотеки з громадськими організаціями, школами, садочками, всі волонтерські акції, оголошені бібліотекою, знаходили гарячий відгук серед читачів бібліотеки та громадськості регіону.

Перша благодійна акція, оголошена бібліотекою у вересні 2014 року — «Подаруй книгу дитині Донбасу» привернула неабияку увагу і відгук у серцях читачів книгозбірні. Понад сто учасників (діти, пенсіонери, дитячі письменники, бібліотеки області, дошкільні заклади та школи міста Чернігова, технологічний університет, Чернігівський музей сучасного мистецтва «ПЛАСТ-АРТ») зібрали понад 2 600 примірників книг. Тут були нові видання, щойно з друку, а були й такі, що їх читали декілька поколінь. Хтось приніс 100, 50 примірників, а хтось одну книжку, проте улюблену, і всі вони подаровані від щирого серця, з великою любов'ю.

7 жовтня 2014 року книги, завдяки допомозі військових, прибули до міста Сєвєродонецька Луганської області і були роз-

поділені між бібліотеками міста. Ця акція не залишилася непоміченою і у місцевих ЗМІ Луганської області, де щиро дякували бібліотеці за потужну допомогу. Організатори та учасники акції впевнені, що гарна, добра книга прокладає світлий шлях від серця до серця і стає запорукою єднання українців!

Чернігівська обласна бібліотека для дітей провела благодійну акцію «Малюнки юних читачів Чернігова – захисникам Вітчизни». Понад 200 малюнків з листами та саморобками приготували маленькі читачі. Хоч вони ще діти, але теж вболівають за долю України. В кожному листі були зворушливі та проникливі слова побажань перемоги та повернення додому. Ці листи підтримки сьогодні потрібні воїнам-захисникам. Хай вони зігрівають своїм теплом захисників держави, стануть їхніми оберегами. Малюнки, а також книги, теплі речі, продукти, зібрані колективом бібліотеки, були передані воїнам батальйону «Чернігів».

Згодом у Чернігівській обласній бібліотеці для дітей стартувала масштабна акція «Словом і ділом допомагаємо захисникам України», яка включила в себе багато заходів на допомогу армії. Розпочалася акція презентацією виставки дитячого патріотичного малюнку та листівок. Усі творчі роботи були щирими, теплими, виконані з любов'ю до героїв-воїнів. За малюнками дітей організатори конкурсів зробили спеціальні листівки, на яких діти писали побажання для бійців.

У рамках акції «Словом і ділом допомагаємо захисникам України», колектив бібліотеки разом із читачами розпочав плетіння маскувальних сіток. Робота стала не тільки корисною, але і цікавою. Діти із задоволенням долучилися. Керувала цим процесом відома в Чернігові волонтерка Зульфія Салко.

Коли Міністерство культури та інформаційної політики України ініціювало Всеукраїнську акцію зі збору книжок для бібліотек військових частин Збройних сил України – «Бібліотека українського воїна», бібліотека також долучилася. Було зібрано 82 книги українською мовою (світова та українська література) і передано військовослужбовцям.

Доброю традицією бібліотеки стали дружні зв'язки з дітьми Донбасу. Юні читачі Чернігівської обласної бібліотеки для

дітей виявили бажання написати листи своїм одноліткам зі Сходу із щирими побажаннями, теплими словами підтримки. Такі листи від серця до серця направила Чернігівщина дітям Донбасу, всі вони з невеличкими подарунками були передані «Самообороною Чернігівщини» дітям на звільненій території Сходу України.

Майстер-клас із виготовлення оберегів у рамках акції «Словом і ділом допомагаємо захисникам Вітчизни» подарував години справжнього щастя юним читачам та працівникам бібліотеки. В затишній доброзичливій атмосфері читачі та бібліотекарі вчилися створювати незвичайну ляльку-мотанку – «травницю», наповнену запашними травами, які нагадують воїнам рідну домівку; така собі – «аромотерапія»!

Співробітники Чернігівської обласної бібліотеки для дітей також долучилися до акції допомоги людям, які постраждали внаслідок вибухів поблизу селища Дружба Ічнянського району. Понад 12 тисяч мешканців Дружби та навколишніх населених пунктів змушені були евакуюватися, залишивши свої домівки. Рятувальниками їм була надана медична та психологічна допомога, забезпечене харчування. На заклик громадських та волонтерських організацій області про допомогу відгукнулися дитячі бібліотекарі. Зібрані ними речі були направлені до пункту прийому допомоги в обласному молодіжному центрі в м. Чернігові.

В рамках проєкту «Словом і ділом допомагаємо захисникам України» бібліотека провела майстер-клас із виготовлення іграшки-антистресу, під час яких працівники та читачі бібліотеки зробили незвичайні подарунки для бійців, медиків, які знаходяться на передовій, і тих воїнів, хто проходить лікування у госпітальях України.

Починаючи з 2014 року Чернігівська обласна бібліотека для дітей на постійній основі співпрацює особисто з відомим волонтером Чернігова Олександром Ясенчуком, який перетворив культурно-мистецький центр «Інтермеццо» в потужний волонтерський центр.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну, Чернігівська обласна бібліотека для дітей посилила свої зусилля у волонтерській діяльності.

Одразу після зняття облоги Чернігова, було розпочато акцію «Разом – ми сила». Співробітники бібліотеки, читачі і всі небайдужі активно відгукнулися на заклик бібліотеки про допомогу постраждалому внаслідок російської агресії мирному населенню Чернігівщини. У бібліотеку принесли речі, необхідні людям, які втратили майже все майно і житло. Допомога вийшла дуже потужною. Тут і одяг, і іграшки, і посуд, і ковдри – і багато інших речей, які так необхідні. Зібрану допомогу Чернігівська обласна бібліотека для дітей передала благодійному фонду «Захистимо Україну».

З 15 серпня 2022 року бібліотека разом з волонтерським центром розпочала нову акцію із допомоги бійцям Збройних сил України «Плетемо Перемогу». Волонтери надали бібліотеці матеріал для плетіння маскувальних сіток, рекомендації щодо роботи. Одну сітку вже сплетено і передано волонтерам, друга – вже в роботі.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей стала ще й інформаційним волонтерським центром. На базі бібліотеки було проведено заняття з тактичної медицини. Під час тренінгу присутні навчилися визначати стан потерпілого, правильно накладати турнікет, надавати стабільне положення, робити оцінку дихання, робити тампонаду та засвоїли дуже багато корисної інформації.

З початком повномасштабної війни в Україні на сайті Чернігівської обласної бібліотеки для дітей запрацювало багато проєктів, які також відносимо до волонтерської інформаційної роботи. Адже це психологічна та інформаційна допомога читачам книгозбірні та мешканцям області.

Один із таких проєктів – «Практичні поради під час війни», де бібліотекою збирається інформація про те, як поводитися у різних критичних ситуаціях, як то – потрапляння під завали, загрози ядерної небезпеки, хімічної атаки тощо.

Важливим вважаємо проєкт «Читання книг – найкращий засіб від турбот, тривожності і стресу», де рекомендуємо книги для читання під час війни. Проєкт буде корисним як для дітей, так і для дорослих.

Продовжує свою роботу проєкт «Психолог радить», в якому бібліотека співпрацює з психологом Анною Половинник, яка надає читачам психологічні поради у стресових ситуаціях, зокрема під час війни.

В рамках багаторічної співпраці з Чернігівською обласною бібліотекою для дітей, пані Анна і психолог благодійного фонду «Право на захист» Тетяна завітали до бібліотеки. Фахівці провели для працівників цікавий навчальний тренінг «Життя в умовах війни: як пережити і зберегти себе».

Присутні ділилися відчуттями, емоціями, які відчували під час активних бойових дій, які психологічні травми отримали, як із ними впоралися.

Дуже цікавою у тренінгу стала аналітика, яку зробили психологи після анкетування присутніх:

- Як ви зараз? Що вам допомогло/допомагає вижити та вистояти у період війни?

- Яка була ваша реакція при травматичних подіях, що з вами відбувалися?

- Розказати про власний досвід переживання травми.

Корисними стали запропоновані техніки опанування стресу: «Квітка та свічка», «Дихання і долонька», «Обійми метелика».

Які ж основні висновки були зроблені після тренінгу:

- Дбай про себе, дбай про інших.

- Їж, спи, дихай.

- Будь зі своїми.

- Роби те, що вмієш найкраще.

- Зберігай надію та вір у перемогу.

Отже, зустріч виявилася напрочуд корисною, цікавою, плідною. Ніхто не залишився осторонь, активно брали участь у всіх запропонованих психологами вправах і опитуваннях.

Але ще залишилося багато питань і проблем, які хотілося б обговорити і отримати пораду. Тому тренінгові заняття будуть продовжуватися.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей за роки війни в Україні стала справжнім, потужним волонтерським центром, який гуртує навколо себе громаду і реально допомагає як воїнам ЗСУ, так і мирному населенню, наближаючи Перемогу.

Тетяна Палій,
директор КУ «Одеська ОБД
ім. В. Катаєва»

Бібліотечне обслуговування дітей. Сучасні реалії

Час не вибирають. Сьогодні, коли стрімко змінюється навколишній світ, трансформується соціальне середовище, потрібна адекватна реакція бібліотек на ці процеси, особливо бібліотек, які працюють із дітьми.

Забезпечуючи доступ до інтелектуального суспільного продукту, бібліотеки сьогодні стають вузловим центром інтерпретації і фільтрації інформації, який концентрує та розподіляє інформаційні потоки з використанням різних каналів комунікації. Бібліографічне інформування у дитячих бібліотеках обумовлюється інтеграцією дітей у багатоаспектні масиви через читання, книгу, електронні комунікативні засоби та спрямовується на формування особистості, яка здатна успішно адаптуватися в ситуації безперервного оновлення знань і продуктивно оволодівати навичками творчого переосмислення інформації.

Якщо минулі роки ми працювали в жорстких умовах епідемії ковіду, то зараз ще страшніша проблема – війна.

З початку повномасштабного вторгнення російських військ у нашу країну в Одеській області за даними прокуратури загинуло 2 дітей, 3 отримали поранення. Крім того, за даними обласної служби у справах дітей, із охоплених бойовими діями регіонів в область прибуло понад 50 тисяч дітей. Серед них 1 прийомна сім'я (2 дітей) та 5 дитячих будинків сімейного типу.

У ці важкі часи тисячі людей покинули свої домівки й тимчасово переїхали до нашої області. Відповідно до норм міжнародного права вони становлять нову категорію людей – внутрішньо переміщені особи.

Допомога вимушеним переселенцям у бібліотеках області розпочалася ще з 2014 року, з реалізації проєкту «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами». Бібліотеки інформували

про можливість працевлаштування, надавали перелік документів для отримання статусу переселенців, соціальної допомоги багатодітнім, вели роботу щодо активізації участі переселенців у житті громади.

Сьогодні ця діяльність розширилась, оновилася набутим досвідом та осучаснилася завданнями, що отримали бібліотеки у часи відкритої війни росії проти нашої держави.

Суворі реалії військової агресії поставили непрості завдання перед бібліотеками: задоволення нових соціальних потреб суспільства, актуалізація формування і популяризації книжкових фондів, інноваційні підходи до використання бібліотечних приміщень.

Обласними бібліотеками розроблено перспективний стратегічний план діяльності на допомогу бібліотекам, робота яких сьогодні спрямована на інтеграцію вимушених переселенців до умов територіальних громад, де вони опинилися.

Методичні пропозиції мають конкретний різнобічний характер. Бібліотекам запропоновано допомагати вимушеним переселенцям у життєво необхідних напрямках: працевлаштування та освіта, право соціального захисту, медичне забезпечення, реалізація прав на волевиявлення, житлових та майнових прав.

Центральним бібліотекам громад було запропоновано організувати тренінги щодо надання цілеспрямованої інформаційної та практичної допомоги внутрішньо переміщеним особам, організації систематичних консультацій у пунктах правової допомоги за участі юристів-професіоналів. Було рекомендовано звертати увагу на пошук житла для ВПО, створення на території бібліотек центрів професійного навчання із залученням педагогів, професіоналів, необхідних у даній громаді спеціальностей, залучення внутрішньо переміщених осіб до занять на курсах комп'ютерної грамотності та курсах української мови, що діють при бібліотеках.

Роботу бібліотек було спрямовано на підвищення уваги до організації використання медіацентрів, інтернет-центрів, електронних читальних залів, створених у бібліотеках щодо вирішення питань доступу внутрішньо переміщених осіб до правових документів з питань захисту соціальних прав, політичної грамотності.

Домедична та психологічна допомога теж у центрі уваги бібліотек. Територія бібліотек як центрів безпеки центрів розваги та психологічного спокою стали також бібліотечною реальністю.

Нами ведеться активна робота щодо реалізації бібліотеками області методичних рекомендацій, спрямованих на актуалізацію бібліотечних фондів, що має достатньо важливу роль у період адаптації вимушених переселенців до життя у територіальних громадах. В онлайн-дискурсі (нам здалось, що це дуже ефективна, достатньо нова форма спілкування з публічними бібліотеками) зареєструвалося та взяло участь понад 150 закладів. Ця позитивна реальність стверджується щоденним вивченням ситуації стосовно читацького попиту, результатів презентацій виставок книг, особливо тих, що отримані до 30-річчя Незалежності України та книг, отриманих від Українського інституту книги. Перегляди на сторінках ФБ, які, до речі, ведуть майже усі центральні публічні бібліотеки громад, теж свідчать про успішність презентацій окремих книг державною мовою, що отримали заклади за Програмою поповнення фондів публічних бібліотек.

Бібліотеки – центри, в яких переселенець знайде відповідь на максимальну кількість життєвих питань, де можна знайти прихисток, де діти розважаться, де інформація буде позитивною і додасть спокою за майбутнє.

А ми працюємо з дітьми, які сьогодні, як ніколи, потребують підтримки та захисту. І саме читання, на наш погляд, стає дуже дієвим інструментом у питаннях подолання стресових ситуацій.

Читання дозволяє поставити життя «на паузу» й свідомо прожити те, що ми читаємо. При цьому під час читання вся наша увага зосереджується на написаній історії, а світ довкола перестає існувати. Як стверджують психологи, достатньо шести хвилин читання, щоби знизити рівень стресу на 68%. Причому немає значення, яку книжку ви читаєте, поринувши у неї з головою, можна уникнути переживань та стресів повсякденного життя.

Вплив читання на дитину дуже великий, тому потрібно знати, яку книгу запропонувати юному читачеві. А ще важливіше знати самого читача, його уподобання, його психологічний стан.

На жаль, зараз є багато чинників, які негативно впливають на розвиток читання дітей, формування їхніх читацьких запитів, смаків та інтересів.

Не додає оптимізму і той факт, що місцева влада розглядає закриття бібліотек, особливо дитячих, як легкий спосіб зберегти кошти, не розуміючи, що вони, як сказав дитячий письменник Ніл Гейман, «обкрадають майбутнє, вони закривають ворота, які мають бути відкриті».

За останні три роки з бібліотечної мапи Одещини зникли 18 дитячих бібліотек.

Зрозуміло, що аналізувати основні показники роботи бібліотек за часи карантину та воєнного часу і порівнювати їх із попередніми роками не має сенсу, та все ж спостерігається значне зниження цих показників саме у тих громадах, де були ліквідовані дитячі бібліотеки. З'явилися і певні проблеми з професійною кваліфікацією бібліотекарів, які працюють саме з дітьми.

Науково-методичний відділ ООДБ ім. В. Катаєва організував обласний конкурс відеопрезентацій «Народні традиції Одещини – спадщина тисячоліть», приурочений до відзначення 90-річчя утворення Одеської області.

Бібліотеки області брали участь у Всеукраїнських конкурсах:

- онлайн-конкурсі з правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих»;
- конкурс плакатів «Майбутнє планети в наших руках!» у рамках Року збереження природи та живого миру в Україні;
- конкурс із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих»;
- конкурсу «Лідер читання – 2022» у рамках відзначення 300-річчя від дня народження Григорія Сковороди;
- літературному конкурсі «Творчі канікули – 2022», який вшосте проводиться Національною бібліотекою України для дітей спільно з Національною секцією Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY), Національною спілкою письменників України, Українською асоціацією працівників бібліотек для дітей.

Також долучитися до участі у Міжнародному конкурсі дитячої листівки «Дітям світу – сонце й мир!» до Всесвітнього дня дитини у рамках відзначення Всесвітнього дня дитини

(20 листопада) – Міжнародного дня ООН, встановленого резолюцією 836 (IX) Генеральної Асамблеї ООН Днем світового братерства і взаєморозуміння дітей, а також підтримки діяльності, спрямованої на забезпечення благополуччя дітей в усьому світі.

З метою удосконалення професійної кваліфікації бібліотечних працівників, які обслуговують дітей, проводили обласні семінари:

- «Бібліотека і книга в період воєнного стану» (онлайн);
- «Захоплює краєзнавство: практика пізнання рідного краю» (онлайн);
- «Метаморфози бібліотечної роботи в сучасних умовах: нові форми роботи і поняття» (онлайн).

Курси підвищення кваліфікації шкільних бібліотекарів «Бібліотека – відкритий майданчик ідей і творчості», «Бібліотечний лицей».

Секція 2 «Працюємо у нових реаліях»

Лариса Лугова,
директор КЗ «Львівська ОБД»
Львівської обласної ради

НОВА РЕАЛЬНІСТЬ: 5 облич бібліотеки

Свій виступ я назвала «Нова реальність: 5 облич бібліотеки». Про нову реальність нічого говорити не буду – як і всі, мрію, щоб вона якомога скоріше стала старою, стала сторінкою нашої героїчної історії та перемоги, а ось про роль бібліотек, про їхню роботу в часи війни поговоримо. І мої приклади, як завжди, будуть із досвіду роботи рідної бібліотеки – Львівської обласної бібліотеки для дітей.

Обличчя перше – інформаційне. Бібліотека – довідкове бюро. Ми часто говоримо що ми лоцмани, брокери інформації, але війна цю нашу функцію відкорегувала. Коли до перону львівського вокзалу прибув перший потяг з евакуйованими, в бібліотеці було відкрито Центр інформаційно-психологічної підтримки внутрішньо переміщених осіб. І їм не потрібні були бібліографічні довідки чи списки літератури. Де знайти житло, одяг, де поїсти, до кого звернутися, що робити? Одрразу в центрі пропонувались й сервісні послуги – ксерокопіювання та сканування документів, доступ до інтернету, зарядка гаджетів, кава, чай, догляд за дітьми, доки батьки займаються оформленням документів. Отже, висновок – в інформаційному обслуговуванні бібліотека має відійти від своїх старих стандартів, бути мобільною, одразу переорієнтовувати свою інформаційну службу.

Обличчя друге – бібліотека як лікарня. Практика роботи бібліотеки в умовах воєнного часу показала, наскільки зросла роль психологічної допомоги, яку надають бібліотечні психологи. Індивідуальні психологічні консультації, сеанси бібліотерапії, хвилинки емоційного розвантаження, – бібліотеки використовують чимало форм взаємодії з користувачами, які зазнали травм. Наша бібліотека бере участь у міжнародному проєкті «Діти

України» – це навчально-розвиваючі заняття для дітей віком від 3 до 6 років. Психолог і бібліотекарі відділу обслуговування пройшли спеціалізоване навчання на базі міжнародної благодійної організації Worldwide Orphans, яка діє у світі вже понад 25 років. Завдяки спеціальній програмі для роботи з вразливими дітьми ми реалізуємо набуті знання у своїй повсякденній роботі з дітьми, які зазнали травм під час російської агресії. Так, на жаль, їхнє дитинство затьмарене війною і ми не зможемо зробити так, щоб вони забули пережиті жахи, але ми можемо полегшити їхнє сприйняття дійсності, навчити жити з тим, що довелося побачити і відчути. На наших заняттях ми інтегруємо дитину в суспільство, навчаємо стресостійкості, зосереджувати увагу, розвиваємо критичне мислення, навчаємо працювати в команді, співаємо, робимо руханки, читаємо тематичні книги, вивчаємо цифри, геометричні фігури, транспорт, робимо корисні перекуси. Команда проєкту радісно ділиться та передає набуті знання та досвід педагогам, вихователям, бібліотекарям. Проведено два семінари-тренінги для вчителів і бібліотекарів із різних куточків України (Ужгород, Кропивницький, Івано-Франківськ, Львів), які висловили бажання доєднатись до проєкту.

Дуже важливий момент. Сьогодні майже в кожній бібліотеці з'явилися нові користувачі з числа вимушено переселених осіб. Часто це діти з воєнними психологічними травмами. Тому, якщо в бібліотеці немає психолога, бібліотекарі обов'язково мають пройти навчання, отримати консультації, як працювати з такими дітьми, як розмовляти з дітьми про війну, про смерть близьких, щоб ця травма не поширювалась і не підсилювалась. Тому – вчимося!

Обличчя третє – бібліотека як школа. Дитяча бібліотека завжди була тісно пов'язана зі школою і освітніми процесами. Реалізується чимало проєктів на допомогу школі, засвоєнню знань, адаптації до шкільного життя. Вже декілька років наша бібліотека працює над великим проєктом «Lev-IT» – студія розумного школяра», в межах якого проводяться різноманітні освітні заходи, навчальні курси, майстер-класи для популяризації STEM-освіти.

Нікого не здивують уроки в бібліотечній атмосфері, комплекс заходів на замовлення вчителів «Бібліотека йде до школи», кут-

ки для приготування домашніх завдань (у нас це довідково-консультативне бюро «Домашка не злякає»), уроки від бібліотекарів та інші форми взаємодії зі школами, які присутні в кожній дитячій бібліотеці. Але є в нас свої родзинки. Наприклад, бібліотекарі пройшли спеціальне навчання і в бібліотеці запущений курс «Ментальна арифметика», яка допомагає малюкам навчитися швидкому усному рахунку, а також розвинути пам'ять, образне мислення та концентрацію уваги.

У нових реаліях до цієї ролі додалися ще й додаткові функції. Коронавірус сприяв інтенсивному розвитку дистанційної освіти, бібліотекарі активно навчалися самі і сприяли навчанню користувачів на чисельних дистанційних курсах, налагоджували ZOOM-зв'язок, вчили і консультували педагогів, батьків як користуватися колективними чатами, електронними журналами, допомагали реєструватися для перегляду електронних щоденників, скачувати підручники та ін. У нашій бібліотеці діють дистанційні курси з навчання комп'ютерної грамотності та програмування для дітей і дорослих, зараз навчається 16 груп. Цією послугою активно користуються і діти з числа ВПО. Для таких дітей створені умови для онлайн-навчання. Їм надаються планшети і ноутбуки, вони відвідують віртуальні уроки, а потім виконують домашні завдання в бібліотеці. Для тих, хто навчався в музичних школах, є можливість займатися і тренуватися на бібліотечному фортепіано.

Таким чином бібліотека – неоціненний помічник школи, але для того, щоб допомагати освіті, бути вчителями і тренерами, бібліотекарі мають опанувати деякі вміння та навички, знати програми НУШ, вміти створювати акаунти на освітніх ресурсах, орієнтуватися в електронних базах даних підручників.

Обличчя четверте – бібліотека мережева. Активна бібліотечна діяльність в інтернеті сьогодні вже не є доповненням до традиційної діяльності (це підкреслила пандемія). Сьогодні присутність бібліотеки в мережі – це і є традиційна бібліотечна діяльність. Тому одним із обличчя сучасного бібліотекаря має бути обличчя блогера/інфлюенсера, який ефективно заохочує відвідування бібліотеки та будує її бренд за допомогою соціальних медіа та вебсайту.

Наша бібліотека досить активна у віртуальному середовищі. Зрештою, як і десятки, сотні українських бібліотек. І тут постає питання — а як зробити, щоб ваші користувачі були активними не тільки у відвідуванні бібліотеки офлайн, але й активно користались інтернет-ресурсами бібліотеки? Як залучати нових користувачів, як привертати увагу колег?

Перше — вчитися. Не шкодувати сил і коштів на якісне навчання. Існують віртуальні курси, проводяться десятки вебінарів і тренінгів з цієї тематики (з бібліотечних можна згадати курси в НАКККІМ, Харківську школу бібліотечної журналістики), тобто, було б бажання, а вчителі знайдуться.

Друге — читати і навчатися. Читати інфлюенсерів — тисячників і мільйонників — в інстаграмі, дивитись, які дописи набирають найбільше лайків. Деякі з цих постів здаються нам, м'яко кажучи, дивними, але користуються шаленим успіхом у підлітків і молоді. Тому — читаймо, слідкуймо і робимо висновки. Також корисно підглядати за успішними і популярними колегами, в них завжди можна запозичити цікаві ідейки.

Третє — інший погляд. В ідеалі добре було б, щоб PR-менеджером у вашій бібліотеці працювала людина з журналістською освітою, яка вміє грамотно, чітко і професійно описати предмет, подію, правильно розставити акценти. Звісно, що це лише моя суб'єктивна думка, але погодьтеся, що далеко не всі бібліотекарі вміють із захопленням цікаво розповісти про свою діяльність і бібліотечні події. Але, як то кажуть, використовуйте ресурс на повну. Можна пробувати себе в букблогерстві, шукати нові підходи до промоції читання: віртуальні виставки, огляди, буктрейлери, буктюберство — всі ці форми вже увійшли в бібліографічне меню сучасної бібліотеки.

І, нарешті, **обличчя п'яте — бібліотечне**. Попри всі виклики часу, попри відкриття в бібліотеках шелтерів, психологічних і волонтерських центрів, віртуальних просторів, зберігаймо своє, неповторне і впізнаване, сучасне і традиційне бібліотечне обличчя. Але пам'ятаймо про нову воєнну реальність. Сьогодні наше завдання — розрадити дітей, зняти стрес і психологічну напругу, допомогти вирішити важливі життєві проблеми, пов'язані з адаптацією в новому місті, переходом у новий формат

навчання, пошуком нових друзів і нових способів проведення вільного часу.

Тому в репертуарі бібліотечних подій дуже популярні майстер-класи (робота руками відволікає від стресів), працює STEM-лабораторія «Підземка», де підлітки занурюються у цікаву науку, займаються робототехнікою в гуртку «Lego-Go», в бібліотеці постійно проводяться благодійні волонтерські ярмарки (діти дуже хочуть допомагати дорослим і наблизити перемогу), письменники приходять на зустрічі з читачами, експонуються книжкові виставки, видаються і читаються книги.

Все як завжди. Тільки в новій реальності, про яку ми всі мріємо, щоб вона скоріше стала старою, стала героїчною сторінкою нашої історії і нашої Перемоги.

Таїса Манжула,
директор Кіровоградської ОБД
ім. Т.Г. Шевченка,
заслужений працівник культури
України

ТИЛОВА ТЕРИТОРІЯ. Перезавантаження дитячих бібліотек регіону

З початком війни до Кіровоградщини, на відносно спокійну територію, почали прибувати українці, які були вимушені рятуватися від загарбників із Донеччини, Херсонщини, Луганської, Запорізької, Харківської областей.

Найперші потреби, з якими зіштовхнулися переселенці – це житло, предмети побуту, харчування, медична допомога, пошук роботи.

Тож перед керівництвом області, її мешканцями постало питання прийому та інтеграції переселенців у місцеві громади, налагодження комунікації між внутрішньо переміщеними особами та соціумом, що їх приймає, забезпечення психосоціальної підтримки дорослих та дітей внутрішньо переміщених родин.

Майже 91 тис. осіб, з яких понад 26 тис. – діти, залишилися в області. Саме тому фахівці дитячих бібліотек області ще навесні розпочали роботу з цією вразливою категорією, адже саме дитячі бібліотеки стали своєрідними територіями підтримки, і особливо для дітей із куточків східної та південної України. Цьому допомагає координація діяльності з волонтерами, психологами, з різними благодійними фондами як українськими, так і міжнародними. Як діти, так і їхні батьки із задоволенням стають учасниками різноманітних програм, локацій, святкових дійств.

Дитяча локація «Спільно» від UNICEF Ukraine, яка знаходиться у парку «Ковалівський» міста Кропивницького стала улюбленим місцем для малечі з різних «гарячих» куточків нашої країни. Тож творчі бібліотекарки ОБД ім. Т.Г. Шевченка щовівторка поспішають на зустріч із дітьми, пропонуючи їм артмайстерки, майстер-класи, голосні читання.

З відкриттям на початку війни у місті Кропивницький гуманітарного центру «Територія успіху» бібліотекарі відділу дитячого та сімейного читання почали відвідувати центр із метою відволікти внутрішньо переміщені родини від тих жахів війни, які їм довелося пережити. Діти мріють про мир і дуже хочуть повернутися додому, зустрітися зі своїми друзями. Бібліотекарі-волонтери спілкуються із дітьми та відволікають читанням книг, артмайстерками, майстер-класами, розмальовками, ігровими програмами разом із постійними нашими партнерами — Патрульною поліцією Кіровоградської області. А ще спільно з гуманітарним центром «Територія успіху» та волонтерською організацією «Благодійний фонд «Твої друзі», членами якої є небайдужа молодь, на базі бібліотеки неодноразово проводили ігрові програми для дітей, екскурсії-знайомства з бібліотекою. Аніматори в костюмах сучасних мультиплікаційних героїв дарували діткам гарний настрій та позитивні емоції, яких їм зараз так не вистачає.

Влітку, спільно з координаторами гуманітарного центру «Територія успіху» для дітей цієї ж категорії було підготовлено та проведено на бібліомайданчику перед бібліотекою розважально-ігрову програму «Книга єднає Україну», дітей розважав Бібліозаврик, дітям були подаровані книжки від видавничого дому «Школа». Багато родин після заходів записали своїх дітей до бібліотеки і стали нашими читачами.

Працюючи з такими родинами, у фахівців відділу дитячого та сімейного читання ОБД ім. Т.Г. Шевченка виникла ідея створення власного волонтерського бібліотечного проєкту «Все буде Україна!». Основна мета проєкту — налагодження комунікацій із дітками з внутрішньо переміщених родин та їхня соціальна адаптація, сприяння участі родин у житті громади міста Кропивницького. А після відвідування фахівцями відділу дитячого та сімейного читання, у межах проєкту «Голос громади в місцевому самоврядуванні» від організаційного партнера ГО Агенції сталого розвитку «Хмарочос», волонтерський бібліотечний проєкт «Все буде Україна!» було підтримано партнерами як молодіжну соціальну ініціативу, і бібліотекарі продовжили його втілення.

Під час реалізації даного проєкту бібліотекарі-волонтери залучали дітей та їхніх батьків до патріотичних, розвиваючих ігор, артмайстерок та казкотерапевтичних занять.

Бібліотекарі-волонтери, використовуючи власні професійні навички, співпрацюючи з партнерами та громадою міста Кропивницького, залучили до заходів 67 родин ВПО з окупованих територій Запорізької області та інших регіонів, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ в Україні. Заходи проєкту сприяли відновленню життєвого потенціалу та соціальної згуртованості громади міста Кропивницького і були спрямовані на підтримку психічного та емоційного стану дітей і батьків ВПО. Наш проєкт став кроком до згуртованості та взаємоповаги, які наближають перемогу! І робота продовжується.

Кожен працівник бібліотеки прагне, щоб нові члени Кропивницької громади почували себе у бібліотеці та нашому місті комфортно і безпечно. Саме тому, на базі «Бібліохаб 11+» відділу підліткового читання було організовано цикл зустрічей із психологами чеської гуманітарної організації «Людина в біді», які активно пішли на співпрацю та допомогу усім, хто бажає психологічної підтримки. Психологи з даної організації проводять психологічні тренінги, майстер-класи зі зняття стресу і тривожності, заняття для підлітків на тему взаєморозуміння з батьками та однолітками. Низку індивідуальних занять проведено для дітей-переселенців. Заняття проходили в невимушеній атмосфері, де підлітки вчилися долати труднощі за допомогою арт-терапії.

До Міжнародного дня захисту дітей бібліотека взяла участь в обласній творчій акції «Миру, радості, добра рідній Україні», яка проходила на творчій платформі «ART BASIS», небайдужими волонтерами за сприяння Департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації у Дендропарку з майстер-класами для дітей, презентаціями інтерактивних книжок, іграми та вікторинами.

Цього року, в умовах воєнного стану, бібліотечні фахівці також вирішили підбадьорити своїх юних читачів і до Міжнародного дня захисту дітей бібліотека підготувала цілу програму заходів «Ми – діти твої, Україно!», які відбулися на бібліомай-

данчику перед бібліотекою. Книжкові виставки «Читай-літо» та «Дитинства яскраві сторінки», огляди новеньких книжок та голосні читання, патріотичні майстер-класи та малювання на мольбертах, гра в настільний хокей, а також розважальна програма з аніматорами-єдиноріжками, в ролі яких виступили самі бібліотекарі, не залишили байдужими наших юних користувачів. У цей день кожен знайшов собі заняття до вподоби, а також став учасником відкриття програми літніх читань та заходів обласної акції «Літо-2022: разом до Перемоги!», яка проходила за сприяння департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації.

У цей день також відбулося представлення нового відеосюжету інтернет-проєкту «#Читаймо!».

28 липня до Дня української державності планували презентувати рушник-рекордсмен для дітей і дорослих міста Кропивницького під час проведення міського культурно-мистецького заходу «ДНК нації вільних». Але, на жаль, сумні реалії війни в Україні стали на заваді проведенню цього заходу. Тому презентацію довелося перенести. 2 серпня бібліотека презентувала «Рушника єдності» на майданчику перед бібліотекою. У виставково-презентаційній залі бібліотеки рушник-рекордсмен експонувався до 18 серпня 2022 року. Кожен бажаючий зміг побачити цей рукотворний шедевр, а після цього рушник-рекордсмен продовжив мандрувати Україною. Адже попри війну в Україні «Рушник Єдності» мандрує дитячими бібліотеками обласних центрів нашої країни, виконуючи свою місію – єднання!

У бібліотеках області відбувалися заходи як онлайн, так і офлайн. Серед заходів: авторські читання від місцевих письменників, записи відео читань дітей, *презентації книжкових виставок, конкурси, відеочитання віршів.*

У практиці дитячих бібліотек застосовується бібліотерапія з метою корекції психоемоційного стану дітей. Задля цього організовуються заходи, що мають на меті розповідати відвідувачам про почуття емпатії, вчити подоланню стресу та вмінню знаходити нових друзів, надавати поради щодо безпечної поведінки. Серед таких: благодійні акції – «Нація, яка читає – непереможна!» для дітей внутрішньо переміщених осіб (Долинська

БДФ); «Все для перемоги», під час якої усі охочі писали побажання захисникам України (БДФ № 8 КЗ «Світловодська МЦБС»); акція-вшанування пам'яті дітей, загиблих у російсько-українській війні «Ми хотіли жити», учасники якої принесли дитячі іграшки, які передали дітям ВПО та багатодітним родинам (Петрівська БД). Схвальні відгуки отримали бібліотекарі Олександрівської БД від учасників конкурсу-свята «Тато – захисник своєї землі і своєї родини» у рамках обласної дитячої акції «Літо – 2022: разом до Перемоги!».

Акцентувалась увага щодо заходів безпеки дітей під час тривоги, поведження на дорогах, вдома та з незнайомцями. Також бібліотерапевтичними заходами бібліотекарі розкривають творчий, інтелектуальний та фізичний потенціал своїх читачів. Насамперед, це улюблені відвідувачами майстер-класи: «Бібліо-АРТ-майстерні» у Гайворонській БДФ № 1; з виготовлення оберегів для воїнів, національних символів у Петрівській БД; креатив-майстерка «Квітка Сонця – соняшник» у БДФ № 12 МЦБС м. Кропивницького, а також робота естет-студії «Креатив» та арт-терапія «Сонце в дитячих долонях», рольові ігри «Спокій понад усе», animal story «Турбота як робота» про відповідальність за тварин у ЦМБД та БДФ № 19 МЦБС м. Кропивницького.

Працівники ЦМБД Олександрійської МЦБС, зазначають, що навесні та влітку збільшилась кількість учасників майстер-класів майже в чотири рази. Тут відбулись: 72 майстер-класи з різних технік декоративно-прикладного мистецтва, 38 лялькових вистав, 15 костюмованих голосних читань «Казка оживає» та театралізованих занять із казкотерапії «Скарбниця казок», 27 пізнавально-ігрових програм. Також понад п'ятсот дітей із родин переселенців відвідали низку майстер-класів із малювання волонтерки та викладачки з образотворчого мистецтва одного з навчальних закладів м. Харкова, а понад 200 дітей із числа ВПО побували на заняттях із самооборони та айкідо.

Мають місце і масштабні бібліотечні заходи. Діти залюбки включаються до різних проєктів, зокрема таких, як: міжнародний конкурс дитячої листівки «Дітям світу – сонце й мир!», всеукраїнські заходи – конкурс «Лідер читання», дитячий літературний конкурс «Творчі канікули», конкурс читців поезії до Дня

української державності (відеодекламація) та інші. Завзятий читач і відвідувач бібліотечних локацій ЦМБД Олександрійської МЦБС, переселенець із м. Харкова, Михайлик Блик став лауреатом Всеукраїнського онлайн-конкурсу із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих».

У всіх бібліотеках-філіях Бобринеччини за підтримки голови Кетрисанівської сільської ради проводився районний конкурс творчих робіт «Моя Україна: дитячий погляд» у рамках обласної акції «Літо – 2022: Разом до Перемоги». Захід зацікавив не тільки постійних користувачів, а й дітей із тимчасово окупованих територій. На розсуд журі учасники надіслали 52 роботи, виконані в різних техниках декоративно-ужиткового мистецтва. Переможці отримали грамоти і подарунки в Міжнародний день захисту дітей.

Новомиргородська РБД спільно з ЦРБ створили центр підтримки дітей і батьків «Теплий дім», закуплено настільні ігри, олівці, фарби, розмальовки тощо. Тут тричі на тиждень збираються діти тимчасово вимушених переселенців та усі охочі читачі бібліотеки. Діти з нетерпінням чекають на заходи, підготовлені бібліотекарями – бесіди, пізнавальні години, майстер-класи, години казок, вікторини, ігри, руханки, чаювання зі смаколикami та перегляди улюблених фільмів у мультзалі «Смайлик». Часто дитячі малюнки з побажаннями та оберегами бібліотекарі відправляють на передову.

Користувачі з ЦМБД та БДФ № 3 Олександрійської МЦБС із задоволенням відвідують заходи проєкту креативно-ігрового простору на точці Unicef «Дитяча точка Спільно». Тут проводяться щотижневі розважальні програми, театралізовані голосні читання, інтелектуальні ігри, веселі руханки та майстер-класи з різних технік рукоділля, що дарують користь та хороший настрій.

При ЦМБД Олександрійської МЦБС на прохання батьків дітей із ВПО створено дитячий художній гурток «ART ЗОНА» на чолі з викладачем із м. Харкова.

Дитячі бібліотеки ведуть свої сторінки у соціальних мережах, а користувачі пошавлено відвідують інтерактивні бібліотечні онлайн-заходи.

Фахівці Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка брали участь у заходах із підвищення своєї фа-

хової компетентності у межах проєкту «Програма адвокації громадської безпеки під час війни для лідерів громад». Бібліотекарі долучилися до семінару-тренінгу «Арттерапевтичні засоби відновлення у воєнний час», школи-тренінгу «Цифровий блогінг та громадська безпека у воєнний час». Організатор цих заходів — ГО Агенція сталого розвитку «Хмарочос». Навчання проходили на базі простір мистецтва і розвитку «Mir 2.0» м. Кропивницький та на базі нашої бібліотеки.

Слід також зазначити, що від початку війни коло діяльності як обласної, так і дитячих бібліотек області значно розширилось. І це не бібліотечна робота, але важлива й необхідна для країни і ЗСУ.

З перших днів війни працівники ОДБ ім. Т.Г. Шевченка долучилися до волонтерства. Окремі бібліотекарі стали офіційними волонтерами гуманітарного центру «Територія успіху», які у вільний від роботи час розфасовували. Інші ж працівники бібліотеки на базі «АгроЕкспо» брали участь у фасуванні продовольчих наборів для мешканців регіонів, що постраждали внаслідок російської агресії. Колектив бібліотеки неодноразово проводив збір коштів на потреби наших захисників, закуповував ліки та передавав їх волонтерам. Нещодавно приєднався до ініціативи Кропивницького музичного фахового коледжу щодо збору коштів на автомобіль для ЗСУ в рамках акції «Авто для ЗСУ від культурно-мистецької спільноти». Під час повітряної тривоги, знаходячись в укритті-книгосховищі бібліотеки, працівники в'яжуть маскувальні сітки. А ще творчі бібліотекарі створили художню дитячу локацію, тому що під час повітряної тривоги заходи для дітей проводяться саме тут.

Дитячі бібліотекарі області, як і багато інших небайдужих людей у країні, організують збір і закупівлю книг, продуктів харчування, ліків, канцтоварів, ігор, іграшок, засобів гігієни, займаються плетінням маскувальних сіток, які передаються до гуманітарних центрів.

З огляду, на викладене, можна з впевненістю сказати, що в цей непростий період для країни, дитячі бібліотеки підтвердили, що є культурно-просвітницькими, інтелектуально-творчими та релаксаційними просторами дитячого соціуму.

*Валентина Черноус,
директор Хмельницької ОБД
ім. Т.Г. Шевченка, заслужений
працівник культури України*

Соціалізація читачів-дітей у бібліотеці

В сучасному світі бібліотеки стали центрами громад, центрами, де можливо об'єднати однодумців і зацікавлених людей. Не є винятками і дитячі бібліотеки. Наша громада – це діти. Тому їхні інтереси і проблеми є близькими для дитячих бібліотек. І щоб допомогти батькам у вирішенні проблем виховання, в бібліотеці вже протягом багатьох років працює студія розвитку і дозвілля дітей «Мері Поппінс». Це можливість батькам, діти яких ще не відвідують дитячий садок, вирішити проблему дозвілля дітей та інтелектуального розвитку. Адже на заняттях здійснюється поступове знайомство з навколишнім світом та через гру діти розвиваються. Це дає батькам економічну підтримку, адже послуга безкоштовна.

Окрім інформаційних послуг, наша бібліотека надає можливість розвитку дітей з особливими потребами. Останні роки Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка стала центром зі створення інклюзивних просторів для дітей, що дає можливість дітям провести своє дозвілля у бібліотеці. І цьому сприяють два проекти, які націлені на адаптацію дітей з особливими потребами. Перший проєкт, який бібліотека реалізувала спільно з УКФ, дав можливість створити інклюзивний майданчик для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, який допомагає соціалізації та адаптації дітей. Тут спрацьовує сенсорна терапія. Усі модулі, а це сенсорні масажні доріжки, сухий душ, сухий басейн сприяють розвитку дітей. Цей майданчик залишився після створення інтерактивної вистави з сенсорними елементами «Подорож до сонечка». Акторами цієї вистави були діти з вадами зору, що допомогло їм адаптуватися та розвинути свої творчі здібності. А зараз модулі інтерактивного майданчика, які виконували роль декорацій, дають можливість дітям розвивати і покращувати свій фізичний стан.

Інклюзивний креативний простір «Free Dreams» («Вільні мрії») діє для підлітків. Тут поєдналися інформаційні технології: віртуальні окуляри, планшети, економічні та розважальні ігри: «Монополія», аерохокей та книги шрифтом Брайля. А ще тут є «Майстерня ідей» і «Творча лабораторія». Тут можна зустрітися з відомими людьми Хмельниччини: письменниками, фотографами, психологами, лідерами громадських думок. Діти мали можливість взяти участь у тренінгах, зустрічах, створювали проєкти, фотовиставки. А головне, діти з особливими потребами навчилися комунікувати з дітьми із загальним фізичним розвитком. І бібліотека надає такі послуги безкоштовно завдяки проєкту від УКФ у 2021 р.

Отже, бібліотека допомагає і сприяє реформі інклюзивної освіти та допомагає вирішити проблеми дозвілля та інтелектуального розвитку дітей з особливими потребами у місті.

Ще одна послуга «Вільна мама» почала діяти після повномасштабного вторгнення росії в Україну. За період війни у Хмельницький приїхало 40 тисяч переселенців. Із них 1200 дітей. Виникла проблема психологічного та емоційного розвантаження, а батьки, які працюють, мають можливість залишати своїх дітей у бібліотеці.

З дітьми працюють професійні психологи, бібліотекарі проводять майстерки. Діти взяли участь у заходах бібліотеки до Міжнародного дня захисту дітей, Дня Державності та Дня Незалежності України.

Спільно з організацією НСПУ в бібліотеці було відкрито виставку антивоєнного плаката «Світло переможе темряву». На виставці було представлено плакати хмельницьких художників В. Карвасарного, Я. Павловича, О. Бобровицького, М. Мельничука. Ці плакати – це реакція художників на події повномасштабної війни. Це і сарказм, і гнівний протест проти віроломства рф. Діти, які бачили виставку, висловили колективну думку, що ворог буде переможений, а Україна – вільною.

Всі заходи, які організовує бібліотека, сприяють становленню читачів як громадян країни, формують патріотів та справжніх українців. Цьому сприяють партнерські зв'язки з патріотично-правовим рухом «ХОМА», волонтерськими організаціями

«Подих свободи», «Творча сотня «Рух до Перемоги» та інші.

Бібліотека виступає майданчиком для об'єднання читачів і прогресивних організацій Хмельниччини. Адже діти зараз є носіями майбутнього України.

Наш проєкт із польським містом Боядла «Книжковий міст: Україна-Польща» продовжився і під час воєнного стану в Україні. Працівник нашої бібліотеки мала можливість відвідати Польщу на запрошення бібліотеки м. Боядла. Колектив зібрав і надіслав книги для дітей з України, які змушені були виїхати у Польщу. Бібліотекар взяла участь у сімейних читаннях, спілкувалась з українськими дітьми та виконувала роль перекладача.

Бібліотека надає також великий спектр інформаційних послуг, серед яких масштабні Всеукраїнські та обласні інформаційні проєкти «Об'єднана віртуальна довідка», «Кращі інтернет-ресурси», вебуроки «Інформаційна культура читачів», які актуальні серед користувачів бібліотеки.

Останні три роки бібліотека працює над створенням бази даних КЗД, куди входять краєзнавчі матеріали. База даних нараховує понад 900 записів. Цей матеріал є необхідним для тих, хто вивчає історію Хмельниччини, для спілки краєзнавців та всіх зацікавлених.

Бібліотека однією із перших долучилася до Всеукраїнського проєкту «Єдині» і створила розмовний клуб «Переходь на українську». Координаторами клубу є волонтери, а учасниками – переселенці з Харкова, Ірпеня, Херсона. Через спілкування та обговорення учасники долають психологічні бар'єри та страхи і переходять на спілкування українською мовою.

У складні воєнні часи члени колективу бібліотеки стали волонтерами, психологами, педагогами. Наймайстерніші бібліотекарі в'яжуть сітки. Усі разом наближаємо Перемогу! Все буде Україна!

Лідія Ушакова,
директор КЗ «ОБД» Черкаської
обласної ради, заслужений працівник
культури України

БІБЛІОТЕКИ ЧЕРКАЩИНИ: працюємо на Перемогу

«Не знаєш, що робити – йди в бібліотеку», – ця цитата з книги Джоан Ролінг «Гаррі Поттер і таємна кімната» якнайкраще відображає сьогодення книгозбірень Черкащини. Важкі часи гуртують людей, і саме бібліотеки стали в переліку тих осередків, навколо яких від початку російської збройної агресії почали об'єднуватися активні й небайдужі громадяни задля вирішення нагальних потреб сьогодення.

Тож зараз більшість бібліотек Черкащини не лише обслуговують користувачів, проводять культурно-просвітницькі заходи, забезпечують мешканців громади і переселенців достовірною інформацією, а й перетворилися на волонтерські центри допомоги Збройним силам України і внутрішньо переміщеним особам. Ініціативи, що народилися на початку війни, не згасли, вони розвиваються та набувають нових форм.

Так Черкаська ЦМБД та волонтери, які об'єдналися навколо, крім виготовлення маскувальних сіток, освоїли й плетіння «кікімор». До Всеукраїнського дня бібліотек ця книгозбірня отримала подяку від громадської організації «Центр допомоги армії, ветеранам та їхніми родинам» за допомогу та підтримку у виконанні завдань щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності України.

Колектив бібліотеки налагодив співпрацю з місцевими осередками Міжнародного благодійного фонду «Небайдужі» та «Соціального захисту, надії та добра», які надають підтримку дітям, малозабезпеченим сім'ям, інтернатам, а в наш час і вимушено переміщеним особам та організував збір гуманітарної допомоги у закладі.

На базі Христинівської центральної та дитячої книгозбірень працює волонтерський пункт, який, координуючи свою роботу

з місцевою владою, волонтерами, військовими, медиками приймає та розподіляє продукти, одяг та інші необхідні речі. Бібліотекарі допомагають переселенцям у пошуках житла та реєстрації документів, сприяють адаптації на новому місці, відновленню психологічної рівноваги через читання.

На базі бібліотек відбуваються й різноманітні заходи, мета яких – збір коштів на потреби ЗСУ. Так у бібліотеках у м. Сміла, смт Вільшана відбулися виставки-продажі робіт місцевих художниць, у книгозбірнях м. Христинівка та с. Верхнячка – вернісажі талановитої 11-річної дівчинки-переселенки з Донецької області.

Черкаська обласна бібліотека для дітей, використавши творчий потенціал своїх працівників, організувала та провела аукціон виробів hand-made «Бібліотечний креатив на допомогу ЗСУ». Мета аукціону – придбати портативну зарядну станцію для військового підрозділу, де служить керівник літературного театру «Задзеркалля», який працює у бібліотеці. Серед представлених на аукціоні лотів можна було знайти прикраси, картини, сувенірні вироби, іграшки, мило ручної роботи, декорований посуд, листівки, брелоки тощо, які в різних техніках виготовили бібліотекарі, їхні діти й друзі. Результат перевершив усі сподівання: зібраної суми вистачило не лише на придбання пристрою, а й на задоволення інших потреб військових. У такий спосіб працівники бібліотеки висловили свою шану захисникам України, а учасники аукціону отримали приємні враження та цікаві й корисні речі.

Не менш важливою в умовах війни є потреба в наданні звичних бібліотечних послуг, зокрема й під час літніх шкільних канікул. Бібліотеки Черкащини розробили програми літніх читань, які мали на меті максимально залучити дітей, переключити їх увагу й відволікти від тривожних новин. Куточки читання під відкритим небом, екскурсії, майстер-класи, квести, ігри, популяризація нових книг, творчі конкурси – це далеко не весь перелік літніх активностей, організованих книгозбірнями. Під час проведення майстер-класів діти мали змогу не лише переключити увагу та отримати насолоду від творчого дійства, а й передати військовим свої поробки (листівки, малюнки, обереги, розписані пряники, розмальовані футболки тощо).

У Черкаській ОБД програма літніх читань відбулася під гаслом «Книга – могутня зброя. Озбройся!». Його основою став перефразований вислів відомого українського педагога Василя Сухомлинського, адже у нашій країні йде не лише збройна агресія, а ще й потужна інформаційна війна, якій можуть протистояти міцні знання. Тож бібліотекарі намагалися за час літніх канікул не лише гарно розважити дітей, а ще й через книгу добре поповнити їхній інтелектуальний багаж. Кожен міг обрати собі заняття до душі. Щосереді працював бібліотечний кінозал, де демонструвалися сучасні дитячі фільми. Щоденно, за попереднім записом, проводилися різноманітні майстер-класи, в ігровій кімнаті чекали на підлітків настільні ігри. А ще відбувалися як пізнавальні, так і розважальні заходи. Серед яких – флешмоб «Конституція для всіх: і великих і малих», зустріч із військовим ЗСУ «Дух нескореної нації», презентація рушника єдності, який створений викладачами та студентами Калуського коледжу культури і мистецтва технікою «фелтинг». Остання відбулася в межах Всеукраїнської естафети «Нас єднає рушник-рекордсмен».

Урізноманітнювали дозвілля дітей і численні конкурси, ініційовані Національною бібліотекою України для дітей. Цьогоріч саме Черкаська земля мала приймати переможців обласних етапів Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання». Для них планувалися екскурсії різними містами, розважально-інтелектуальні заходи в Черкаській обласній бібліотеці для дітей. На жаль, не склалося. Проте учасники заходу мали можливість хоча б в онлайн-форматі познайомитися з Черкащиною, її краєвидами, цікавими фактами, видатними постатями минулого й особистостями, які творять історію зараз. Віртуальна зустріч переможців обласних етапів Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання» – 2022 «Черкащина і книги єднають Україну» відбулася 29 вересня, напередодні Всеукраїнського дня бібліотек. Партнерами й спонсорами заходу стали Черкаська обласна державна адміністрація та благодійна організація «Благодійний фонд «МХП – громаді», які забезпечили переможців подарунками.

Заслугує на увагу проєкт Смілянської міської ЦБС «Бібліотечне укриття». У дитячій книгозбірні щовівторка для малечі

й підлітків, які були змушені покинути домівку, а також юних смілян відбуваються інформаційно-освітні, арттерапевтичні заходи, зустрічі з цікавими людьми, майстер-класи, розважальні програми. Книгозбірня взяла участь у проєкті «ВільноХаб», який створено програмою «Мріємо та діємо», що впроваджується в Україні Радою наукових досліджень та обмінів (IREX) за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та за сприяння Міністерства культури та інформаційної політики України. В межах співпраці з проєктом «ВільноХаб» Смілянська МЦБС поповнилася великою кількістю матеріалів для творчості, розвитку, інтелектуальних розваг, навчання, дозвілля та відпочинку, а також створення затишку й комфорту в бібліотеці. З жовтня Смілянська ЦМБД розпочала цикл заходів «Як стати медіаграмотним?», які відбуватимуться у форматі лекцій, ігор, творчих майстер-класів та бесід за чашкою чаю.

Майданчиком, що об'єднує громаду для вирішення культурних потреб, стала Чорнобаївська публічна бібліотека. У минулому році книгозбірня виграла грант за проєктом «Зміцнення міжсекторальної співпраці для соціальної згуртованості (SC3)», що співфінансується Європейським Союзом та Британською Радою в Україні. Запропонований книгозбірнею проєкт «Мистецький простір «Артсквер», був націлений на облаштування в селищі комфортної вуличної зони для відпочинку, спілкування, проведення дозвілля, літературно-мистецьких заходів, у першу чергу, для дітей та молоді, адже поряд розташовані дитяча школа мистецтв, бібліотека, дитячий інклюзивний центр, історико-краєзнавчий музей. Навколо втілення цієї ідеї бібліотека об'єднала ініціативну молодь і небайдужих селян більш старшого віку, виконавчий комітет і депутатський корпус селища, місцевих підприємців. Спільними зусиллями мета була досягнута і наприкінці серпня відбулося відкриття артскверу. Ось на такому прикладі розуміємо всю вагу слів: «Бібліотека об'єднує громаду», адже сучасна бібліотека – це не тільки можливість для інтелектуального та культурного розвитку, а й платформа, яка гуртує активних та небайдужих мешканців і допомагає їм створювати спільні проєкти.

Проте, на жаль, далеко не всі керівники громад розуміють потенціал бібліотек. В області є випадки, коли з метою еконо-

мії бюджетних коштів, працівники книгозбірень до цього часу утримуються на простоті. Бібліотеки переводяться в інші, значно гірші приміщення, об'єднуються під одним дахом з іншими бібліотеками. Робиться це з метою оптимізації витрат на їхнє утримання. Тож хочеться черговий раз нагадати слова англійського письменника Ніла Геймана: «Дуже шкода, що в усьому світі ми спостерігаємо, як місцева влада не втрачає шансу закрити бібліотеки заради того, щоб заощадити гроші, не усвідомлюючи, що вони жертвують майбутнім, щоб розплатитися за сьогоднішнє. Вони зачиняють ворота, які мають бути відчинені».

Ще одне болюче питання – це стан фондів бібліотек області, особливо в сільській місцевості. Їх було актуалізовано відповідно до рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України. Проте кількісний і якісний склад наявних фондів не може задовольнити зростаючі інформаційні й освітні потреби жителів громад. Не покращує стан справ і періодика. Окремі бібліотеки в поточному році залишилися без газет і журналів. Під загрозою й передплатна кампанія 2023 року. Бібліотекарі шукають альтернативні шляхи донесення інформації та поповнення фондів: популяризують послуги віртуальних бібліотек, відстежують акції видавництва, звертаються до благодійних фондів та жителів громад. Так до Дня Незалежності України бібліотеки Черкаської міської ЦБС оголосили акцію «Подаруй бібліотеці книгу українського автора!». У такий спосіб людям пропонували вписати своє ім'я в історію розвитку книгозбірень міста, адже умовами акції було передбачено, щоб дарувальник не залишився безіменним. Учасники залишали в книгах свої побажання та автографи.

Ось такими повсякденними справами наповнене сьогоднішня більшість бібліотек Черкащини, які своїми діями не лише об'єднують громаду, але й наближають, хоча і невеликими кроками, таку жадану Перемогу.

Наталія Назарук,
директор КЗ «Рівненська ОБД»
Рівненської обласної ради

ТАТУ, ПОЧИТАЙ 20/22: родинний марафон, що об'єднує читачів, громаду, Україну

2022 рік вніс корективи у плани Рівненської обласної бібліотеки для дітей, адже з початком повномасштабної війни надзвичайно важливим стало єднання українців для боротьби з ворогом. Юні читачі та працівники головної дитячої книгозбірні Рівненщини щиро прагнули зробити свій внесок у Перемогу. Вони натхненно плели маскувальні сітки для захисників України, навчилися виготовляти основу для цих сіток, передавали дитячі малюнки та листівки з надихаючими побажаннями для наших воїнів. А ще бібліотека гостинно відкрила двері для внутрішньо переміщених осіб, які знайшли прихисток у нашому місті від війни, адже вони приходили до бібліотеки родинами, щоб почитати, відпочити, психологічно розвантажитися, поділитись своїми radoццями чи тривогами.

Турбуючись про цікаве та корисне дозвілля, а також психоемоційне розвантаження юних рівнян та дітей-переселенців, упродовж 2022 р. у Рівненській обласній бібліотеці для дітей було запроваджено нові соціальні ініціативи.

Відновити емоційний стан та реабілітуватися після пережитих подій допомагав волонтерський проєкт «АртОбійМи», який стартував на початку березня і передбачав арттерапевтичні заняття з дітьми та їхніми батьками, тренінги, лекції, літературні читання, казкотерапевтичні хвилинки. Ініціювала «АртОбійМи» Іванна Голуб, рівненська письменниця, психолог, адвокат. Згодом до занять із дітьми долучилися й інші психологи-волонтери. Заходи, що проходили щовівторка у приміщеннях бібліотеки, були чудовою нагодою розслабитися, отримати позитив, а також знайти нових друзів. Діти працювали над зняттям стресу, залюбки долучалися до створення позитивних малюнків, активних руханок, розвивали свою творчість та увагу, виготовляючи

веселих равликів із пластиліну та природних матеріалів, розфарбовували гіпсові фігурки бедриків та метеликів й вчилися бачити сенс у власній роботі.

Протягом літа у відділі обслуговування дошкільників та молодших школярів реалізовувався соціально-мистецький проєкт «Надзвичайні історії маленьких українців», у межах якого під час бібліосторітелінгових занять діти вчилися писати власні історії, а бібліотекарі уклали однойменну збірку, до якої увійшли щирі дитячі історії воєнного часу, сповнені віри, надії та любові до України. Водночас, під час творчих майстерок діти долучилися до волонтерської діяльності й виготовили патріотичні обереги для захисників України, які разом зі смаколикками передали на фронт бійцям ЗСУ.

Та найбільш ефективним, масштабним й іміджевим став родинний марафон «Тату, почитай 20/22», що сприяв популяризації книги, укріплював традицію сімейного читання і об'єднав довкола себе читачів, громаду, Україну. Тож, як усе починалося?

У червні 2011р. у Рівненській обласній бібліотеці для дітей відбулася презентація виставки картин юного художника Станіслава Мельничука. Під час цієї імпрези мені пощастило познайомитись з активною та креативною письменницею, популяризаторкою читання, громадською активісткою Євгенією Пірог. Згодом бібліотекарі й користувачі обласної дитячої книгозбірні залюбки долучилися до активностей Всеукраїнської ініціативи «Додай читання!», ідейною натхненницею якої є пані Євгенія. Було багато спільних корисних заходів: облаштовували в громадських місцях «книжкові шпаківні» та створювали альманах дитячої творчості «Блискуче перо», долучилися до літературного фестивалю для дітей «Дивокрай», унікальної акції «Книжковий рушник» та наймасовішого танцювального костюмованого флешмобу «Казковий гопак літературних героїв», який увійшов до Національного реєстру рекордів України. А ще була читацька конференція «Краще. Сучасне. Дитяче» та безліч цікавих зустрічей юних читайликів із неперевершеною фантазеркою Євгенією Пірог.

Визначивши у 2022 році одним із пріоритетних напрямів діяльності Рівненської обласної бібліотеки для дітей – розвиток

сімейного читання, пригадався ще один крутий проєкт Євгенії Пірог під назвою «Тату, почитай!», до якого ми долучалися ще у 2013 році. Виникло величезне бажання перезавантажити татусеві читання, присмачити їх новими ідеями та родзинками.

У переважній більшості для дітей читають мами, бабусі, старші сестрички, а татусі за браком часу, постійно піклуючись добробутом родини, не завжди знаходять час для спілкування з дитиною. Та бібліотекарі добре розуміють, що тато, котрий читає дитині, є її особливим рятівником та захисником.

Величезний респект пані Євгенії, яка, не задумуючись ні на хвилину, підхопила пропозицію. Напередодні новорічно-різдвяних свят у голові вже роїлося безліч ідей щодо формату проведення, запрошених гостей, книжкових сюжетів для обговорення. А ще нас чекав неймовірний сюрприз – інтернет-магазин «Дубок» подарував шикарне крісло для зручних та комфортних татусевих читань і створення творчої фотозони у бібліотеці.

Попри карантин і війну 22 тата, поважні мешканці Рівненського краю, впродовж 20 тижнів публічно читали дітям у бібліотеці сучасні україномовні книжки і стали яскравими персонажами візуального контенту з цих подій.

20 січня 2022 року у читальній залі Рівненської обласної бібліотеки для дітей було святково, атмосферно, казково і книжково, адже тут під гаслом «Тато читає – дитину захищає» стартував марафон родинного читання «Тату, почитай!». Цей соціально-просвітницький проєкт реалізовувався у партнерстві з Всеукраїнською ініціативою «Додай читання!» та Рівненським осередком Національної спілки письменників України. Організатори ініціативи поставили перед собою завдання – мотивувати дорослих, зокрема чоловіків, до спільних читань із дітьми; активізувати зацікавленість дітей до читання; якомога краще та ширше представити громадам оновлені бібліотечні фонди, книжкові надходження від Українського інституту книги та за обласною програмою підтримки місцевого книговидавництва й показати, як змінюються сучасні бібліотеки. Мета цього проєкту: долучати знаних персон із громад Рівненщини, представників різних професій, адже це сприяє популяризації події та має велике виховне значення.

На перші читання до школярів початкових класів завітали Сергій Демидюк, начальник Рівненського районного управління ГУ ДСНС України у Рівненській області та Віктор Шакирзян, секретар міської ради Рівного. Запрошені татусі у чарівному кріслі захоплююче читали новесеньку збірку оповідань «Татомамасніг. Книжка-сніжка зимових дивовиж», створену для сімейного читання і об'єднану темою різдвяного дива, а також детективну пригоду «Шерлок-молодший і гробниця Вестмінстерського абатства», що зацікавила дітей не лише сюжетом, але й вивченням слів і висловів англійською. Поважні гості відповіли на каверзне дитяче запитання «А навіщо читати?» та підписали спеціальний «Наказ татусям Рівненщини» про старт марафону, який затвердили справжнісінькою печаткою. Присутні на заході залюбки переглянули мотиваційне відео, прослухали тематичні вірші та дитячу пісню Є. Пірог «Читання – сила!».

За тиждень у бібліотеці відбулись справжні «козацькі» читання, до яких долучилися заступник голови Рівненської облдержадміністрації Сергій Гемберг та депутат Рівненської міської ради, заступник голови Малолубашанської територіальної громади, що на Костопільщині, Олександр Курсик. Трьокласники Рівненського ліцею № 1 залюбки перенесли у пригодницькі історії часів козаччини, розділились на два курені, обрали своїх отаманів та зарядились позитивними емоціями, слухаючи у виконанні славних татусів «Таємницю козацької шаблі» Зірки Мензатюк та «Викрадений перстень» авторства Світлани Богдан. Під час заходу юні козачата написали листи з побажаннями, отримали в подарунок книжки й книжкову закладинку з марафонською печаткою.

Ковід не став на заваді марафону родинних читань. Карантинні зустрічі були по-своєму особливими, проходили камерно, у затишній та доброзичливій атмосфері родинного кола. На одну з таких зустрічей завітало дві родини. Сім'я Нітовських прийшла з шестирічним Матвійчиком і до читацького марафону долучили смт Клевань. А рівнянин Павло Руденко прийшов з синочком Бориславчиком. Хлопцям надзвичайно сподобалися марафонські пригоди у бібліотеці – знайомились, розважались, творили, майстрували, робили руханку. Водночас, залюбки слухали вірш «Тигрик-оригамі» Оксани Луцевської у виконанні тата Павла Ру-

денка, який працює юристом, скандували цитати з книги, а також із радістю виготовляли разом із бібліотекарями кумедних тигриків у техніці оригамі. А татусь Матвійка – Ігор Нітовський, який минулого року виборов звання одного з кращих учителів Рівненщини, читав книжку «Супертато» (автор Тімоті Напман).

Юні читайлики занурились у книжкові детективи на «котячу» тематику, пізнали секрети телевізійної кухні та розіграли музичну виставу про неслухняну дідову козу під супровід справжнісінької колісної ліри, котру приніс із собою Андрій Ляшук.

Через буремні військові події татупочитайський марафон мав тримісячну паузу. Однак, у травні ми радо оголосили рестарт проєкту, а напередодні Міжнародного дня захисту дітей відбувся святковий суперфінал марафону, до якого долучилося аж семеро татусів-учасників. Поважності заходу додав голова Рівненської обласної ради Сергій Кондрачук. За увагу юних читачів змагалися іще шестеро татусів – відомі у місті й області фотограф, юрист, директор «Школи мистецтв», кадровий військовий, військовий лікар і навіть заслуженний майстер народної творчості України. Лунали уривки з книжок рівненських літераторів та з інших цікавих й повчальних видань. Яскравих та жвавих емоцій заходу додали вірші-чистомовки у виконанні тележурналістки Ольги Шевчук та рукотворні сувеніри – креативні прудкі равлики від Євгенії Пірог. Письменниця дарувала їх для усіх учасників імпрези.

Увінчала марафон «Тату почитай 20/22» літературна збірка-альманах для читання в родинному колі «Тато читає». Її перший невеличкий тираж було видано за кошти благодійників, а під час презентації збірки, що відбулася напередодні Дня Незалежності України, приємною новиною стало те, що начальниця управління культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації Любов Романюк підтримала пропозицію бібліотеки щодо друку більшого накладу книжки. Тож, ми з любов'ю даруватимемо її військовим, усім татусям-захисникам, а також батькам немовлят у пологовому будинку, аби вони приносили дітям світлу радість та тішили спільним сімейним книгочитанням.

Наша збірка об'єднує велику читацьку родину, адже дотичними до її народження є президент Громадської спілки «Україн-

ська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів» Олександр Афонін, рівненські автори Марія Солтис-Смирнова, Іванна Голуб, Павло Руденко, військовий з Костополя Максим Парфіненко, тележурналістка Ольга Шевчук, юний автор із Харкова Микита Лукаш, художниця, письменниця та сценаристка Лана Ра, ілюстрація якої прикрашає обкладинку збірки, а також юні художниці з Рівного та Харкова. Зараз готується розширена електронна версія книжки з кольоровими сторінками-ілюстраціями.

Варто відзначити, що за час реалізації ініціативи проєктом охоплено 12 родин та 250 дітей, проведено 19 різнопланових активностей. Події проєкту висвітлювалися на спеціально створеній сторінці «Тату, почитай! 20/22 – марафон татусевих читань» у мережі фейсбук та на сторінках бібліотеки у соціальних мережах. А ще було інтерв'ю на місцевому радіо, дописи у ЗМІ. Проведені заходи в межах ініціативи входили в афішу культурних подій нашого міста.

Виконуючи методичну функцію, ми надавали усім охочим консультації та базові матеріали (мотиваційне відео, авторська дитяча пісня «Читання – сила!», тематичні вірші, роздруківки розмальовок тощо) для проведення читацьких активностей у бібліотеці з популяризації родинного читання. Щедро ділилися досвідом проведення марафону родинних читань з бібліотекарями публічних та шкільних бібліотек, учителями початкових класів у межах співпраці з Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та Рівненським центром підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури НАКККІМ.

Ось так між карантинами, повітряними атаками і мріями про Перемогу проходив у Рівному супер крутий марафон татових читань, який показав зворушливий приклад спілкування з дітьми за допомогою читання, а також, як мудра книга і сімейні читання об'єднують родину, привносять любов у складні людські стосунки, формують майбутнє та укріплюють країну.

І якщо ваші юні вихованці мають сумніви «Навіщо читати?», покажіть їм обов'язково, що сказали наші татусі-марафонці юним читачам у відео (<https://www.facebook.com/evgenia.pirog/videos/2868710663438720>).

Валентина Чіка,
директор КЗ «Закарпатська ОБДЮ»
Закарпатської обласної ради,
заслужений працівник культури
України

Особливості діяльності бібліотек для дітей Закарпаття у реаліях воєнного стану

Напруження, яке панує у зв'язку зі страшною несправедливою війною в Україні, не може не відобразитися на дітях. Незважаючи на обставини, бібліотеки створюють затишок, спокій своїм постійним читачам-дітям та родинам, які тимчасово проживають на території нашої області. Місія бібліотек сьогодні – тримати інформаційний, культурний фронт!

З перших днів війни Закарпатська ОДЮБ та бібліотеки для дітей області активно займаються волонтерською діяльністю. Усі працівники нашої бібліотеки перераховують кошти на підтримку української армії. Частина колективу активно долучається до плетіння захисних сіток, до пошиття державної символіки, до робіт з організації розселення вимушено переселених громадян. Декілька працівників бібліотеки є постійними донорами крові.

Вже стало доброю традицією передавати бійцям на передову щирі вітання та побажання від юних українців у вигляді малюнків, патріотичних стрічок, браслетів, що є своєрідними оберегами для наших героїчних захисників.

До Великодніх свят Закарпатська ОДЮБ долучилися до акції, ініційованої ГО «Волонтери Закарпаття» для збору гостинців захисникам України. За зібрані кошти було придбано великодні паски та солодоші.

У 2022 році обласна бібліотека для дітей та юнацтва нагороджена Дипломом «Книги рекордів України» як учасник рекорду в категорії «Масові заходи, благодійність» – найбільша кількість листів вдячності від дітей захисникам України.

Закарпатська обласна рада організувала спільно з обласними бібліотеками збір книжок на прохання директора української Нездільної школи м. Братислава (Словаччина). Нашою бібліотекою

передано в дар 269 примірників книг. Література призначена для дітей-переселенців, які наразі перебувають у Словаччині, дозвіллям та розвитком яких і займається саме Недільна школа.

Понад 300 тимчасово переміщених дітей із родинами стали активними читачами нашої бібліотеки та залюбки долучаються до просвітницьких заходів, майстер-класів, акцій. Також бібліотечні працівники відвідують ужгородські школи, де тимчасово проживають діти з родинами. Їм показують лялькові вистави, пригощають домашніми смаколиками, дарують книги. Вдячні батьки і діти, які вже повернулися у свої міста до своїх домівок, на пам'ять про себе залишили малюнки, поробки, слова вдячності у книзі відгуків.

Щодня працівники відділів обслуговування та волонтери з простору рівноваги «Tsinnist» проводили заняття для дітей різного віку, а саме: арттерапія, музика, інтуїтивне малювання, сценічне мовлення, інтерактивні ігри, майстер-класи з бісероплетіння, 3D-графіка, настільні ігри; заняття з вивчення англійської мови.

З метою виховання турботливого ставлення та особистої відповідальності за охорону навколишнього середовища, формування екологічної культури для дітей вимушених переселенців та читачів бібліотеки двічі на тиждень педагоги Закарпатського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді організовували та проводили заходи на екологічну тематику. Такі зустрічі завжди супроводжуються іграми, кросвордами, творчим моделюванням.

Українська мова стає зброєю, захистом і символом нескореності. Сьогодні у всіх на вустах слова українських стрілецьких пісень, гасла «Слава Україні! Героям слава!». З огляду на останні події в країні, значну кількість внутрішньо переміщених осіб у місті та бажання вивчити чи вдосконалити українську мову, було вирішено започаткувати курси «Поговори зі мною українською» за участі філологині та волонтерки Світлани Копинець.

На базі бібліотеки організовано English speaking club від волонтерів Cinema Space. Двічі на тиждень, для дітей віком від 7 до 15 років, безкоштовно проводяться заняття з вивчення англійської мови за участі носія мови. У формі невимушеного спілкування з веселими руханками, жвавими іграми, найрізно-

манітнішими завданнями діти ВПО вивчають та вдосконалюють англійську мову.

Повномасштабна війна росії проти українського народу, а найбільше проти дітей України є руйнівною. Діти страждають не тільки фізично, а й психологічно. Щоб допомогти впоратися з власними тривогами, панічними атаками, влітку, спільно з громадською організацією «Проліска», організовано «Підлітковий хаб» у рамках якого проводилися групові психосоціальні заняття для дітей та підлітків за методикою «Рух. Ігри. Спорт».

Цього року постійні читачі бібліотеки та діти, які тимчасово проживають у нашому місті, були активними учасниками заходів, які проводилися у рамках Всеукраїнського тижня дитячого читання «З книгою до Перемоги!», який цьогоріч відбувся під гаслом «Нація, яка читає – непереможна!». Перший день Тижня почався зі флешмобу «Читай, як ми! Ми за мир!». Для дітей підготували лялькову виставу «Казка про книжку» та книжкову виставку «З книгою до Перемоги», доповнену дитячими малюнками та відгуками про прочитані книги. Найочікуванішою подією стала зустріч із дитячою письменницею, нашою землячкою Світланою Тодер. Авторка познайомила дітей зі збіркою «Мандрівний вітер», яка об'єднала 18 авторів з усієї країни. У відеопроекті «Книги, які нам допомагають» дітки ділилися враженнями про свою улюблену книжку і рекомендували її прочитати іншим. Мали можливість потрапити у захоплюючу квест-подорож стежками відомих казок, виконавши завдання квесту та здійснивши віртуальну мандрівку «Екородзинками Закарпаття», щоб дізнатися про справжні скарби природи, пам'ятки культури Закарпаття, гастрономічні уподобання закарпатців.

Міжнародний День захисту дітей був наповнений цікавинками. У залах бібліотеки відбулися: бібліошоу, голосні читання, майстер-класи із виготовлення патріотичних прикрас. Також на площі Театральній майже 20 юних художників взяли участь у творчій виставці-плерер та майстер-класі від заслуженого художника України Василя Вовчка.

По-особливому відбулося родинне свято «Найкраща читаюча сім'я», яке присвячене Дню Матері та Міжнародному дню сім'ї. На свято були запрошені найактивніші читаючі сім'ї бібліотеки. Вони

змагалися у конкурсах: «Жартівливий ерудит», «Універсальний», «Вгадай мелодію», «Кмітливі та уважні», «Найкращий поет», «Батьки казкових героїв», «Дивоглядки», «Хто я?». А вболівати за сім'ї прийшли наші читачі, на яких теж чекала вікторина. Найкраще з усіма завданнями конкурсів впоралася родина з Київщини, які тимчасово проживають в Ужгороді. Всі учасники змагання були нагороджені грамотами та книжковими дарунками.

Багато позитивних емоцій отримали маленькі гості міста під час захопливого піратського квесту «Подорож з казковими героями у пошуках скарбів» за участі вихованців театральної студії «Бавка» Закарпатського академічного обласного театру ляльок. Діти долаючи перешкоди, разом із феями, піратами та аборигенами казкового острова, шукали піратські скарби.

Бібліотеки для дітей області роблять усе для того, щоб родини з дітьми, які отримали прихисток на Закарпатті не відчували себе чужими і самотніми. Вони стали не тільки читачами бібліотек, а й активними учасниками просвітницьких заходів.

В Ужгородській міській бібліотеці-філії для дітей «Казка» маленькі гості міста стали учасниками гуртка творчих дітей «Наші ручки роблять модні штучки» та брали участь у різноманітних дозвілєвих заходах. У читальних залах дитворі пропонували до перегляду мультфільми та ретро-діафільми. Справжній кулінарний батл у бібліотеці провели до Дня матері, на якому учасники власноруч виготовляли цукерки для мами. Кожен майстер-клас супроводжувався голосним читанням, презентацією книжкової виставки та завжди закінчувався солодким подарунком. Бібліопаті з різними тематичними локаціями було організовано до Міжнародного дня захисту дітей: читальну залу під відкритим небом «Будь на хвилі: читай українське, сучасне, дитяче», фотозона «Україна – це Я», територія аквагриму, куточок «Творча палітра» і навіть невеличкий «Бібліотечний мініпікнік» на траві. Дітлахи малювали крейдою на тротуарній плитці, смажили на патичках маршмелоу, збирали у ровесників автографи, отримували заохочувальні призи.

За спільної ініціативи Мукачівської міської бібліотеки для дітей та Всеукраїнської асоціації «Нова Доба» до Дня міста Мукачева маленьких гостей розважали цікавими активностями.

Провели історичну подорож містом Мукачевом, познайомилися з архітектурними родзинками міста під час пішої екскурсії, дізналися про покровителя міста – Святого Мартина. Його шолом, меч та плащ відшукали у Мукачівському драматичному театрі. Діти пройшли чимало різноманітних локацій мальовничими вулицями разом із гідом. Під кінець захоплюючого інтерактиву маленькі учасники та їхні батьки пригостилися фірмовою випічкою – рогаликами Святого Мартина.

До послуг внутрішньо переміщених користувачів-дітей бібліотеки заняття із вдосконалення української мови разом із учителькою української мови та літератури Мукачівського ліцею.

У Великоберезнянській, Тячівській, Виноградівській, Рахівській дитячих бібліотеках ТГ, для дітей із зони бойових дій організовуються різноманітні майстер-класи, години творчості в різних мистецьких техніках: із кольорового паперу, паперових серветок, фетру в техніці декупаж, гофрування, виготовлення ляльок-мотанок. Під час таких заходів дітей навчають створювати дивовижні речі своїми руками, робити подарунки, патріотичні символи власноруч тощо. До Великодніх свят у Великоберезнянській дитячій бібліотеці відбулася акція-вшанування маленьких українців, які втратили життя у цій жорстокій війні – «Писанка в пам'ять про невинні душі».

Бібліодрайвовий захід «Кольорове дитинство» відбувся у Тячівській дитячій бібліотеці, до Міжнародного дня захисту дітей. На свято завітали представники поліції, які розповіли про свою роботу й провели ігри та змагання.

Гарні враження залишилися у родин внутрішньо-переміщених осіб від родинного свята-вдячності «Ми вітаємо вас нині, найкращі мами в Україні», які є читачами Рахівської дитячої бібліотеки. Своім мамам діти декламували вірші українських поетів, подарували вітальні листівки та вироби з бісеру. Ще одним сюрпризом був виступ артистів народного оркестру гуцульських народних інструментів Рахівського будинку культури, які виконували гуцульські мелодії, коломийки та українські пісні про маму.

Постійні користувачі та гості нашого краю із задоволенням брали участь у всеукраїнських конкурсах, а саме: конкурсу плакатів до Всесвітнього дня Землі «Майбутнє планети в наших

руках» та онлайн конкурсі «Конституція для всіх: і великих і малих». Працівники бібліотек допомагали їм із онлайн реєстрацією та записом відео.

З метою протидії активній фазі інформаційної війни, згідно рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів, в Закарпатській ОДЮБ, бібліотеках для дітей області вжито невідкладних заходів щодо недопущення розповсюдження книжкової продукції виданої в російській федерації. В бібліотеках краю вже відбулося вилучення книг, виданих у росії, з відкритого доступу та перенесено їх у книгосховища. Також на предмет списання переглядаються, вивчаються книги російських авторів.

Сьогодні кожен із нас часткою своєї праці згуртовується заради Перемоги. В умовах воєнного часу дитячі бібліотеки краю, зігріваючи теплом і любов'ю кожне дитяче серце, об'єднуючи зусилля, працюють і роблять усе можливе заради майбутнього юного покоління, яке неодмінно стане гордістю держави.

Секція 3 «РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ!»

Ірина Тацакович,
директор Івано-Франківської ОБД,
заслужений працівник культури
України

ОБ'ЄДНАНІ ОДНІЮ МЕТОЮ: бібліотечне волонтерство

Людська сутність влаштована так, що завжди є мрії, плани, амбіції прогнози... Але війна змінила наші пріоритети. Гинуть люди, ракети руйнують житлові будинки. Жах і страх женуть людей з обжитих родинних і сімейних гнізд у невідомість, з однією думкою: вижити, врятувати дітей!

Водночас розуміємо, що війна не буде тривати вічно, твердо віримо в перемогу, і оговтавшись від потрясінь у перші дні війни, перебуваючи у відносній безпеці, наші бібліотекарі чітко зрозуміли свою власну професійну необхідність.

Зараз найголовніше – не панікувати і підтримувати близьких, особливо вразливу категорію населення – наших дітей.

Завдання нашої бібліотеки – не хетувати дитячими почуттями, не залишати без уваги, а намагатися зробити середовище хоч трішечки схожим на домашнє.

Починаючи з березня у нашій світлиці щодня нові користувачі – це діти з Києва, Ірпіня, Броварів, Запоріжжя, Харкова, Сум, Херсона, Тореза, Миколаєва, Мелітополя, Луганська, Чернігова та інших міст України, які опинилися у зоні бойових дій. Це вже майже 400 читачів.

Діти, які тимчасово живуть в нашому місті, активно долучаються до заходів, які проводить бібліотека. Розпочали онлайн бібліопікніком «Почитаємо, пограємо, казки відгадаємо» в рамках Всеукраїнського тижня дитячого читання «З книгою до Перемоги». Для усіх користувачів бібліотеки, а також для наших гостей щочетверга у бібліотеці оживають ляльки... У бібліотеці діє театральна студія «Коли оживають ляльки». Це завжди дійства, що захоплюють і викликають позитивні емоції у дітей та

їхніх батьків. Щирий сміх, безліч запитань, позитивних вражень і щирих слів від перегляду вистав – це той момент, який допомагає дітям та їхнім батькам розслабитись, відволіктись, відчутти позитивні емоції, хоч трішечки адаптуватися до життя в нових умовах. Діти щасливі, їхні очі блищать, випромінюють радість – а це головне!

Щоб краще познайомити гостей із Прикарпаттям, здійснили віртуальну фолькмандрівку «Народними промислами Гуцульщини». Діти та батьки доторкнулися до глибини віків, познайомились із скарбами народного мистецтва Гуцульщини. Онлайн-подорож здійснили у м. Косів, село Яворів, відвідали Музей писанки у м. Коломиї. Палітра яскравих орнаментів килимів, кераміки, писанок та вишиванок, тонкі візерунки виробів із дерева, шкіри та лози не залишили наших глядачів байдужими. А на завершення пригостилися смаколикама від бібліотекарів.

Сьогодні, як ніколи, актуальним є виховання людини гуманної, соціально активної. Однією з можливостей набути цих рис та реалізувати себе в соціумі є волонтерство. Ситуація в нашій країні стала поштовхом у розвитку потужної волонтерської діяльності. А бібліотека ніколи не стояла осторонь цих процесів. Бібліотекарі організували акцію, залучаючи користувачів бібліотеки «Подаруй книгу дітям». За допомогою волонтерів та громадських організацій нашої області дітям, які приїхали до нашого міста з інших областей, було передано майже 500 україномовних книг.

Працівники нашої бібліотеки спільно з центром АРТ-терапії «Разом заради дітей» проводять різноманітні заходи для вимушено переселених осіб із зони бойових дій, діток і дорослих, підтримують та допомагають усім українцям, які опинилися у нашому прекрасному Івано-Франківську.

Арттерапевтичний простір «Разом заради дітей» працює для дітей і батьків, проводить заняття з арттерапії, цікаві майстер-класи, консультації з досвідченими психологами, розвиває творчі здібності дітей, допомагає забути про війну, відновити внутрішній ресурс і встановити емоційний баланс.

Писанка – символ весняного відродження природи, символ сонця, тепла і вічності, а також незамінний атрибут Великодня. І доки люди писатимуть писанки, доти у світі існуватиме

любов. Саме тому ними обмінюються та дарують їх рідним та друзям. Отож і ми творили наші креативні крашанки, крапанки, дряпанки. Найпростіший спосіб відволіктися від стресу та заспокоїти дитини — це малювання. Таке заняття дає можливість переключити всю увагу малечі на процес роботи. Малювання також виробляє у дітей стресостійкість, посилює увагу, витримку. На одному із занять творили дерева «Дерево життя, сили, наснаги». Дітки малювали міцні стовбури і неймовірне коріння. Коли разом працюють батьки і діти — результат надзвичайний. І поки мами малюють дорогу за обрій, діти прикрашають їх квітами надії... І нехай немає поки що відповідей на всі запитання, але є віра.

У наших гостей з'явився ще один чудовий компаньйон, захисник — Лапо-друже (@Викторія Назаревич). Спочатку дітки його створювали з долоньок, а мами тим часом будували чарівні будинки затишку, спокою. І у кожного учасника з'явився справжній Лапо-друг, який ніжно обіймає за ручку, може разом із дитиною сумувати, радіти і навіть боятися.

М'яка іграшка з Ізраїлю допомагає нашим дітям переживати травматичні події! Хібукі (собака-обіймака) з довгими кінцівками і сумними очима. Вона не чарівна, але за допомогою психолога показує напрочуд дивовижні результати цілющої сили. З кожним днем усе більше українських дітей можуть отримати заспокійливі обійми від Хібукі. Це новітній метод психотерапії, заснований лікарем з Ізраїлю, спрямований на перенесення страхів, переживань, тривог дитини на іграшкового друга через піклування про нього.

Намотування ниток на клубок або основу, напевно, одна з найулюбленіших арттерапевтичних технік малечі останнім часом, рухи поколу заспокоюють, надають можливість зняти напругу і розслабитись. А ще це про зв'язок із мамою (неначе пуповина з'єднує з рідною людиною). Мабуть, тому це так подобається діткам. Разом із волонтерами дітки робили рибок-мотанок (рибок спокою і гарного настрою).

Також створювали чарівного котика, який вміє замуркотіти будь-яке лихо. Малювали, ліпили і навіть лікували свого пухнастика.

Проводяться заняття з глинотерапії. Чому саме глина? Це універсальний природний матеріал, можливості якого унікальні. З нею можна робити все що завгодно – гладити, м'яти, відщипувати, відривати шматочки, заново ліпити, залишати відбитки, різати... Саме тому глина так подобається дітям. Це одне з найприємніших занять у світі. Але є в глині одна секретна магічна сила: суперактивні діти навчаються посидючості й контролю, а скромні «мовчуни» набираються впевненості й сміливості. А також це чудовий спосіб розвитку дрібної моторики. Під час занять можна позбавитися тривоги, гніву, подолати стрес, розслабитися, зняти м'язову напругу, проявити свої емоції.

На черговому занятті з курсу глинотерапії творили, використовуючи образ коника, що надає сили. Батьки разом із дітьми захопилися процесом перетворення шматочка глини в живу істоту і вийшло справжнє військо відважних коней.

Глина – це завжди диво. На занятті слухали арттерапевтичну казку «Як їжачки шукали нову нірку», а потім ліпили маленького колючконоса і шукали йому друзів. У співпраці з батьками це виявилось дуже цікаво робити.

Вишиванка є символом нескореності, сучасною зброєю та нерозривним зв'язком поколінь. День вишиванки почався з глини. Спочатку дізнавалися про значення і силу вишитої сорочки, а потім власноруч творили свою вишиванку з маленького шматочка глини, прикрашали власним візерунком. А також створювали браслети – обереги, прикрашені орнаментами української вишивки.

До Дня вишиванки в рамках проєкту «Вишивані історії» провели артгодину «Вишивка – свято української душі». Свято хоч і не так давно започатковане, але досягло протягом останніх років особливої уваги і розквіту. Отже, тепер у третій четвер травня, ми вдягаємо це чудове вбрання – барвисте творіння жіночих рук (майстринь-вишивальниць), демонструючи цим своє українство, приналежність до своєї нації.

Доросла і молодші групи дітей разом із психологами творили паростки, що пробиваються крізь обпалену землю. Незвична і цікава техніка «гратаж» не залишила байдужим нікого. Міцні стійкі рослини мужньо пробивалися крізь морок. Від стійкості кожного залежить наше майбутнє. Все буде Україна!

Понад 20 різноманітних заходів для дітей із числа ВПО протягом квітня провела регіональна координаторка Ірина Серняк (ГО «Активна громада Івано-Франківська») спільно з працівниками бібліотеки. А це понад 60 дітей та стільки ж дорослих.

Це серія заходів: майстер-класи, різноманітні заняття, ігри, дозвілля з дітьми від 3-х до 12-ти років. Метою заходів було відволікання дітей від війни, негативу, стресу, який вони пережили, повернути світ дитинства.

Книга підтримує не тільки патріотичний дух українців, вона також є одним з різновидів арттерапії.

Якщо дорослі мають улюблених акторів із того чи іншого фільму або серіалу, то кожна дитина має улюбленого казкового персонажа. Зазвичай — це принц, рятівник чи інший герой, який характеризується добрими вчинками. Читаючи книгу самостійно у старшому віці, чи слухаючи у молодшому, дитина, ніби занурюється у казковий світ героїв. У якому добро завжди перемагає зло, а скрутні часи швидко закінчуються і настає мир.

Цікаво та пізнавально відбувся волонтерський захід для дітей «У світі добрих казок», на якому діти читали разом казки та розфарбовували різних героїв.

Пряничний майстер-клас провела чарівна фея. Вона разом із дітками-переселенцями та волонтерами робила пряники для військових із вітальними записками. Яскрава та солодка кольорова глазур, духмяні запашні медові пряники, приємна та затишна атмосфера — все це для дітей та їхнього настрою. Пряники розмальовані власноруч можна було з'їсти, забрати з собою або подарувати воїнам.

На артзанятті «Об'ємна аплікація» дітки виготовляли м'якенького баранчика зі салфеток, це заняття дуже корисне і захоплююче для дітей, адже така детальна робота розвиває дрібну моторику і посидючисть.

Великдень — це сімейне свято, яке з радістю чекають усі. Звісно, що дітки також бажають долучитися до приготувань. Чудовою нагодою став майстер-клас, де діти дізнались, як можна прикрасити великодній кошик, як створити тематичні декорації, сувеніри, зробити витинанку чи оригінально розмалювати писанку. Діти отримали масу позитивних емоцій та море вражень.

Цей майстер-клас дав можливість дітям сповна відчувати наближення Великодніх свят та поринути у світ давніх традицій нашого народу.

Діти разом із волонтерами вчилися розписувати воском писанки. Цей процес був цікавим для дітей, готова писанка стала чудовим подарунком близькій людині або ж найкрасивішою прикрасою святкового столу. Таке заняття – це не лише знайомство з українськими традиціями, але й хороша арттерапія, яка так необхідна нашим вихованцям.

Діти, які приїхали із зон активних бойових дій, дуже часто мають проблеми з мовленням на тлі перенесених стресів. Тому, доречно у склад наших зустрічей додати роботу зі звуком, як важливий аспект впливу на мовленнєвий апарат дитини.

Цей напрям ми довірили актору місцевого драмтеатру Євгенію Холодянку. Маленькі учасники веселилися протягом усього заняття, але насправді вони вивчали простір, реагували на нього і взаємодіяли із партнерами, розвивали увагу, координацію рухів, почуття ритму і тренували дикцію. Ми радіємо, що наші заняття подобаються малечі, і вони залюбки приходять на чергові заняття.

Одним із найпопулярніших методів терапії є гра. Веселу АРТ-терапію проводили для дітей, які вимушено перебувають у нашому місті, адже дітям зараз, як ніколи, дуже потрібно спілкуватися з однолітками. Цього разу ми веселилися і вчилися виражати емоції. Така собі весела вийшла година арттерапія.

Колір весни – синьо-жовтий! Тому на одній з арттерапії діти працювали з матеріалами саме таких кольорів. Завдяки франківській мисткині Марії Чулак, яка стала партнеркою і творчою натхненницею заходу, чудові прикраси вийшли у всіх дітей та дорослих. Потім за смачним перекусом поговорили про настрій, про те, якого він кольору і спробували зробити кольоровий портрет настрою групи.

Провели арттерапевтичну майстерку з виготовлення браслетів-оберегів.

Непереможний дух витає у нашій бібліотеці, нація, яка читає – непереможна! Продовжуємо працювати і разом йдемо до Перемоги!

Надія Новіцька,
директор Тернопільської ОБД

БІБЛІОТЕКА І ПАРТНЕРИ: гуртуємось заради Перемоги!

Сутність сучасної бібліотеки — у наданні користувачам безбар'єрного доступу до інформації, створенні безпечного простору для забезпечення їхніх освітніх, культурних, дозвіллевих та інших потреб. А найважливіше — те, що сучасна бібліотека має бути гнучкою у своїй діяльності, миттєво переорієнтовувати роботу згідно до викликів часу і бути корисною для мешканців та вимушено переміщених осіб через російську агресію.

Після подій 2014 року ми вже мали деякий досвід комунікації з переселенцями, налагоджену співпрацю з різними державними структурами та громадськими організаціями, які першими організували перебування переміщених осіб у Тернополі, тому вже за декілька днів розпочали активно працювати в умовах війни.

З 1 березня у бібліотеці відкрито Пункт допомоги переміщеним особам, де вони могли безкоштовно скористатися інтернетом, зарядити мобільні пристрої, зробити ксерокопії документів, почитати журнали, газети, книги, випити гарячого чаю з печивом тощо. Оголошення про це було розміщено на сайті бібліотеки, в соціальних мережах, інтернет-газетах і на вхідних дверях.

Через кілька днів ми почали отримувати дзвінки з пропозиціями про співпрацю від студентів, волонтерів, учителів, представників різних організацій і просто небайдужих тернополян. Бібліотека змінила графік роботи і протягом трьох місяців працювала без вихідних.

На наше оголошення відгукнулося регіональне представництво Міжнародної БО «Благодійний фонд «Стабілізейшен Суппорт Сервісез», яке запропонувало нам для розповсюдження друковані матеріали з контактами гарячих ліній для переселенців, штабів гуманітарної, психологічної допомоги, безкоштовних благодійних магазинів, крім того ми отримували оперативну інформацію щодо можливості тимчасового поселення біженців,

реєстрації на отримання матеріальної допомоги від ООН. Оновлену та актуальну інформацію систематично висвітлювали у соціальних мережах, на сайті та в приміщенні бібліотеки.

Проте першочергово діяльність нашої бібліотеки як дитячого закладу сконцентрована на допомогу вимушеним переселенцям із дітьми, адже, напруження, яке панує в державі, ні в якому разі не повинно відобразитися на дітях та їхній вразливій психіці.

Для різних вікових категорій ми організували «Сімейний простір», де щодня відбувалися активності з дітьми: терапевтичні заняття за методикою М. Монтесорі, з пісочної анімації, казкотерапії, майстер-класи, перегляди мультфільмів на інтерактивній дошці, настільні та активні ігри на Kinest-майданчику. Зважаючи на велику кількість бажаючих відвідувати активності з дітьми, до їх проведення долучалися волонтери із сімейного клубу «Промінчики», молодіжної ініціативи «Безпечний простір», Тернопільського осередку ПЛАСТ і просто небайдужі люди, які охоче пропонували свої ідеї, підтримку і допомогу.

Усю інформацію з фотографіями поширювали різними каналами комунікації і це допомагало нам залучити людей, які є фахівцями своєї справи. Підтримку запропонувала психолог, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка Марина Орап, завдяки якій у бібліотеці працював Психологічно-консультативний пункт для переміщених та місцевих осіб із дітьми.

У рамках роботи пункту ми започаткували роботу рефлексійно-терапевтичної студії «Голос казок» для дітей 5-12 років, яку веде Світлана Ломовцева – практичний психолог, сертифікований психотерапевт, яка спеціалізується на роботі з сім'ями та дітьми, а також на роботі з кризами і травмами. Казкотерапія корегує емоції дітей та вдосконалює стосунки кожного з навколишнім світом. Для нас бібліотекарів є важливим те, що на кожному занятті присутня книга. Такі зустрічі у супроводі психолога відбуваються 1 раз на тиждень у п'ятницю, тому і мають назву «Терапевтичні п'ятниці».

Впродовж березня-травня наша бібліотека була одним із двох майданчиків в області для реалізації Всеукраїнського проєкту

«СпівДія заради дітей», ініційованого активістами з різних міст України з метою підтримки розвитку дітей під час та після війни. Активності в рамках проєкту відвідали понад 400 дітей 5-14 років з Києва, Бучі, Ірпеня, Гостомеля, Харкова, Миколаєва, Маріуполя, Чернігова та інших міст, які потерпають від війни. Заняття безкоштовні й відбувалися щодня з понеділка по п'ятницю.

У квітні бібліотека стала першою «дитячою точкою» у Тернополі в рамках проєкту «ЮНІСЕФ – дитячі точки «Спільно», який реалізовується програмою «Громада для сім'ї» у співпраці з БО «Українська освітня платформа» та Дитячим фондом ООН UNICEF Ukraine. Проєкт має на меті надання доступу до неформальної освіти дітям, які через війну стали вимушеними переселенцями та дітям із місцевих громад. До участі залучено 849 дітей віком 3-10 років, з яких 567 – із числа вимушено переміщених осіб.

У липні у бібліотеці запрацював проєкт «Психосоціальна підтримка ВПО», ініційований Тернопільською обласною організацією Червоного Хреста України за фінансування Данського Червоного Хреста. Проєкт розрахований на 2 роки. Зараз ми працюємо в напрямі зняття психоемоційної напруги у дітей через книгу, творчість, змістовне дозвілля. На даному етапі реалізації проєкту нам надаються матеріали для творчих майстер-класів, розвиваючі іграшки: бізборди, настільні ігри, пазли, печиво, водичка для учасників. Далі планується оснащення у бібліотеці спеціального простору з новими меблями та технічним обладнанням.

Інструктори з надання першої допомоги навчали дітей навиків першої медичної допомоги при травмах, кровотечах, інших ушкодженнях, як накладати пов'язки та джгути відповідно до видів кровотечі, не панікувати у складній ситуації, а навпаки – зосередитися на допомозі собі та близьким.

З метою подальшої співпраці в поширенні знань з історії України серед вимушено переміщених осіб до нас звернувся голова Асоціація викладачів історії та суспільних наук «Нова доба». Нам запропонували проведення заходів із переселенцями, під час яких вони зможуть знайомитись з історією України, Тернопільщини, з традиціями нашого краю. За їхньої підтримки ми організували та провели заходи: етнографічний диліжанс

«Легенди тернопільського краю», екскурсію до Тернопільського обласного краєзнавчого музею та екскурсії Тернополем «Файне місто над ставом» у супроводі професійного екскурсовода.

Цьогоріч Тернопільська обласна бібліотека для дітей уперше організувала табір «Бібліоліто – 2022» для наших користувачів та дітей, які мають статус ВПО.

Для того, щоб дітям у таборі було цікаво ми запрошували спеціалістів із різних напрямів. Так вихованці Тернопільської музичної школи № 1 ім. Василя Барвінського дарували музичні твори учасникам табору. Представники Тернопільського міського центру фізичного здоров'я населення Тернопільської міської ради провели веселі активні естафети. В межах табору відбувалися «Літературні сніданки», на які запрошували відомих письменників Тернопілля: Оксану Ратушняк, Вікторію Мізюк, представників редакції Всеукраїнського дитячого журналу «Джміль». Із головними правилами безпечного перебування вдома, на вулиці і навіть у віртуальному світі учасників табору ознайомили представники Патрульної поліції Тернопільської області. Також проведено ряд екскурсій до Підпорядкованої державної пожежно-рятувальної частини-2 ГУМНС України в Тернопільській області, де дітей знайомили з правилами пожежної безпеки, розповіли про роботу пожежників, про способи гасіння пожеж та транспорт спеціального призначення. А ще побували у гаражі з технікою та устаткуванням. Рятувальники розповідали, як працюють спецмашини та відповідали на запитання дітей. Працівники Тернопільського обласного краєзнавчого музею влаштували для табірчан пізнавально-розважальний квест із цікавими завданнями, кросвордами та печерними лабіринтами.

У рамках відзначення Міжнародного дня захисту дітей, крім різноманітних активностей ми організували благодійний ярмарок «Паляниця-фест», метою якого був збір коштів для маленьких українців, які постраждали від російської агресії. Бібліотекарі власноруч приготували випічку, домашні ласощі на будь-який смак. До ярмарку долучилися і наші постійні партнери з Безоплатної правової вторинної допомоги, які доповнили наш асортимент імбирними пряниками. За три години нам вдалося зібрати понад 7 000 грн., які були передані багатодітній родині з Маріуполя.

З нагоди професійного свята, Всеукраїнського дня бібліотек, на головній площі Тернополя відбувся благодійний ярмарок «Хочеш мати завтра – підтримай ЗСУ сьогодні» з продажу виробів ручної роботи на підтримку Збройних сил України.

На продаж були виставлені рукотвори працівників, читачів та друзів бібліотеки. А це – неймовірні фетрові та в'язані іграшки, створені за унікальним авторським дизайном, прикраси з екологічних матеріалів, вишивка, патріотичні аксесуари тощо.

Радіємо, що до участі в ярмарку приєдналися представники благодійного фонду «Промінь сонця», які працюють над проектом «Бандерольки допомоги» і активно допомагають захисникам, мисткиня Наталя Волотовська, яка створює авторські листівки та продає їх із метою підтримки воїнів. Особливо вдячні нашим маленьким волонтерам – учням Великобірківського ліцею ім. С. Балаєя, які виготовили для продажу патріотичні браслети.

Щоденно Збройні сили України важкими зусиллями, а інколи – ціною власного життя втілюють усі наші мрії та надії у реальність. Це добре усвідомлюють у Конструкторському бюро бібліотекарів (КББ), а тому вирішили не словом, а ділом спричинитися до майбутньої Перемоги, організувавши благодійний збір коштів на допомогу захисникам.

Ідея пожертвувати одноденну заробітну плату на підтримку ЗСУ зародилася ще у день нашого професійного свята – Всеукраїнського дня бібліотек. Але цю акцію ми присвячуємо ще одній дуже важливій події – Дню захисників та захисниць України.

Отож, за підсумками цього культурно-патріотичного флешмобу, спільними зусиллями колективів Тернопільської, Львівської та Хмельницької обласних бібліотек для дітей було зібрано майже 50 тисяч гривень для допомоги та підтримки наших славних воїнів.

Учасники самі вирішували, кому адресувати благодійні кошти. Тернополяни свої донати довірили благодійному фонду Сергія Притули, львів'яни – волонтерці Олені Кулигіній, а хмельничани – благодійному фонду «Волонтери Поділля». Такі спільні акції не лише покращують матеріальний стан війська, але й є потужним сигналом підтримки, солідарності та вдячності для наших героїв.

Лариса Митрофанова,
директор Полтавської ОБД
ім. Панаса Мирного

З книгою до Перемоги!

Під час війни надзвичайно важливим стало єднання українців для боротьби з ворогом. Кожна добра справа наближає день Перемоги. У таких непростих реаліях сьогодення бібліотеки демонструють неабияку здатність відповідно реагувати на ситуацію і на практиці доводити, що вони є не лише центром спілкування, а культурно-просвітницькими закладами, де здійснюється процес виховання книгою, формування громадянина – патріота України з високою національною свідомістю.

З першого дня повномасштабного вторгнення рф в нашу державу Полтава стала зручним логістичним центром та надійним прихистком для багатьох людей, які евакуювалися із зони бойових дій. Ми стали свідками страшної реальності, війна застала кожного з нас змінитися і зрозуміти, що є найважливішим і заради чого потрібно жити й що захищати. Звичайно ж, вона кинула виклик й усій бібліотечній спільноті: застала зрозуміти важливість наших установ і нашої праці в ці найскладніші для України часи.

25 лютого на базі ПОУНБ ім. І.П. Котляревського запрацював пункт гуманітарної допомоги, до роботи якого долучилися всі три обласні бібліотеки: ПОУНБ ім. І. П. Котляревського, ПОБЮ ім. Олеся Гончара й, звичайно ж, наша Полтавська обласна бібліотека для дітей ім. Панаса Мирного, де працівники бібліотеки розвантажували та сортували гуманітарну допомогу, що надходила у Полтаву з Європи. Також працівники були задіяні до робіт на складах міста для розвантажування та сортування гуманітарки, плели сітки, випікали пиріжки, збирали кошти для ЗСУ тощо.

Всіх, хто звертався за допомогою, у бібліотеці чекала гаряча кружка чаю, цікава книжка і тепле слово бібліотекаря.

Також ми всіляко намагалися підтримати наших користувачів в онлайн-середовищі, розміщуючи на сайті, сторінках соцмереж, у групах і спільнотах наші медійні продукти. Але телефонні дзвін-

ки, що не змовкали у бібліотеці, повернули нас до роботи офлайн і вже 11 березня бібліотека була відкрита для користувачів.

А роботи було чимало! Обслуговування на абонементі, індивідуальні відвідувачі читальної зали, робота в медіапросторі, проведення різноманітних заходів для внутрішньо переміщених осіб за місцем їхнього проживання. А ще завершення переобліку у книгосховищі й відділі розвитку читання та соціокультурної роботи, штрихкодування бібліотечного фонду, очищення фондів від зношених та застарілих видань, організація й проведення обласних етапів всеукраїнських та міжнародних конкурсів, ініційованих НБУ для дітей, та обласних конкурсів, започаткованих нами. Загалом, так як у всіх, хто залишився працювати в умовах війни.

Цілком зрозуміло, що одним із пріоритетних та актуальних напрямів роботи Полтавської обласної бібліотеки для дітей ім. Панаса Мирного на сьогодні є виховання патріотизму та високих моральних якостей, відродження духовності українського народу, особливо це стосується літератури патріотичного та історичного спрямування, популяризація кращих зразків української та світової літератури.

Оскільки у нашому приміщенні та поруч відсутні укриття чи бомбосховища, соціокультурні заходи до 1 вересня не проводилися. Для відвідувачів у стінах бібліотеки організовано перегляди літератури «Найкраща країна – моя Україна», «Родина, родина, це вся Україна» та перегляди з циклу «Те, що робить нас українцями» до Дня Конституції України, Дня української державності, Дня Державного прапора України, Дня Незалежності України, «Бабин Яр: 81 роковини трагедії».

На допомогу навчальному процесу та з метою популяризації екологічних знань, книги і читання організовано книжкові виставки («Пізнавально-інформаційний кейс на допомогу в навчанні», «Полтавщина дивує», «Технодром»), перегляди літератури («Чорнобиль: без права на забуття», «Забуваєш вчити іноземну – нагадаємо» (англійська мова), «Територія екологічних знань», «Спекотне читання», «Тато рулить», «Преса на всі інтереси», «Навчаємося разом», «Чарівниця осінь»), перегляди із циклу «А у нас сьогодні свято» («Великдень», «Шоколадні

історії», «День лева», «Прийшов Спас у гості до нас») та циклу «Літературний ювілей» («115 років від дня народження М. Трублаїні», «100 років від дня народження А. Дімарова», «220 років від дня народження О. Дюма», «95 років від дня народження Ж. Юр'є», «Книги-ювіляри, яким менше 100 років»).

Організовувалися виставки творчих робіт вихованців Полтавської дитячої художньої школи («Дитячі мрії про мирну весну», «Його величність натюрморт», «Пластиліновий живопис»), студії «Веселка» («Весна. Великодні свята», «Барви літа», «Святковий осінній салют»), Полтавського міського центру позашкільної освіти («Весна. Україна», «Моє дитинство» (виставка робіт дітей внутрішньо переміщених осіб), «Монохромне розмаїття, або Історії сірої хмаринки»). Проводилися огляди творчих виставок та екскурсії бібліотекою.

До вже існуючих категорій користувачів книгозбірні долучилась категорія «діти внутрішньо переміщених осіб». Саме тому працівники бібліотеки організують цікаве та змістовне дозвілля для всіх, хто потребує емоційної розрядки.

З початку квітня працівники ПОбД ім. Панаса Мирного відвідують дітей ВПО, які проживають в освітніх закладах міста, та пропонують їм цікаве і змістовне дозвілля. Наші бібліотекарі зустрілися з дітьми понад 150 разів, щоразу готуючи для них нові заняття. Зокрема, у творчій майстерні «Бібліоумійки» діти брали участь у майстер-класах «Намалюй своє літо», «Олівець-малювець», «Капітошка», «Розмалюй свою країну», «Осінній етюд»; виготовляли паперові поробки («Паперовий янгол», «Смайлик»).

Бібліотекарі наносили дітям аквагрим, грали з ними в літературну карткову гру «Хто крутіший?», розвивали математичні здібності дітей через інтелект-малювання, вчили берегти довкілля на екотренінгу «Чиста планета – здорові діти!», грали в ігри («Хто найрозумніший?», «Що зайве?», «Хто я?», «Вовк і коза», «Книжкові герої», «Гралка-сміхоталка», «Упізнай за описом», «Мандруємо Україною», «Що не так?», «Шкідливо! Корисно!») та веселилися під час розважальної гри-руханки «В ритмі танцю», вчилися захищати свої права на уроках справедливості тощо.

Також діти брали участь у бібліоланцюжку «Модна читанка» («Читаємо українське», «Драconi», «Веселе читання», «Ягідне

читання», «По морях, по хвилях», «Мишачі історії», «Зайчик Стриб шукає друзів», «Колоче читання», «Казковими стежками», «Босоніжки для стоніжки», «Як важливо бути...», «Думати, як Шерлок Холмс»), кейси літніх читань («Що не звір, то дивина», «Цікаво знати – світ пізнавати», «Світ професій», «Летить, дзижчить, кусає») та кейси осінніх читань («Таємниці космосу»). А також розвивали творчі навички в майстерні слова «Казка на свій лад» за мотивами казок «Попелюшка», «Червона шапочка», «Білосніжка», «Ріпка», «Колобок», «Гидке каченя», «Вовк та семеро козенят», «Дюймовочка», «Казковий мікс».

З 1 червня на дитячому майданчику Сонячного парку розпочала роботу творча галявина «Барви дитинства», де для відвідувачів працювали різні розважально-пізнавальні локації, як-от: зони творчості, аквагриму, настільних ігор та селфі; проводилися уроки справедливості, майстер-класи, голосні читання, огляди дитячої літератури.

Форми онлайн-роботи у бібліотеці різноманітні. На платформі ZOOM проведено дні сімейного читання «Казка на свій лад» та «Україною зовемо рідний край, де ми живемо». У спільнотах у вайбері користувачів знайомлять із кращими зразками друкованого слова (рубрики «Книга дня», «#читаЙУкраїнське», «#пронизаніМелодією», «Цікаві факти про книги», «Цитати з книги»), запрошують до віртуального спілкування, надаючи різноманітні тестові завдання (скільки пісень звучить в опері «Наталка Полтавка», де в Полтавській області встановлено гонг Миру, в якому році і де вирішили відзначати Всесвітній день тварин тощо). Там же можна продовжити термін користування книгами, дізнатися про наявність того чи іншого видання у фонді, забронювати потрібну книгу, задати бібліотекарю будь-яке запитання.

Працівниками створено різноманітні медіапродукти, що сприяють всебічному розвитку дитини. Це, зокрема, такі формати, як: інформаційне повідомлення, інтерактивна книжкова виставка та перегляд літератури, знайомство-цікавинка, бібліоланцюжок «Модна читанка», мовний тренажер, літературні іменини, бібліографічна закладка, мистецька та пізнавальна розвідка, бібліопрогулянка, поради для батьків, онлайн-акція, відеофлешмоб, книжкова тусівка, онлайн-презентація книги,

майстер-клас, детективна локація, інформцікавинка, читацькі мандри, життєва цікавинка, подорож казкою та ретро-оповідка, тізери, комікси, краєзнавчі замальовки, бібліотечні шушукалки, аудіобібліотека тощо. До послуг користувачів блоги юриста, бібліографа, блог відділу науково-методичної роботи МЕТОД (мультимедійна енциклопедія твоїх оригінальних думок). До відзначення в Україні Дня Європи створено інформаційно-ігровий кейс «В об'єктиві – Європа».

Під час відзначення Дня Європи в Україні у м. Полтаві містянам презентували неймовірної краси «Рушник Єдності», який створили викладачі та студенти Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуша. Рушник внесений до Національного реєстру рекордів України як найдовший рушник, виготовлений у старовинній техніці фелтінг (валяння вовною). Після експонування в Національній бібліотеці України для дітей та Запорізькій обласній бібліотеці для дітей «Юний читач» рушникову естафету прийняла Полтавська обласна бібліотека для дітей ім. Панаса Мирного. Полтава стала третім містом в Україні у Всеукраїнській естафеті єдності «Нас єднає рушник-рекордсмен». Далі рушник вирушив до Дніпропетровської обласної бібліотеки для дітей.

Як організаційно-методичний центр для бібліотек області, що обслуговують дітей, бібліотека долучилася до організації обласних етапів Всеукраїнського онлайн-конкурсу із правового виховання до Дня Конституції України «Конституція для всіх: і великих, і малих», Всеукраїнського літературного конкурсу «Творчі канікули», Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання», Міжнародного конкурсу дитячої листівки до Всесвітнього дня дитини «Дітям світу – сонце й мир!». Також бібліотекою організовано і проведено обласний конкурс серед працівників бібліотек, що обслуговують дітей на кращий відеоролик «Мислити глобально – діяти локально» та обласний дитячий конкурс на кращий соціальний проморолик «Бути добрим – в тренді». Серед працівників бібліотеки організовано конкурс із підвищення кваліфікації та професійної майстерності на краще портфоліо «Крок вперед».

З вересня місяця бібліотека працює у звичайному режимі, але під час тривоги обслуговування користувачів і соціокультурні за-

ходи не проводяться. Так протягом вересня в режимі офлайн проведено сіті-квест «Україною зовемо рідний край, де живемо» для учнів-другокласників та пізнавальна розвідка «Українцями ми народилися!» для студентів-першокурсників. Відбувся день сімейного читання «Таємниці книжкової полиці» та дублер-шоу «Бібліотекар на годину» (до Всеукраїнського дня бібліотек).

Юрисконсульт нашої бібліотеки постійно надає кваліфіковану допомогу користувачам та жителям громади з різноманітних питань правового характеру.

Підсумовуючи, хочу сказати, що працівники Полтавської обласної бібліотеки ім. Панаса Мирного роблять усе можливе, аби підтримати кожного читача своєї бібліотеки. Великий внесок і самих читачів, які відвідують нашу бібліотеку, беруть участь у заходах та тримають із нами зв'язок у соцмережах.

Ми не розгубилися! Не розгубилися лише завдяки тому, що мали вже неабиякий досвід у роботі з віддаленим користувачем, який накопичили за два роки пандемії. Тільки зараз всю цю роботу доводиться виконувати між тривогами, ще й поєднувати її з роботою на пунктах гуманітарної допомоги міста.

Книга – найкращий розрадник, дієвий психолог, гарний порада, порятунок від страхів, стресів, депресій. Друковане слово найкраще захищає нас від того смутку, що принесла з собою війна, створює позитивні емоції й посилює віру в нашу Перемогу і у Збройні сили України. Ми постійно на передовій книжкового фронту!

Аліна Біла,
директор КУ «Чернівецька ОБД»

Частинка Буковини у дитячих серцях

Уже з перших днів російської агресії Буковина приймає внутрішньо переміщених осіб, які покинули свої домівки через окупацію і постійні обстріли. Нові реалії життя спонукали колектив Чернівецької обласної бібліотеки для дітей до розробки нових, нестандартних форм і методів роботи з дітьми та родинами для їхньої емоційної розрядки, подальшої адаптації в суспільстві та організації цікавого дозвілля.

Бібліотеки не обслуговували відвідувачів без місцевої реєстрації, але ми вирішили діяти по-іншому, і від початку повномасштабного вторгнення надавали послуги дітям-переселенцям. Першим читачем бібліотеки був батько з дітками із Харкова, які поселилися поруч із нашою бібліотекою. А потім число читачів зростало з кожним днем. Це діти з Києва, Ірпіня, Бучі, Бородянки, Гостомеля, Вишгорода, Харкова, Балаклеї, Запоріжжя, Сум, Павловська, Чернігова, Дніпра, Маріуполя, Донецька, Очакова, Миколаєва, Одеси, Житомира... Географія міст, з яких приїхали в Чернівці – велика, всіх не перелічити. Бібліотека стала місцем зустрічі, спілкування, дружби, читання, ігор, майстер-класів, відпочинку, спільного перегляду мультиків, вивчення української мови як для дітей, так і для дорослих. Повертаючись до рідної домівки, батьки і діти здавали книги зі словами подяки бібліотекарям і місту, яке тимчасово прихистило їх.

З березня бібліотека приєдналася до проведення культурно-просвітницьких заходів у центрі культури «Вернісаж», що знаходиться недалеко від бібліотеки, проводячи п'ять разів на тиждень різноманітні заходи, а саме зустрічі з дитячими письменниками краю, майстер-класи, виступи лялькового театру бібліотеки «Коли оживають ляльки», вікторини, ігри, веселі забави з книгою, години пізнання, дискусійні бесіди та ін. Під час цих зустрічей діти мали можливість поспілкуватись із письменниками Буковини, а саме: Ларисою Українець, Олександром Приходько-Возняк, Марією Ластівкою, Василем Кукульняком.

Буковинська поетеса Олена Логінова провела презентацію книги харків'янина Микити Лукаша «Мішечок історії Мішковинки». Діти із задоволенням помандрували разом із героїнею книги Мішковинкою сторінками книги і посмакували вівсяним печивом, улюбленим печивом автора.

Бібліотекарі працювали також із батьками дітей-переселенців, знайомлячи їх з видатними особистостями нашого краю. Так, до 81-річчя від дня народження Івана Миколайчука (15 червня) в екоальтанці у дворіку бібліотеки відбувся спільний перегляд та публічне обговорення кінофільмів «Пропала грамота» та «Білий птах з чорною ознакою», що демонструвалися на великому екрані, та ознайомилися з книгами про видатного буковинця на книжковій виставці «Сумна струна Іванової скрипки».

Стати справжніми інтелектуалами дітям допомагали цікаві години спілкування, розвивально-пізнавальні посиденьки з професором Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, доктором хімічних наук Яремою Тевтулем. Спілкуючись винятково українською мовою, дітлахи мандрували неймовірними загадковими світами, поринали у світ ребусів і головоломок, дізнавалися неймовірні факти про сіль, гірські породи, цікаві факти про бджіл, дельфінів, морських ссавців та ін.

Спільно з управлінням патрульної поліції у Чернівецькій області для дітей-переселенців втілювалися проєкти «Безпечне літо з поліцейським» та «Казка з поліцейським». Щотижня шкільні офіцери поліції спілкувалися з дітьми про правила поведінки під час повітряної тривоги, про безпеку дорожнього руху, відпрацьовуючи різноманітні ситуації для безпечного руху вулицями та виготовляли світловідбивачі. У бібліотеці створено куточок безпеки, де є книги з безпеки дорожнього руху, лялька-поліціантка, іграшкова патрульна машина, іграшковий пес Патрон, якими полюбляють гратися малюки, уявляючи себе поліцейськими.

Цікавими були зустрічі дітей із сертифікованими тренерами з каністерапії – Тонею з собакою Алісою (Чернівці) та Євгенією з собакою Кордом (м. Маріуполь). Кожен і присутніх на заняттях хотів почитати Алісі чи Корду. Адже собака не зробить зауваження, не переб'є. І це заохочує книголюбів. Заняття з ка-

ністерапії позитивно впливають на формування та розвиток особистості дитини. До Всесвітнього дня безпритульних тварин відбулася бібліотечна акція «Кожному потрібен дім», у рамках якої діти разом із тренером Школи каністерапії, шкільним офіцером поліції та бібліотекарями розмалювали будиночок для собак та передали його до місцевого притулку для тварин. Проєкт «Читаємо з чотирилапими» в бібліотеці діє з 2021 року і покликаний покращити психоемоційний стан дітей, відволіктися від тривожних думок і повернути радість життя.

Бібліотерапія та книготерапія посідають чільне місце у роботі бібліотеки. Щотижневі читання «Читаємо разом з УІК» знайомлять дітей-переселенців із україномовними літературними новинками. Окрім того, наша бібліотека долучилася до акції «Українську книгу дітям у Румунії», передавши підбірку видань українською мовою. Також працівники ЧОБД передали книги та дитячі журнали для дітей-переселенців у студентський гуртожиток м. Чернівців.

Діяльність бібліотеки з дітьми ВПО відбувалася як у стінах книгозбірні, так і за її межами. Так у рамках етнографічного проєкту «Сила Великодня», який проходив просто неба в Чернівецькому обласному музеї архітектури та побуту, для вихованців центрів соціально-психологічної реабілітації Миколаївщини, яких евакуювали на Буковину, та інших дітей-переселенців проводилися різноманітні цікаві майстер-класи. Чернівецька обласна бібліотека для дітей також долучилася до проєкту, організувавши декілька локацій, на яких проходили майстер-клас «Великодній кошик у стилі оригамі», інтерактивні читання з ляльками та знайомство з традиціями Великодня, майстерка з декорування та виготовлення писанки з використаної сировини (яєчних лотків). Кожен прикрасив свою писанку квітами з пап'є-маше. Також найменші читайлики могли розфарбувати розмальовки-писанки, а ще діти отримали в подарунок від бібліотеки журнали та книги. А до Міжнародного дня захисту дітей бібліотекарі розгорнули мінібібліотеку у розважальному комплексі «Сонячна долина», що в мальовничому селі Бояни, де діти-переселенці зі шкіл-інтернатів Миколаївщини та будинків сімейного типу читали книги і журнали, дивилися лялькову виставу буковинця Василя Мель-

ника «Дивне лисеня», створювали листівки, книжкові закладки, відгадували загадки, грали в ігри. А в цей час у бібліотеці для маленьких чернівчан та внутрішньо-переміщених дітей проходив квест «Маленькі патріоти незламної країни», які із пазлів склали прапор України; в дитячій дозвіллевій кімнаті «Почитаймо та пограймо» відбулася майстерка «Паперопластика для малечі», де діти виготовляли квіти миру; в екоальтанці у дворику бібліотеки був організований правовий майданчик, на якому діти мали змогу поспілкуватись із фахівцем із зв'язків з громадськістю та преси Чернівецького місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги Юлією Загарією. Свято закінчилося смакуванням солодоців, подарунками від бібліотеки, а на завершення – спільне виконання пісні «Ой, у лузі червона калина».

Найактивніше діти-переселенці відвідували різноманітні майстер-класи, адже це допомагало подолати невпевненість, страх, тривогу та повернути рівновагу духу. Виготовляли листівки-аплікації, паперові волошки та метелики, а в День Незалежності України малювали картину в символічних кольорах нашої держави – соняшникове поле під ясным мирним небом. Після спільної роботи всі дружно заспівали Гімн України. При створенні картини використовувалися різні матеріали: губки, пластикові кришки, вушні палички, серветки і власні пальчики. Мистецьким витвором наших читайликів можна полюбуватись, завітавши до бібліотеки.

Запам'ятався майстер-клас Тетяни Анатоліївна Полушиної. Ілюстрації художниці стали окрасою дитячих книг поетеси Олени Логінової, дитячого журналу «Колобочок» (Чернівці) та інших. Малеча із задоволенням розглядала страуса-детектива, чудернацькі гриби, літо, гори, які вона малювала. У Тетяни Полушиної свій стиль малювання – надзвичайний, фантастичний, який зачаровує і дорослих, і дітей. Переважно її роботи написані олівцями. На зустріч із читайликами «Літо на книжковій хвилі» пані Тетяна підготувала декілька літніх розмальовок та провела майстер-клас із малювання хмарок і сонця. Кожен учасник майстер-класу відчув себе художником, намалювавши картину.

Справжня кавунова вечірка «Щоб було солодко» відбулася у день кавуна, на якій діти дізналися цікаві факти про цю смач-

ну ягоду, виготовили паперове віяло у формі кавуна, ласували кавуном, відгадували загадки та переглядали мультики у дозвілєвій кімнаті «Почитаймо та пограймо!». А смачне свято шоколаду запам'яталося книжково-шоколадною дегустацією під назвою «Книги з присмаком... шоколаду», на якій пригощалися смаколиками та читали «Чарлі і шоколадна фабрика» Р. Дала, «Олексійко в Шокolandії» Н. Куконіної, «Навколо світу з інгридиками» Дж. Шарпа, З. Бейзер.

Діти полюбляють спільний перегляд мультфільмів. В імпро-візованому бібліотечному мультсалоні читайлики мандрували сторінками цікавих книжок, на основі яких створені мультфільми, а потім разом із бібліотекарями переглядали улюблені мультфільми, обговорюючи їхніх героїв, малюючи та створюючи свою казку. Такі зустрічі відбувалися під гаслом: «В мультсалон наш завітай, нову книгу почитай!».

День стрибків «Літо на книжковій хвилі» у дворику бібліотеки відбувся весело і креативно! Тренери Христина і Юлія, бібліотекарі відділу обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів, познайомили учасників свята з цікавими фактами про різні види стрибків: на скакалці, резинці, у висоту, з жердиною тощо. А потім під дружні оплески присутніх діти стрибали на скакалці, у висоту, в довжину, класики. Позитивні емоції отримали всі: і діти, і батьки, і бібліотекарі.

І таких зустрічей було чимало. Про них можна подивитися на сторінці Чернівецької обласної бібліотеки для дітей у фейсбуці.

Ми можемо впевнено сказати, що Чернівецька область – найменша область із найбільшим серцем, а Чернівецька обласна бібліотека для дітей – частинка Буковини, що залишилася у дитячих серцях.

Людмила Михальчук,
директор ОБД
Житомирської обласної ради

СТРАТЕГІЯ БІБЛІОТЕКИ – цілеспрямоване майбутнє

Як суспільство ми переживаємо надзвичайні зміни, майбутнє насувається з усіх боків, і протягом наступного десятиліття ми станемо свідками безпрецедентних трансформацій у багатьох сферах нашого життя.

Чи віддані ви своїй організації? Якщо так, то як ви можете сприяти її розвитку і успіхам?

Нинішня глобальна пандемія втілила цю концепцію в життя по-новому, вона навчила нас бути ефективними, залишатися впевненими, але водночас гнучкими, бути надихаючими, що буває не легко у часи невизначеності, в якій перебуває багато бібліотек.

Від того, як бібліотекарі зможуть вписатися в нові умови життя, відповідати вимогам та запитам сучасних користувачів, змінити свій світогляд, а не тільки форми роботи, залежить їхнє місце у майбутньому.

Яким чином реагувати на виклики?

Зазвичай, ми думаємо, що всі знають про нашу роботу. Але це, насправді, не так. Якщо ви думаєте: краще тихенько і спокійно робити свою роботу, а все інше якось вирішиться само собою, то ви маєте зрозуміти, що професійний світ працює трохи не так: усі мають про вас знати.

А чи заявляли ви про себе так, щоб вас почули?

Видимість відчиняє двері, які раніше були зачиненими. Зараз настав час зосередитися і замість того, щоб намагатися передбачити невідоме, стратегічно керувати тим, що є перед вами, і дозволити цьому розвиватися.

Щоб краще розуміти, як діяти у складних обставинах, дуже важливо поставити кілька важливих питань:

- які ваші сильні сторони, а які слабкі?
- чи можуть ваші бібліотечні послуги бути конкурентно спроможними?

- чи є у вас план розвитку в найближчому майбутньому?
- якою має бути сьогодні бібліотека, що відповідає запитам користувачів XXI століття?

- що таке справжні інновації і як з ними впоратися?

Сучасна бібліотека має забезпечувати якісно інший рівень доступності всіх видів бібліотечних ресурсів. А бібліотекарі мають бути як консультанти, модератори, куратори роботи з інформаційними потоками. Ви можете спитати, як це зробити, маючи обмежені ресурси? Відповідь полягає у тому, що іноді запитання є складними, а відповіді прості. Саме відповіді на ці запитання допоможуть зробити ваші можливості, а також ваші перешкоди, більш зрозумілими.

Як ми можемо реагувати на те, щоб не просто залишатися актуальними та необхідними, а й стати посередниками позитивних змін?

Більшість бібліотек дійсно успішно вийшли за межі кризової фази карантинної самоізоляції. Ми стали дуже креативними, знайшли інші формати, освоїли спілкування за допомогою цифрових інструментів. Саме тому, що трансформували свою діяльність, свої послуги та перейшли до визначення наступних довгострокових кроків.

У час, коли культура і досі залишається волонтерською справою з безнадійно старою інфраструктурою, нестачею фахівців, байдужою владою, важко відстоювати свої інтереси.

Як мотивувати органи влади до фінансування культурних проєктів, які дійсно важливі для людей у громаді? Щоб отримати результат, потрібно багато вкладати в свою роботу.

Бібліотекарям необхідно зробити своїми союзниками громаду, за можливості, владу, а також віртуальний простір та його користувачів. Якими методами і способами ми можемо залучити користувачів, які аргументи на свою користь надати? Кожний має спробувати знайти свій шлях:

- підсилити особисту участь як громадян;
- комунікувати, розмовляти, домовлятися з владою;
- залучати нові цільові групи користувачів;
- зміцнювати партнерства в культурі з освітою, туризмом, бізнесом;

- забезпечувати безбар'єрність наших просторів;
- активізувати інформаційну, рекламну діяльність;
- створювати проєкти, які дійсно важливі для людей у громаді;
- створювати модельні проєкти, щоб усі могли використовувати ваш досвід, ваш приклад як капітал.

Бібліотечні фахівці мають добре розуміти, те що сьогодні ми називаємо бібліотечними інноваційними практиками, вже завтра стане «вчорашнім днем». Щоб іти в ногу з часом, його треба випереджати.

Тому ми і говоримо про те, що особливого значення для успішного виживання бібліотек у довгостроковій стратегічній перспективі набуває цілеспрямований процес забезпечення конкурентоспроможності бібліотечних послуг.

Практика стратегічного планування сьогодні активно впроваджується в різних галузях. Стратегії створюються для того, щоб відповідати баченням і цінностям громади, а бібліотеки сьогодні є невід'ємною частиною громадського простору, його ресурсним, комунікативним та соціально-культурним центром. А також стратегії створюються для того, щоб відповідати новим тенденціями у бібліотечному середовищі, у сфері культурних практик.

Стратегічний план встановлює ваші цілі, керує вашими рішеннями та формує ваш бюджет і розподіл ресурсів. План визначає ваші ключові пріоритети, дозволяє визначити:

- які успішні проєкти ви продовжуєте;
- які нові ініціативи починаєте;
- які заходи змінюєте або призупиняєте.

І в першу чергу, ви проголошуєте для чого ви це робите: в інтересах максимального впливу вашої інституції на спільноту.

Якщо ви не збираєтесь плисти за течією і отримувати лише ті можливості, які маєте, якщо вашій бібліотеці цікаві такі інновації, які можна впровадити за грантової підтримки або інших активностей, які сьогодні дійсно є в Україні, то час задуматись над стратегією майбутнього і визначитися з вашою візією, місією, пріоритетами, цінностями та планом дій.

Стратегічне планування це – планування майбутнього успіху.

Експериментуйте та проявляйте ініціативу, ставте запитання та створюйте синергію, а також просувайте інституції вперед

у часто невідомих та непізнаних середовищах. Для вас може настати час можливостей, щоб заявити про себе, про бібліотеку, як простір у вашій громаді, який дійсно має вплив на загальні успіхи вашої громади.

Звісно ви маєте план роботи бібліотеки, але ви маєте розуміти, що плани — це не стратегії. Розпочати потрібно з формулювання стратегії, а потім створити оперативні плани для виконання цих заяв.

Отже, чому ми повинні використовувати стратегічне планування? З чотирьох важливих причин:

1. Стратегічний план служить картою шляху. Планування дає змогу бібліотеці досягти максимально можливого впливу на спільноту, розробивши місію, бачення, цілі та завдання, якими керуватиметься ваша діяльність. Коли створюється або оновлюється місія та бачення бібліотеки, це допомагає визначити, куди інвестувати свої ресурси для нових ініціатив, послуг і програм, щоб зробити максимальний вплив і принести користь для спільноти.

2. Це інноваційний механізм бібліотечної роботи. Час змін. Цей час вимагає від нас нової реакції, сміливої та впевненої, щоб керувати цими змінами. Стратегічне планування має важливе значення для управління змінами. Визначаючи цілі, ви плануєте курс, який керуватиме вашими рішеннями, визначає найважливіші послуги та програми для підтримки та впровадження, а також покращує роботу персоналу.

3. Планування допомагає налаштувати послуги відповідно до конкретних потреб спільноти. Стратегічне планування допоможе визначити сильні сторони бібліотеки та невикористані можливості, а також створити послуги, орієнтовані на спільноту.

4. Планування виховує відданих користувачів для вашої бібліотеки. Стратегічне планування залучає союзників, прихильників і друзів! Люди люблять ділитися своїми думками та бути частиною процесу. Створення робочої групи зі стратегічного планування з різними представниками спільноти та/або обговорення стратегії на бібліотечному/міському соціальному форумі допоможе створити найефективніший та вигідний план, водночас створюючи його з доброї волі ентузіастів громади. Спільнота повинна формувати стратегію бібліотеки, активно брати участь

у стратегічних сесіях. І, головне, розділяти її основні завдання та керуватися нею в щоденній роботі.

Отже, чому сьогодні стратегії надається велике значення як цілеспрямованому майбутньому? Тому що стратегічні цілі – це твердження, що описують бажані кінцеві результати, над якими бібліотека працюватиме.

Заявіть про себе:

- ми сміливі в наших пошуках та досвіді, зосереджені на нашій місії. Ми існуємо, щоб задовольняти конкретні потреби як найкраще;

- ми гарантуємо, що наші фізичні простори надихатимуть наших користувачів, наші фонди залишатимуться актуальними до їхніх потреб, що розвиваються і змінюються;

- ми оптимізуємо наш цифровий простір, щоб забезпечити найкращий доступ до інформації;

- ми будемо створювати сприятливу культуру і ми будемо розвивати фахівців, використовувати інноваційні способи роботи;

- ми будемо прагнути проявляти сміливість та новаторство в довгостроковій перспективі, що включає бачення того, які послуги мають бути доступні користувачам завтра.

- Яку роль відіграє ваша бібліотека у вашій громаді?

- Чи відповідає бібліотека очікуванням вашої громади?

- Чи проводили ви дослідження вашої аудиторії?

Варто розпочати з того, щоб поставити собі ці запитання, провести дослідження та визначити очікування, які кожна аудиторія має щодо бібліотеки закладу/громади, чи повністю бібліотека виконує ці очікування чи ні? Чого хоче аудиторія або що їй потрібно від бібліотеки? Визначивши очікування, ви визначите реальну роль, яку бібліотека відіграє для вашої спільноти і зможете визначити свою місію і бачення вашого закладу у вашій громаді.

Що таке місія? Місія – це мета, яку здійснює бібліотека. Наприклад, бібліотека просуває місію навчати відвідувачів бути критичними користувачами інформації через надання та збереження інформаційних ресурсів; через спільне партнерство в дослідницькій та креативній діяльності, а також шляхом створення творчого, комфортного, інклюзивного простору, який зберігає

традиції та має цінності, простір, в якому послуги, ресурси, середовище та діяльність підтримують та надихають дослідження та навчальні потреби користувачів.

Що таке бачення? Бачення, або візія – це про те, якою ви бачите вашу устанovu через щонайменше 5 років. Наприклад: бібліотека як доступне та комфортне місце для роботи, відпочинку, саморозвитку та популяризації освіти впродовж життя.

Місія формується цінностями, в які ми віримо, історією установи, управлінням, середовищем, ресурсами та компетенцією.

Які цінності ми обираємо? Тут немає жодних писаних законів. Наші цінності лежать в основі нашого підходу, орієнтованого на виконання нашої місії:

- прагнемо до чесності та прозорості, поважаючи наших колег та користувачів;
- уважні до наших користувачів і намагаємося зрозуміти їхні вимоги;
- прагнемо до інновацій, використовуючи активні методи роботи;
- співпрацюємо та створюємо партнерські стосунки, щоб приносити користь нашим користувачам і покращувати наші послуги;
- залишаємося відданими зростанню наших співробітників, щоб навчитися новим навичкам, щоб завжди бути авторитетними для наших колег і користувачів.

Щодо невизначеності майбутнього, чим характеризується нова ситуація для всіх нас із початком російського вторгнення в Україну: війна, загроза життю, втрати, розгубленість, паніка, тривога, стрес, втрата контролю... Як діяти у новій реальності? Шукати сенс, планувати, ставити завдання та цілі, підвищувати свідомість, провести переоцінку цінностей – сфокусуватися на реальності, розвиватися, навчатися. Потрібно відкинути все зайве, шукати варіанти стабільності, не дивлячись ні на що. Тільки так можна зберегти свої власні життєві ресурси, перебороти тривожність і відчуття неспокою у житті та створювати досяжні на цей момент плани.

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
директорів обласних бібліотек для дітей

**Бібліотека для дітей:
користувачам, громаді, суспільству**

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко.
Укладач Т.М. Кузілова.
Літературний редактор В.В. Зеленська.
Комп'ютерна верстка Н.В. Ярчак.
Підписано до друку 19.12.2022 р.
Зам. № 25.

Видавець НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс: 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
www.chl.kiev.ua
library@chl.kiev.ua

Україна, 03190, м. Київ, вул. Я. Корчака, 60
тел./факс (044) 400-65-87, тел.: (044) 400-05-01, 400-70-91
www.chl.kiev.ua
library@chl.kiev.ua